

KONTROLA ZDRAVOTNÍHO STAVU SZP, REFORMA ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A PODPORA Z EAFRD V OBDOBÍ 2007 – 2013

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova:
Evropa investuje do venkovských oblastí.

Publikace byla vydána
jako součást projektu
„Vzdělávací program pro
zemědělce
z Ústeckého kraje
– reforma SZP EU 2007-13,
podpora z EAGF a EAFRD“
realizovaného v rámci
Programu rozvoje
venkova ČR 2007 – 2013,
opatření I.3.1
Další odborné vzdělávání
a informační činnost.

Příspěvek EU:
75% veřejných zdrojů.
Příspěvek ČR:
25% veřejných zdrojů.

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Kontrola zdravotního stavu SZP, reforma českého zemědělství a podpora z EAFRD v období 2007-2013 – vzdělávací program pro zemědělce v Ústeckého kraje

Zpracovali: Ing. Petr Jakobe, CSc.: část 1, 2, 4
Ing. Emil Machálek, CSc.: část 1, 2, 3, 6
Ing. Josef Pazdera, CSc.: část 5

Technická spolupráce: Pavel Matoušek, reklamní agentura ARAMA,
www.arama.cz

Vydavatel – subjekt odpovědný
za informační obsah: Krajská agrární komora Ústeckého kraje
sídlo: Dělnická 33, Most-Velebudice, PSČ 434 01
tel./fax:
e-mail: oakmo@oakmo.cz
<http://www.oakmo.cz>

Řídící orgán Programu rozvoje venkova:

Ministerstvo zemědělství
Těšnov 17, Praha 1, PSČ 117 05

Redakční uzávěrka: únor 2009
Místo a rok vydání: Praha, 2009
Vydání: První
Náklad: 1000 ks
Rozsah: 80 stran
Tisk a vazba: www.arama.cz

Publikace neprošla jazykovou úpravou

Obsah:

- I. část: Společná zemědělská politika Evropské unie** str. 4
(Ing. Petr Jakobe, CSc., Ing. Emil Machálek, CSc.)
- II. část: Společná zemědělská politika, její poslední významná reforma z roku 2003, „kontrola zdravotního stavu v roce 2008, a budoucnost po roce 2013** str. 14
(Ing. Petr Jakobe, CSc., Ing. Emil Machálek, CSc.)
- III. část: Možnosti čerpání finanční pomoci z Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013 (osa I)** str. 31
(Ing. Emil Machálek, CSc.)
- IV. část: Kontrola podmíněnosti (GAEC, Cross compliance) v roce 2009 (kontrolní systém, aktuální situace, příklady, na co je třeba zaměřit pozornost a jak se vyvarovat vrácení dotací)** str. 42
(Ing. Petr Jakobe, CSc.)
- V. část: Uplatňování výsledků vědy a výzkumu – významný nástroj pro zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství** str. 62
(Ing. Josef Pazdera, CSc.)
- VI. část: Přehledný průvodce po internetových zdrojích informací o podmínkách a postupech pro získávání dotací z programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013, cRoss compliance a poradenství pro zemědělce** str. 75
(Ing. Emil Machálek, CSc.)

PŘEDMLUVA

Jsme rádi, že se s Vámi, našimi posluchači a čtenáři z Ústeckého kraje znovu setkáváme při příležitosti v pořadí již druhého vzdělávacího projektu "Kontrola zdravotního stavu SZP, reforma českého zemědělství a podpora z EAFRD v období 2007-2013 – vzdělávací program pro zemědělce Ústeckého kraje", který je realizován v rámci opatření I.3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost Programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013.

Cílem projektu, jehož jste se stali aktivními účastníky, je poskytnout Vám prostřednictvím odborných seminářů, organizovaných Krajskou agrární komorou Ústeckého kraje na různých místech, aktuální informace potřebné pro zvyšování Vaší konkurenceschopnosti a přispět k prohloubení Vašich znalostí zejména v následujících oblastech:

- zákonné požadavky na hospodaření, dobré zemědělské a ekologické podmínky a správná zemědělská praxe včetně požadavků na cross-compliance,
- zvyšování efektivnosti hospodaření a konkurenceschopnosti hospodaření subjektů působících v resortu,
- možnost diverzifikace činnosti zemědělských podniků v rámci priorit osy I a II,
- inovace, pokročilé technologie a využívání výsledků vědy a výzkumu pro zvyšování konkurenceschopnosti.

Hlavním cílem příručky, kterou dostáváte do rukou je poskytnout Vám pomůcku, ve které naleznete v koncentrované formě obsah jednotlivých témat, která zazní na seminářích. Při zpracování příručky jsme se snažili reflektovat nejnovější vývoj v oblasti Společné zemědělské politiky (závěry kontroly jejího zdravotního stavu – Health Check, přijaté Radou ministrů na sklonku roku 2008), kontrola podmíněnosti (GAEC, Cross compliance) v roce 2009, aktuální výzvy k přijímání žádostí o podporu z Programu rozvoje venkova ČR pro období 2007 – 2013 a v souvislosti s tím shrnout i hlavní východiska pro vývoj Společné zemědělské politiky po roce 2013.

Věříme, že naše příručka Vám pomůže se úspěšně vyrovnat se všemi povinnostmi, které musíte v rámci Společné zemědělské politiky plnit a současně Vám pomůže získat pro svou práci účinnou finanční pomoc z evropských fondů. K tomu Vám celý lektorský a autorský kolektiv přeje mnoho úspěchů.

I. ČÁST: SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Východiska Společné zemědělské politiky Evropské unie rozvoje venkova

Z hlediska dalšího vývoje českého zemědělství je nutné rozlišovat dva rozhodující faktory. Vnější faktory, které jsou dány platnými pravidly a legislativou Společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP) a z nich vyplývající závaznost pro české zemědělství. Vnitřní faktory, které resultují z této společné politiky, ale také z vnitřních poměrů českého zemědělství. Společná zemědělská politika Evropské unie prochází prochází obdobím důležitých změn. Pokud bude chtít mít perspektivu i do dalších let, potom se bude muset v průběhu následujících let postupně měnit tak, aby i nadále mohla být řízena jednoduchými a transparentními pravidly. To znamená, aby:

- byla živou politikou odrážející potřeby a očekávání evropské společnosti;
- podporovala udržitelné zemědělství nabízející bezpečné, kvalitní produkty a zároveň chránila životní prostředí a dobré životní podmínky zvířat;
- podporovala mnohostrannou úlohu zemědělců jako dodavatelů veřejných statků pro společnost;
- podporovala růst a vytváření pracovních míst ve venkovských oblastech;
- posilovala konkurenceschopné a inovační zemědělské odvětví schopné reagovat na výzvy světového trhu.

Na počátku osmdesátých let byly dotace směřovány do podpory vývozu a podpory trhu. To vyvolávalo značnou kritiku, že je podporována zemědělská produkce, která pak musí být draze vyvezena do zahraničí. Zásadní posun mezi prioritami byl proveden v roce 1999 v rámci reformy obsažené v „Agendě 2000“, podporující konkurenceschopnost evropského zemědělství. Zahrnuje významný nový prvek – politiku rozvoje venkova, který podporuje řadu venkovských iniciativ a pomáhá zemědělcům restrukturalizovat jejich zemědělské podniky, rozšířit spektrum činností a zlepšit odbyt produktů. Byl zaveden rozpočtový strop, který měl daňovými poplatníky zaručit, že se náklady na SZP nevyjmou kontrole.

Na to navázala další velmi významná reforma přijatá v roce 2003, která vytváří podmínky pro potřebné změny a na kterou navazuje tzv. kontrola zdraví SZP EU. Zemědělci již nedostávají peníze jen na to, aby produkovali potraviny. Dnešní SZP se řídí poptávkou po zemědělské produkci. Zároveň plně zohledňuje názory spotřebitelů a daňových poplatníků a vrací zemědělcům svobodu produkovat to, co vyžaduje trh. Na rozdíl od uplynulých let, kdy platilo, že čím více zemědělec vyprodukoval, tím větší získal subvence, se nyní drtivá část finanční pomoci zemědělcům vyplácí bez ohledu na to, kolik vyprodukují. Podle nových pravidel zemědělci nadále dostávají přímé platby, aby měli zajištěné stabilní příjmy, ty však již nejsou závislé na objemu produkce. Zemědělci navíc musejí respektovat normy na ochranu životního prostředí, zajištění bezpečnosti potravin, rostlinolékařské normy a normy na zachování dobrých životních podmínek zvířat. Těm, kteří stanovené podmínky nedodrží, jsou sníženy přímé platby (tzv. cross compliance – ustanovení o podmíněnosti plateb). Znamená to tedy pro zemědělce s plnou vážností respektovat požadavky cross compliance, tj. podmíněnost přímých plateb a nově vedle dodržování standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC) a zákonných požadavků na hospodaření (SMR) také minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin v agroenvironmentálních opatřeních (AEO).

Díky zrušení vazby mezi výší subvencí a objemem produkce se zemědělci z EU musí orientovat na trh. Volí si tak, co budou produkovat, podle toho, co se jim nejvíce vyplatí.

Z výše uvedeného vyplývají pro zemědělství následující východiska :

1. Zachování důvěry spotřebitelů v bezpečnost potravin

Společná zemědělská politika zemědělství EU se změnila nejen proto, aby reflektovala vývoj v zemědělství, ale také v reakci na měnící se požadavky společnosti jako celku. K těmto změnám patřil zvýšený zájem o hygienu a bezpečnost potravin a dobré životní podmínky zvířat. SZP a další politiky EU, například ochrana spotřebitelů, byly v dané oblasti od 90. let značně posíleny.

a) Bezpečnost potravin

Evropští spotřebitelé si žádají bezpečné a zdraví prospěšné potraviny. Úkolem EU je tedy zajistit, aby jídlo, které jíme, mělo pro všechny občany stejně vysokou kvalitu. Zásadní zlom nastal v reakci na paniku týkající se bezpečnosti potravin vyvolanou například v souvislosti s BSE a případem krmiv kontaminovaných dioxiny. Účelem bylo zajistit, aby právní předpisy týkající se bezpečnosti potravin byly co nejpodrobnější a aby spotřebitelé byli co nejvíce informováni o případných nebezpečích a opatřeních, která byla přijata ve snaze tato rizika minimalizovat. Otázkou bezpečnosti potravin je třeba se zabývat již v zemědělských podnicích. Pravidla EU proto platí od samého počátku procesu produkce až po dodání produktu konečnému spotřebiteli, bez ohledu na to, zda je původem z EU nebo je dovážen odjinud. Strategie EU v oblasti bezpečnosti potravin zahrnuje čtyři důležité prvky:

- pravidla bezpečnosti potravin a krmiv;
- nezávislé a veřejně dostupné odborné poradenství;
- prosazování pravidel a kontrolu postupů;
- právo spotřebitele na vlastní výběr na základě úplných informací o původu a složení potravin.

b) Zdraví a dobré životní podmínky zvířat

Mají-li být potraviny bezpečné, musí být zdravá i zvířata, z nichž pocházejí. Jednou z priorit EU je proto ochrana zdraví zvířat pomocí správných veterinárních postupů a prevence vzniku nakažlivých chorob zvířat, jako jsou kulhavka a slintavka, mor prasat nebo influenza ptáků. Pokud již epidemie vypukne, je pozorně sledována a jsou přijímána opatření proti jejímu rozšíření. Všechna zvířata a živočišné produkty musejí splňovat přísné veterinární předpisy předtím, než je povolen jejich dovoz či uvedení na trh v EU. Právní předpisy EU obsahují zásadu, že by zvířata neměla být vystavována utrpení či bolesti, které nejsou nezbytně nutné. Tato zásada je obsažena i v rámci pravidel o podmínkách chovu slepic, prasat a telat a podmínkách převozu a usmrcování zvířat, které jsou průběžně aktualizovány podle nejnovějších vědeckých poznatků a patří k nejpřísnějším na světě. Výzkumy prokazují, že je-li se zvířaty dobře zacházeno a mají-li možnost žít v přirozených podmínkách, jsou zdravější a produkují lepší potraviny.

2. Ochrana životního prostředí a péče o krajinu

Venkovské oblasti pokrývají 90% rozlohy EU a více než polovina z nich se využívá k zemědělství. To samo o sobě podtrhuje význam daného odvětví pro přírodní prostředí EU. Zemědělství a příroda se navzájem významným způsobem ovlivňují. Zemědělství po staletí přispívalo k vytváření a zachování nejrůznějších cenných polopřirozených

biotopů, které dnes určují ráz významné části krajiny na celém území EU a jsou domovem širokého spektra planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů.

Agroenvironmentální opatření

V rámci reformy SZP z roku 1992 Evropská unie podporuje agro-environmentální programy. Tyto programy umožňují zemědělství, aby zajišťovali agro-environmentální služby, které přesahují běžně uplatňované správné zemědělské postupy a základní právní normy shrnuté v jedné konkrétní ose politiky rozvoje venkova pro období 2007–2013. Zemědělcům, kteří dobrovolně písemně stvrdí svůj závazek uplatňovat pravidla agro-environmentálního zemědělství o dobu alespoň 5 let (případně déle, v závislosti na přínosu pro životní prostředí), může být vyplacena finanční podpora. Členské státy mají povinnost nabídnout zemědělcům možnost se do takových programů zapojit, což samo o sobě vyjadřuje politickou důležitost, která je uvedeným programům přikládána.

Kvalitnější životní prostředí

EU se snaží přispět ke zlepšení životního prostředí tím, že nabízí finanční pomoc zemědělcům, kteří souhlasí s přizpůsobením svých zemědělských postupů, zejména snížením počtu nově pořizovaných nebo již chovaných zvířat na hektar půdy, ponecháním okrajů polí ladem, zakládáním rybníků nebo jiných biotopů či vysazováním stromů a křovin, tedy podnikáním kroků, které přesahují běžně uplatňované správné zemědělské postupy. Přispívá na pokrytí nákladů na ochranu přírody. Důsledně požaduje, aby zemědělci, chtějí-li uplatnit nárok na přímé finanční subvence, dodržovali zákony o ochraně životního prostředí

(zákony týkající se bezpečnosti potravin, veřejného zdraví a zdraví zvířat a rostlin) a řádně se starali o svou půdu.

3. Podpora rozvoje venkova

Vzhledem k tomu, že téměř 60% obyvatel 27 členských států EU žije ve venkovských oblastech, které pokrývají 90% území Unie, je rozvoj venkova nesmírně důležitou oblastí politiky. Zemědělství a lesnictví jsou obory s největším využitím půdy a jako takové mají pro venkovská společenství zásadní význam. Jsou základem jejich silné sociální struktury, ekonomické životaschopnosti i dobré správy přírodních zdrojů a krajiny. Řada výzkumů veřejného mínění v 27 členských státech jasně potvrdila, že evropským občanům záleží na zachování živého a udržitelného venkova.

Evropská unie v únoru 2006 stanovila strategické směrnice pro rozvoj venkova. Byla posílena politika rozvoje venkova tak, aby mohly venkovské oblasti lépe reagovat na hospodářské, sociální a ekologické problémy 21. století. Nový právní rámec a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova zdůrazňují nutnost stimulování růstu a vytváření nových pracovních míst v těchto oblastech s cílem zlepšení udržitelného rozvoje v souladu s lisabonskou strategií a závěry zasedání Evropské rady v Göteborgu.

Politika rozvoje venkova v období 2007–2013 se soustředila na tři oblasti odpovídající třem tematickým osám stanoveným novým nařízením o rozvoji venkova:

- zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství;
- zlepšování životního prostředí, podporování hospodaření s půdou a
- zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova. Čtvrtá osa, „osa Leader“, je založena na zkušenostech s iniciativami Společenství označovanými názvem Leader a je zaměřena na provádění místních strategií rozvoje venkova prostřednictvím místních partnerství veřejného a soukromého sektoru. Další zdroje pro rozvoj venkova budou získány snížením přímých plateb zemědělským podnikům a věnováním získaných prostředků na opatření zaměřená na rozvoj venkova (postup známý jako modulace).

Zemědělcům a ostatním obyvatelům venkovských oblastí se poskytuje podpora například na: – vzdělávání formou školení o nových zemědělských technikách a řemeslech provozovaných na venkově;

- pomoc mladým zemědělcům při zakládání zemědělských podniků;
- pomoc starším zemědělcům při odchodu do důchodu;
- modernizaci budov zemědělských podniků a jejich technologického vybavení;
- pomoc zemědělcům při plnění přísných norem EU, např. v oblasti životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat a veřejného zdraví prostřednictvím poradenských služeb;
- pomoc při nákupu zařízení na zpracování potravin, díky němuž mohou zemědělci navýšit zisk ze svých produktů zvýšením jejich přidané hodnoty;
- zvyšování kvality produktů a podporu jejich prodeje;
- zakládání skupin výrobců v nových členských státech;
- podporu zemědělské činnosti v hornatých nebo jinak znevýhodněných oblastech;
- obnovu vesnic a venkovských zařízení;
- podporu cestovního ruchu;
- ochranu a zachování dědictví venkova.

Vedle výše uvedených východisek jsou na zemědělství kladeny další požadavky, které představují nové výzvy v oblasti změny klimatu, obnovitelných zdrojů energie, vodního hospodářství a biologické rozmanitosti. Jako příklad lze uvést:

Obnovitelné zdroje energie

Před zemědělstvím stojí další výzvy, které budou zemědělství významně ovlivňovat. Jedním z velmi významných úkolů je úloha zemědělství v produkci obnovitelných zdrojů energie. Vyplyvá to i z Akčního plánu pro biomasu pro ČR na období 2009 – 2011, který schválila vláda na zasedání v lednu 2009. Dokument má pomoci odstranit bariéry na trhu s biomasou a zvýšit její využívání. Cílem je osmiprocentní podíl elektřiny z obnovitelných zdrojů na tuzemské celkové hrubé spotřebě v roce 2010, daňové úlevy, vytípení optimálních energetických plodin, i ochrana orné půdy.

V roce 2007 činil v České republice podíl výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů na tuzemské spotřebě elektřiny 4,7 %, přičemž realizace výroby elektřiny z biomasy představovala druhý největší podíl. V roce 2010 by měl podíl elektřiny z obnovitelných zdrojů na hrubé domácí spotřebě elektřiny dosáhnout osmi procent a Akční plán má být jedním z nástrojů, jak splnit povinnost, ke kterým jsme se zavázali vstupem do Evropské unie,“ Akční plán pro biomasu v ČR si klade za cíl vyhodnotit stávající využívání biomasy a navrhnout způsoby a řešení pro optimalizaci energetického i materiálového využívání biomasy v ČR. Úkolem dokumentu je také nastartovat investice do čistého způsobu získávání energie a umožnit využívání biomasy co nejširším skupinám. To vše s maximálním ohledem na strukturu průmyslu v ČR, aktuální vývoj v zemědělství, existenci tržních a podpůrných mechanismů, zajištění potravinové bezpečnosti i kvalitu životního prostředí. Potřeba energie stoupá a s ní se zvyšuje i objem investic do obnovitelných zdrojů energie. Udržitelné využívání biomasy pro výrobu elektřiny a tepla z obnovitelných zdrojů však neroste žádoucím tempem. Tato skutečnost je obzvláště patrná v oblasti energetického využívání bioplynu a biomasy k přímému spalování, ačkoliv právě tyto zdroje skrývají největší a relativně rychle využitelný potenciál stabilních dodávek energie z obnovitelných zdrojů.

Akční plán pro biomasu by měl přispět také k lepší ochraně kvalitní zemědělské (orné) půdy, informovanosti, vzdělávání a statistického zjišťování v oblasti výroby a využití biopaliv. Materiál chce také podpořit zakládání víceletých porostů energetických plodin a rychle rostoucích dřevin či zařazení tuhých biopaliv do nižší sazby DPH apod. Dokument vznikl z dvouleté spolupráce zainteresovaných organizací a odborných pracovníků, formovala ho i veřejná diskuse.

Pro řešení problémů nestojí ministerstvo zemědělství osamoceno, ale ministerstvo pro životní prostředí vyhlásilo dotační program na podporu obnovitelných zdrojů energie pro rok 2009. Dotační program na podporu obnovitelných zdrojů energie pro rok 2009

podporuje náhradu kotlů na uhlí za nízkoemisní zdroje na biomasu, nebo účinná tepelná čerpadla. Nově poskytuje dotace na zdroje na biomasu a tepelná čerpadla v novostavbách za předpokladu, že budova splňuje nároky na nízkoenergetický standard a zároveň žadatel doloží, že není možné dům připojit na stávající rozvody zemního plynu nebo centrálního zásobování teplem. Dotace lze získat i na instalace solárně-termitických kolektorů na přitápění a celoroční ohřev teplé vody. Podmínky programu v oblasti obnovitelných zdrojů navážou na vyhlášený program, jen u kotlů na biomasu budou podporovány zdroje s ještě příznivějšími emisními charakteristikami než doposud.

Právní předpisy EU týkající se geneticky modifikovaných organismů byly zavedeny na počátku 90. let. V následujících letech byly rozšiřovány a zpřesňovány. EU také zavedla zvláštní právní předpisy na ochranu zdraví občanů a životního prostředí (a zároveň vytvořila jednotný trh v oblasti biotechnologie). Předtím, než je jakýkoli geneticky modifikovaný organismus i produkt, který takový organismus obsahuje (jako jsou kukuřice, olejka či mikroorganismy), uvolněn do životního prostředí nebo uveden na trh, musí projít schvalovacím řízením, v jehož rámci jsou případ od případu posouzena rizika, která daný produkt představuje pro lidské zdraví a životní prostředí.

Prakticky k schválení geneticky modifikovaných organismů (GMO) je zapotřebí, aby producent podal žádost o autorizaci. Součástí mandátu Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) je provádět vědecký výzkum a informovat o jeho výsledcích Evropskou komisi, která poté vydá své rozhodnutí a předá jej ke schválení Radě. V případě, že se Rada není schopná většinou shodnout na autorizaci, nebo se proti ní naopak většinou postaví, přesouvá se celá záležitost zpět k Evropské komisi, která má poté možnost o autorizaci GMO rozhodnout na základě zvláštní regulační procedury. Vzhledem k rozdílnému názoru na využití geneticky modifikovaných organismů jednotlivých členských států, je situace značně problematická a čeká se na nalezení jednotného postupu.

Závěrem je nutné konstatovat, že podmínky pro zemědělskou produkci se neustále mění v závislosti jak na potřebách společnosti, tak vývoji ve světě. Úspěšnost podnikatelů v zemědělství bude závislá na informovanosti a schopnosti reagovat na tyto změny. Proto v jednotlivých přednáškách budou poskytovány poslední aktuální informace, které mají vliv jak na další vývoj Společné zemědělské politiky EU, tak na poskytování dotací a podpor. Bude se to týkat jak přímých plateb, tak i dotací z Programu rozvoje venkova ČR pro období 2007-2013.

Systém fungování SZP EU v období 2007 – 2013 v kontextu rozvoje venkova

V programovacím období let 2007-2013 je realizace SZP EU finančně zajišťována dvěma evropskými fondy:

- **Evropský zemědělský garanční fond (EAGF¹)** a
- **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD²).**

Oblast rybnářství (Politika rybnářství a námořních záležitostí) je podporována samostatným fondem – **Evropským rybnářským fondem (EFF³).**

Hlavní změnou v programování problematiky rozvoje venkova je v tom, že EAFRD není ani částí nebo součástí strukturálních fondů. EAFRD, EAGF a EFF bylo možné koncipovat a realizovat jako jeden velký celek. Strategický přístup EU k uskutečňování politiky rozvoje venkova byl zřejmý z připraveného procesu jednotného programování.

¹ ang. zkratka – European Agricultural Guarantee Fund

² angl. zkratka – European Agricultural Fund for Rural Development

³ angl. zkratka – European Fisheries Fund

EAFRD věcně zahrnuje obsah bývalého operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, Horizontálního plánu rozvoje venkova a iniciativy LEADER, a působí ve venkovských oblastech. Zásadními změnami proti minulému období jsou zejména: zahrnutí oblastí NATURA 2000, pozměněné vymezení méně příznivých oblastí (LFA), zahrnutí životního prostředí v lesích, zpřísnění plnění norem Společenství, v omezení příjemců podpory v některých opatřeních na mikropodniky nebo malé podniky a zavedení proporcí rovnováhy prioritních os. Pomoc z tohoto fondu je již dnes poskytována tedy nejen zemědělcům, ale i dalším klíčovými aktéry rozvoje venkovského prostoru, jako jsou obce, svazky obcí, podnikatelé, spolky, sdružení, neziskové organizace, atd.

Působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova zajišťují v jednotlivých členských státech programy rozvoje venkova. Pro naši republiku byl vládou ČR a následně Evropskou komisí schválen **Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013**. Program blíže specifikuje v souladu s nařízením Rady (ES) 1698/2005 čl. 15 strategie v jednotlivých osách stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova do prováděcí úrovně a zajišťuje tak jeho efektivní realizaci.

Osa I
Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Hlavními prioritami osy 1, jíž EAFRD přispívá prostředky ve výši 630 milionů EUR (22%), jsou především vytvoření silného zemědělsko-potravinářského průmyslu a dynamického zemědělsko-potravinářského prostředí; modernizace zemědělských podniků; a zavádění inovací. Další prostředky by měly být využity pro zvýšení kvality produktů, opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu a na snížení průměrného věku pracujících v zemědělství.

Osa II
Zlepšování životního prostředí a krajiny

Osa 2 – EAFRD přispívá 1 554 mil. EUR (55 %) – se zaměřuje především na ochranu kvality povrchových a podzemních vodních zdrojů prostřednictvím opatření zaměřujících se na kontrolu eroze a vhodné využití zemědělské půdy a na podporu:

- metod práce přívětivých k životnímu prostředí a vedoucích k rozvoji biodiverzity,
- vhodných systémů na uchování venkovské krajiny,
- ochrany životního prostředí na zemědělské půdě a v lesích vysoké přírodní hodnoty a,
- využití obnovitelných zdrojů energie prostřednictvím stávajícího potenciálu lesního hospodářství a prostřednictvím možností jeho expanze a zachování pozitivních funkcí lesa.

Osa III
Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Pro osu 3 je v rámci EAFRD alokováno 477 mil. EUR (17 %) rozpočtu. Její opatření se týkají širšího venkova, která budou zaměřena na podporu tvorby nových pracovních míst ve venkovských oblastech, zvýšení kvality života na venkově a vzdělání v oblasti podpor směřujících právě do oblastí rozvoje venkova. Všechna opatření budou nejen nabízet možnost diverzifikace podnikatelských aktivit v rámci zemědělských podniků i mimo ně, ale umožní i vyšší podporu agroturistiky a cestovnímu ruchu obecně.

Podpora začínajících nebo existujících živností a mikropodniků a zřizování center pro podnikatelské aktivity směřuje k vytvoření nových pracovních míst. V oblasti zvýšení kvality života na venkově jsou připravena opatření, která podpoří budování služeb a občanského vybavení i společenské, spolkové a církevní aktivity, přes podporu vodovodů a místních komunikací, čistíren odpadních vod, zpracování biomasy, odpadová hospodářství až po revitalizaci tzv. brownfieldů. V této ose jsou také podpory obnovy, rehabilitace a osvěty kulturního a přírodního dědictví, včetně krajinných plánů.

Rozpočet EAFRD přidělený metodě LEADER představuje 140 mil. EUR (5 %) a je implementován průřezově v rámci všech tří os.

Současné období je pro Českou republiku obdobím velmi významným a současně i velmi náročným. Poprvé ve své historii předsedá v první polovině roku 2009 Evropské unii. Předsednictví převzala po silné Francii, která nasadila díky svému hyperaktivnímu prezidentovi Nikolasi Sarkozymu vysokou latku a v oblasti zemědělství splnila svůj závazek dotáhnout do konce zdravotní prohlídku (Health Check) Společné zemědělské politiky a zajistit projednání a schválení přijatých změn a opatření v Radě ministrů.

Každá země si pro své předsednictví stanovuje priority, které potom určují směry její činnosti v době, kdy unii předsedá. Motto českého předsednictví „Evropa bez bariér“ odráží čtyři základní unijní svobody – volný pohyb zboží, kapitálu, pracovníků a služeb a navíc i pátu svobodu – volný pohyb informací a znalostí. Hlavní priority českého předsednictví pak lze shrnout do sloganu „3E“ – Ekonomika, Energetika a Evropa a svět (Economy, Energy, External Relations).

Jednou z důležitých ambicí České republiky je i pokračování v liberálních reformách rozpočtu a politik EU, zejména Společné zemědělské politiky.

Budoucnost Společné zemědělské politiky a rozvoje venkova

Předsednictví aktivně naváže na diskusi k budoucnosti Společné zemědělské politiky EU (SZP) po roce 2013. Bude rozvíjet diskusi o hledání takových nástrojů budoucí SZP, které povedou k efektivnějšímu vynakládání finančních prostředků, k posilování konkurenceschopnosti zemědělců a dají základ pro dlouhodobé posilování pozice evropského zemědělství a potravinářství na otevřeném světovém trhu. S tím souvisí i diskuse o budoucnosti přímých plateb a celého prvního pilíře po roce 2013. Výsledkem diskusí by měla být cesta k rovným podmínkám pro všechny členské státy EU, a to nejen pokud jde o výši přímých plateb, ale i o samotný systém jejich vyplácení, který bude respektovat různorodost zemědělství jednotlivých členských států.

Pro ministerstvo zemědělství je klíčovou prioritou předsednictví právě reforma společné zemědělské politiky a budoucí podoba přímých plateb. „V oblasti SZP bude ČR klást důraz na hlavní smysl revize, kterým musí být postupné snižování podílu SZP na výdajové straně rozpočtu a dále pak přesun finančních prostředků z I. do II. pilíře, tedy ve prospěch rozvoje venkova. S tím souvisí i diskuse o budoucnosti přímých plateb a celého prvního pilíře SZP po roce 2013,“ uvádí ministerstvo zemědělství. ČR ve shodě s mottem předsednictví bude usilovat o rovné podmínky pro všechny členské státy EU, a to nejen pokud jde o výši přímých plateb, ale i o samotný systém jejich vyplácení. Za jednu z možných variant pokládá ČR model vycházející z jednotných plateb na plochu (SAPS), který nové členské státy mohou využívat až do konce roku 2013. To však předpokládá vyřešení přístupu k tzv. citlivým sektorům.

Politika kvality zemědělských produktů a potravin

S cílem posílit konkurenceschopnost evropské produkce bude předsednictví aktivně podporovat pokračování debaty k revizi politiky kvality zemědělských produktů a potravin EU. Výsledkem této debaty by mělo být zajištění dlouhodobé perspektivy kvalitním zemědělským a potravinářským výrobkům. To se především týká výrobků s registrovaným chráněným zeměpisným označením a označením původu. Důraz bude kladen na efektivní a širokou propagaci, snížení administrativní náročnosti, zkrácení registračních procedur a další klíčové otázky. Za tímto účelem předsednictví uspořádá konferenci na vysoké úrovni a bude rozvíjet diskusi v Radě EU.

Cílem českého předsednictví je podpora a dlouhodobá perspektiva pro kvalitní zemědělské a potravinářské výrobky, zejména ty, které mají registrované zeměpisné označení (CHZO) nebo označení původu (CHOP). Jde o jejich ochranu a propagaci nejen na vnitřním trhu EU, ale zejména ve státech mimo unii (ve třetích zemích). Ministerstvo přitom poukazuje na to, že ČR podala po přistoupení k unii z nováčků největší počet přihlášek potravinářských výrobků na získání zeměpisných označení a označení původu. Je proto v jejím zájmu tento způsob podpory a ochrany výrobků nadále rozvíjet. Cílem by mělo být hlavně zjednodušení a zkrácení schvalovacích procedur. ČR se chce také zabývat dalšími tématy, jako je například rozsah ochrany zeměpisných označení a označení původu, status zaručených tradičních specialit (ZTS), změny v definicích CHOP a CHZO, propagace, zřízení agentury, spektrum chráněných produktů, možnosti používání loga EU. Otázkami CHOP, CHZO a ZTS i certifikace kvality potravin či značení země původu se věnovala již zelená kniha, kterou v průběhu francouzského předsednictví vydala jako podklad pro diskusi Evropská komise. V diskusi bude české předsednictví pokračovat i v radě ministrů zemědělství a uspořádá k této problematice konferenci na vysoké úrovni.

Zjednodušování Společné zemědělské politiky

Z pohledu budoucího fungování SZP a snižování administrativní zátěže EU coby významného horizontálního cíle považuje předsednictví za jedno z prioritních témat přehodnocování stávajících předpisů a zlepšování regulatorního prostředí v oblasti zemědělství. Na základě očekávané Zprávy Komise o naplnění vytyčených cílů v oblasti zjednodušení a lepší regulace zemědělské legislativy hodlá předsednictví iniciovat širokou diskusi. V této souvislosti bude rovněž usilovat o přijetí legislativních textů k prověrce funkčnosti SZP a zahrnutí vína do jednotné organizace trhu.

Evropská komise se snaží o zjednodušení legislativy. Je to velmi důležité téma z pohledu všech členských států, které se velmi úzce týká zejména SZP. Jde o rušení nepotřebné legislativy, novelizaci předpisů tak, aby se dosáhlo jejich zefektivnění. Je také nutné sjednotit zavádění evropských předpisů – například v oblasti cross compliance, dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC) i při administraci plateb. To, jak uspěla v letošním roce končící Evropská komise ve své snaze po zjednodušení legislativy, by mělo vyplynout ze zprávy (tzv. Simplification Report), kterou zpracuje generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova (DG Agri).

Rozvoj venkova a vymezení méně příznivých oblastí (LFA)

V kontextu politiky rozvoje venkova plánuje české předsednictví zahájit diskusi o novém vymezení ostatních znevýhodněných oblastí, a to v souvislosti s předložením sdělení Komise k této problematice. Cílem předsednictví je podnícení konstruktivní debaty, která povede ke stanovení jednotných postupů a metodik pro vymezení těchto oblastí.

V rámci rozvoje venkova bude ČR usilovat o vyvážený rozvoj s cílem podpory zaměstnanosti a podnikání se zaměřením na podporu života mladých lidí na venkově, rozvoj vzdělávání, výzkumu a diverzifikaci do nezemědělských činností, obecně zkvalitnění života na venkově. Jedním ze strategických cílů rozvoje venkova bude rovněž vybudování technické infrastruktury pro využití obnovitelných zdrojů energie,“ uvádí ministerstvo zemědělství.

České předsednictví se chce věnovat zejména nové definici méně příznivých oblastí (LFA). „ČR podporuje nové vymezení ostatních znevýhodněných oblastí podle biofyzi-

kálních kritérií (klimatických a půdních) sjednocených na úrovni EU s podporováním extenzivních oblastí při důsledném dodržování pravidel šetrného způsobu hospodaření. Současně je ale ČR přesvědčena, že by měla být členským státům zaručena určitá flexibilita v rámci limitů navržených kritérií zohledňující národní specifika. Definování konkrétních pravidel by mělo být v kompetenci členských států, v souladu s principem subsidiarity,“ vysvětluje resort.

Společná rybářská politika (SRP)

Za účelem podpory udržitelného a zodpovědného rybolovu bude předsednictví pokračovat v revizi legislativních návrhů, které se týkají technických opatření, rybářských kontrol a dlouhodobých řídicích plánů pro vybrané druhy ryb. Předsednictví bude dále pokračovat v prosazování udržitelného rozvoje akvakultury a zasadí se o vydání sdělení Komise k této problematice. V době českého předsednictví se povede debata o budoucí reformě Společné rybářské politiky, především pak k jejím nejdůležitějším bodům zmíněným v Zelené knize Komise. V oblasti vnějších vztahů považuje předsednictví za důležité, aby EU aktivně působila jak v mezinárodních organizacích (OSN, FAO, OECD), tak i v regionálních rybářských organizacích a zasadila se o pokrok při uzavírání některých bilaterálních rybářských dohod (např. s Guineou).

Další legislativa v oblasti zemědělství

Předsednictví bude usilovat o pokrok v jednání o návrhu nařízení o poskytování informací spotřebitelům – označování potravin. V dialogu mezi členskými státy a Evropským parlamentem se bude snažit o dosažení společného cíle, kterým je umožnit konečným spotřebitelům informovaný výběr potravin a jejich bezpečné použití.

Předsednictví hodlá dokončit jednání o návrhu nařízení o statistice přípravků na ochranu rostlin. Účelem je vytvoření vyvážených pravidel pro uvádění látek na trh s cílem zajistit jak vysokou úroveň bezpečnosti a ochrany spotřebitele, tak efektivní a jednoduché fungování vnitřního trhu.

Velký význam přikládá předsednictví návrhu nařízení na ochranu zvířat v čase porážky. Cílem předsednictví je zahrnout do návrhu nařízení nutná zlepšení a zjednodušení a vyjasnit příslušná pravidla v dané oblasti. Předsednictví bude zároveň iniciovat debatu k revizi legislativy v oblasti ochrany zvířat používaných pro výzkumné účely.

Předsednictví se v neposlední řadě zaměří na návrh nařízení o implementaci boje proti obchodu s nelegálním dřevem. Zvláštní pozornost bude zároveň věnována problematice řízení obchodu s dřívím v EU. Předsednictví dále podpoří význam role EU v mezinárodním kontextu lesnictví, zejména pak v rámci Fóra OSN o lesích, a Mezinárodní dohody pro tropické dřevo.

V souvislosti s uvedenými prioritami českého předsednictví v oblasti zemědělství a rybolovu (vč. problematiky rozvoje venkova) bychom našim posluchačům a čtenářům rádi připomněli hlavní zásady – pilíře reformy zemědělské politiky České republiky, vytyčené vládou pro další období a představenou předsedou vlády M.Topolánkem a ministrem zemědělství P. Gandalovičem na tiskové konferenci 10. dubna 2008.

Vládní reforma zemědělské politiky je postavena na čtyřech pilířích:

1. Zvýšení kvality života na venkově, péče o krajinu a kvalitní potraviny
2. Podpora konkurenceschopnosti a omezení byrokracie v podnikání
3. Narovnání vlastnických vztahů k půdě a zemědělskému majetku
4. Liberální, ale spravedlivé pojetí zemědělské politiky EU

Základní teze, z kterých reforma českého zemědělství vychází:

Reforma českého zemědělství znamená návrat k tradičním hodnotám v kontextu nových výzev.

Venkov, nejlepší místo pro život i podnikání

Pilíř 1: Zvýšení kvality života na venkově, péče o krajinu a kvalitní potraviny

Hlavní cíle:

- vytvářet přívětivý venkov s malebnou krajinou
- dobudovat infrastrukturu obcí
- obnovit krajinnotvorné prvky a vodní režim v krajině
- výrazně snížit škody způsobované vodní a větrnou erozí zemědělské půdy
- podporovat produkci typických, kvalitních a bezpečných českých a moravských potravin a biopotravin

Pilíř 2: Podpora konkurenceschopnosti a omezení byrokracie v podnikání

Hlavní cíle:

- zabezpečit podmínky pro podnikání srovnatelné s ostatními zeměmi EU
- snížit administrativní a byrokratickou zátěž zemědělských podnikatelů
- usnadnit nové generaci zemědělců vstup do podnikatelského prostoru a podporovat podnikání na bázi rodinných farem
- rozumně podporovat výrobu energií z obnovitelných zdrojů

Pilíř 3: Narovnání vlastnických vztahů k půdě a zemědělskému majetku

Hlavní cíle:

- spravedlivé dokončení majtkové transformace našeho zemědělství
- urychlené dokončení prodeje státní půdy
- narovnání vztahů vlastníků a uživatelů pozemků
- zpřístupněním scelených pozemků umožnit vlastníkům plnohodnotné užívání a volné nakládání se svým majetkem

Pilíř 4: Liberální, ale spravedlivé pojetí zemědělské politiky EU

Hlavní cíle:

- zajistit rovné podmínky mezi starými a novými členskými státy EU
- zrušit velké množství regulací a zjednodušit pravidla pro zemědělské podnikání
- podpořit postupné snižování podílu zemědělské politiky na výdajové straně evropského rozpočtu
- pomáhat našim zemědělcům a potravinářům ve vyčerpání odpovídajícího podílu podpor ze strukturálních fondů
- omezit netržní zásahy do tržního prostředí

II. ČÁST: SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA, JEJÍ POSLEDNÍ VÝZNAMNÁ REFORMA Z ROKU 2003, „KONTROLA ZDRAVOTNÍHO STAVU V ROCE 2008, A BUDOUCNOST PO ROCE 2013

V průběhu uplatňování Společné zemědělské politiky se struktura podpor významně změnila. Na počátku osmdesátých let byly dotace směřovány do podpory vývozu a podpory trhu. To vyvolávalo značnou kritiku, že je podporována zemědělská produkce, která pak musí být draze vyvezena do zahraničí. Zásadní posun mezi prioritami byl proveden v roce 1999 v rámci reformy obsažené v „Agendě 2000“, podporující konkurenceschopnost evropského zemědělství. Zahrnovala významný nový prvek – politiku rozvoje venkova, zaměřené na podporu řady venkovských iniciativ a pomoc zemědělcům při restrukturalizaci jejich zemědělských podniků, rozšířené spektra jejich činností a zlepšení odbytu jejich produktů. Byl zaveden rozpočtový strop, který měl daňovým poplatníkům zaručit, že se náklady na SZP nevykmanou kontrole.

V průběhu dalších let docházelo postupně k dalším změnám, tak aby i nadále mohla být řízena jednoduchými a transparentními pravidly. To znamená, aby:

- byla živou politikou odrážející potřeby a očekávání evropské společnosti;
- podporovala udržitelné zemědělství nabízející bezpečné, kvalitní produkty a zároveň chránila životní prostředí a dobré životní podmínky zvířat;
- podporovala mnohostrannou úlohu zemědělců jako dodavatelů veřejných statků pro společnost;
- podporovala růst a vytváření pracovních míst ve venkovských oblastech;
- posilovala konkurenceschopné a inovační zemědělské odvětví schopné reagovat na výzvy světového trhu;

V tomto smyslu reforma přijatá v roce 2003 vytváří podmínky pro potřebné změny, na kterou navazuje tzv. kontrola zdraví SZP EU. Zemědělci již nedostávají peníze jen na to, aby produkovali potraviny. Dnešní SZP se řídí poptávkou po zemědělské produkci. Zároveň plně zohledňuje názory spotřebitelů a daňových poplatníků a vrací zemědělcům svobodu produkovat to, co vyžaduje trh. Na rozdíl od uplynulých let, kdy platilo, že čím více zemědělec vyprodukoval, tím větší získal subvence, se nyní drtivá část finanční pomoci zemědělcům vyplácí bez ohledu na to, kolik vyprodukují. Podle nových pravidel zemědělci nadále dostávají přímé platby, aby měli zajištěné stabilní příjmy, ty však již nejsou závislé na objemu produkce. Zemědělci navíc musejí respektovat normy na ochranu životního prostředí, zajištění bezpečnosti potravin, rostlinolékařské normy a normy na zachování dobrých životních podmínek zvířat. Těm, kteří stanovené podmínky nedodrží, jsou sníženy přímé platby (tzv. cross compliance – ustanovení o podmíněnosti plateb). Díky zrušení vazby mezi výší subvencí a objemem produkce se zemědělci z EU musí orientovat na trh. Volí si tak, co budou produkovat, podle toho, co se jim nejvíce vyplatí.

Reforma SZP
z června 2003

Připomeňme, že poslední zásadní reforma společné zemědělské politiky EU proběhla v červnu 2003 (26. června 2003, Rada ministrů zemědělství). Reforma zcela změnila způsob podpory zemědělců v Evropské unii a nová SZP se více přizpůsobila spotřebitelům a daňovým poplatníkům. Farmáři získali větší volnost rozhodovat o zaměření své činnosti a vyrábět to, co požaduje trh a byla přijata opatření k tomu aby dotace byly vypláceny nezávisle na objemu produkce Hlavním cílem reformy bylo přimět farmáře k vět-

šímu soustředění na konkurenceschopnost a orientaci na tržní produkci, ale zároveň jim zaručit jistou úroveň příjmů. Reforma zdůraznila i zemědělské programy dbající na ekologickou produkci, dobré zacházení se zvířaty a kvalitu výroby. Mezi hlavní zásady reformované SZP patřila následující opatření:

Respektování standardů na úrovni farmy, která se týká ochrany životního prostředí, pohody a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a dobré zemědělské praxe (*cross compliance*). Reforma stanovila standardy na poli životního prostředí, bezpečnosti potravin, zdraví zvířat a plodin, dobrého zacházení se zvířaty, které musí zemědělec dodržovat. **Zemědělský poradenský systém** – členské státy byly zavázána k zavedení poradenského systému tak, aby ho mohli zemědělci využívat od roku 2007. Účast farmářů v něm je zatím dobrovolná.

Jednotné platby na farmu (*single farm payment*) – odbourání přímých plateb bylo od r. 2005 standardem (nejpozději byly aplikovány do roku 2007). Zemědělský výrobce bude v budoucnosti získávat jednu platbu namísto několika plateb. Nároky na platby lze uskutečnit pouze pokud budou odpovídat oprávněné hektarové rozloze. Členské státy si mohou vybrat, zda budou všechny platby, které nebudou vázány na produkci, vyplácet jako paušální platbu na hektar na národní nebo regionální bázi. Členské státy mohou rozlišovat mezi pastvinami a ornou půdou.

Odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci (*decoupling*)

Vyjmutí půdy z produkce (*set aside*) –

Modulace – modulace se týká farem, kterým jsou poskytovány přímé platby nad 5.000 EUR. Z těchto plateb půjdou odvody na venkovský rozvoj. Farmy pobírající platby do 5.000 EUR ročně jsou od snižování plateb výše uvedenými procenty osvobozeny. Modulace se nevztahovala na nové členské státy do té doby, než dosáhnou jejich přímé platby stejné úrovně, jaká je v současných členských státech.

Finanční disciplína

Venkovský rozvoj – budou zavedena nová opatření (nové standardy, podpora kvalitní výroby a členství v poradním zemědělském systému, podpora mladých farmářů, investice do státem vlastněných lesů, nová opatření na zajištění blahobytu zvířat, ad.)

Tržní opatření u konkrétních surovin – (obiloviny, tvrdá pšenice, žito, výžve, bílkovinná krmiva, škrob, sušená píce, ořechy, mléčné výrobky)

V období přijetí této reformy osm členských států, ze SZP dostávalo více peněz, než do ní odváděli: Španělsko, Francie, Řecko a Irsko. Nejvíce peněz do SZP odvádělo Německo, Británie, Itálie a Holandsko.

V průběhu britského předsednictví v druhé polovině roku 2005 se hlavním tématem stala finanční perspektiva na další programové období 2007 – 2013. Jedním z důvodů složitosti těchto jednání byly různé názory na podporu zemědělství v dalším období. Británie požadovala reformu SZP, Francie toto odmítala a požadovala naopak po Británii, aby se vzdala svého rabatu. Na mimořádně důležitém summitu v prosinci 2005 nakonec došlo ke kompromisu a bylo dohodnuto, že zatím nedojde k výrazným změnám podílu finančních prostředků určených v rozpočtu pro SZP s tím, že ten bude v roce 2008 bude s ohledem na nutnou reformu SZP přehodnocen v roce 2008.

Kontrola zdravotního stavu SZP EU, přijatá opatření, dopady na české zemědělství, SZP po roce 2013,

Na svém zasedání, které se uskutečnilo ve dnech 19. – 20. 11. 2008 přijala Rada ministrů zemědělství nadpoloviční většinou návrh opatření vyplývajících ze zdravotní kontroly (Health Check) Společné zemědělské politiky EU.

Intenzivní jednání o Health Check probíhala od května 2008, kdy Evropská komise, konkrétně komisařka pro zemědělství a venkov M. Fischer Boelová předložila k diskusi návrh opatření k modernizaci a zjednodušení Společné zemědělské politiky. Diskuse a řada dvou vícestranných jednání vyvrcholila v tomto týdnu (10. a 20. 11.2008) na Radě ministrů zemědělství, které se pod vedením francouzského ministra zemědělství Michela

Bariera uskutečnilo v Bruselu. Za Českou republiku se zasedání účastnil ministr zemědělství Petr Gandalovič. I přes pečlivou přípravu a řadu předcházejících jednání byla diskuse kolem závazných závěrů a opatření k změnám SZP velmi složitá, o čemž svědčí to že trvala nepřetržitě 18 hodin a závěrečné hlasování se konalo až v 7 hodin ráno.

Přijatá opatření k Health Check, která modernizují, zjednodušují a usměrňují SZP a odstraňují omezování zemědělců a pomáhají jim lépe reagovat na tržní signály a čelit novým výzvám bylo přijata, hlasovala pro ně nadpoloviční většina ministrů, zastupujících všechny členské země EU. Česká republika pro konečnou verzi dohody nehlasovalo. Přestože podle prohlášení českých zástupců se jim podařilo prosadit svoje všechny uplatněné zásadní požadavky, skutečné zjednodušení a odstranění nerovnosti mezi členskými státy dohoda nepřinesla.

Ministři přijali řadu opatření, mezi jinými se ruší povinnost uvádění půdy do klidu, zvyšují se mléčné kvóty v pravidelných intervalech až po úplné zrušení v roce 2015 a mění tržní intervence na originální záchrannou síť. Ministři také odsouhlasili zvýšení modulaci – tj. snížení přímých plateb pro zemědělce a jejich převod do Evropského fondu pro venkovský rozvoj. To umožní lépe reagovat na nové výzvy a příležitosti pro evropské zemědělství včetně klimatických změn, lepší hospodaření s vodou, ochranu biodiverzity a výrobu zelené energie. Členské státy budou také schopné pomoci chovatelům mléčného skotu v citlivých oblastech přizpůsobit se nové situaci na trhu zemědělských komodit.

Hlavním cílem přijatých opatření je:

- zajistit, aby režim jednotné platby byl účinnější, efektivnější a jednodušší
- upravit tržní nástroje tak, aby lépe reagovaly na nové tržní příležitosti
- lépe reagovat na nové a stávající výzvy (změna klimatu, bio-energie, nedostatek vody, biodiverzita)

Změny v zemědělské politice budou uplatňovány postupně již od příštího roku až do roku 2013, kdy končí toto programové období.

Jménem Evropské komise přivítala politickou dohodu zemědělských ministrů EU o „zdravotní kontrole“ Společné zemědělské politiky i komisařka Evropské komise pro zemědělství a venkov Mariann Fischer Boelová, která v souvislosti s tím řekla:

“Jsem potěšena, že jsme našli kompromis, který zachoval všechny principy našeho původního návrhu. Účelem Health Check je vybavit naše zemědělce pro výzvy, před kterými stanou v příštích letech, takových jako klimatické změny a uvolnit jim ruce pro reflexi tržních signálů. Přesunem více finančních prostředků do II. pilíře pro rozvoj venkova nám vytvoří šance pro nalezení na míru šitých řešení specifických regionálních problémů. Dohodnuté změny představují důležitý krok k posílení SZP“.

Dne 20. listopadu 2007 přijala Komise Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: Příprava na „Health Check“ společné zemědělské politiky. Komise navrhla soubor způsobení u několika prvků SZP, zejména u režimu jednotné platby a některých nástrojů podpory trhu jakož i se zaměřením na zvládnutí nových výzev jako třeba změny klimatu, nárůstu biopaliv nebo vodního hospodářství. Sdělením byla zahájena rozsáhlá šestiměsíční konzultace, po níž Komise předložila legislativní návrhy.

Kontrola stavu reformy společné zemědělské politiky představovala jedno z hlavních témat posledních zasedání konaných před letní přestávkou jednak v rámci zodpovědného Výboru EP pro zemědělství a rozvoj venkova, jednak v rámci Rady ministrů zemědělství. Na zasedání Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova ve dnech 14. – 15. července 2008 zpravodaj Luis Manuel Capoulas Santos (Portugalsko, PES) prezentoval zprávy ke všem čtyřem návrhům v rámci „health check“.

Zpravodaj přitom konstatoval, že sice sdílí hlavní záměry Komise, kterými jsou prověření fungování SZP po reformě z roku 2003 a její přizpůsobení současným problémům, jde však pouze o krátkodobé úpravy. Komise nevyužila příležitosti zahájit debatu o modelu SZP po skončení tohoto finančního období, tedy po roce 2013.

Současně proběhla na toto téma v rámci jednání Rady politická diskuse a výměna názorů mezi reprezentanty jednotlivých národních delegací. Je přitom třeba připomenout, že Mezi vzhledem ke konzultační proceduře, jejíž užití v případě těchto návrhů vyplývá z primárního práva, zde představuje klíčového aktéra rozhodovacího procesu.

20. května 2008 zveřejnila Komise formou jediného dokumentu pod jednacím číslem KOM(2008)306 v konečném znění čtyři legislativní návrhy na některé změny klíčových mechanismů a pravidel fungujících na základě reformy z roku 2003 (tzv. Fischlerova reforma) v oblasti společné zemědělské politiky. Dokument navrhl největší změny Společné zemědělské politiky od roku 2003. V souvislosti s pravomocemi jednotlivých institucí EU připomínáme, že Evropská komise představuje exekutivní nadnárodní složku Evropské unie. Můžeme ji přirovnat k vládám jednotlivých členských států, v čele jednotlivých resortů stojí komisaři. Návrh Health Check Společné zemědělské politiky překládala, komisařka EK pro zemědělství a venkov Mariann Fischer Boel.

Adresátem celého aktu byla Rada EU, která zastupuje členské státy. Jednotliví ministři vlád členských zemí se společně usnášejí na konkrétních politických krocích v oblastech svých resortů. Pro schválení konečného znění návrhu byla potřeba nadpoloviční většina jejich členů.

Rada ministrů zemědělství vedla o kontrole stavu SZP politické jednání na svém posledním zasedání před letní přestávkou 15. července 2008. Předsedající francouzský ministr zemědělství Michel Barnier označil „health check“ za prioritu číslo jedna v rámci pracovního programu francouzského předsednictví pro resort zemědělství. Během politické debaty se svými resortními kolegy se zaměřil na čtyři klíčová témata obsažená v prvních dvou návrzích v rámci předkládaného dokumentu Komise. Tato témata byla naplní dotazníku předloženého jednotlivým národním delegacím: postupné zvyšování povinné modulace (odlišení), ukončení kvót na produkci mléka, další změny v mechanismech řízení zemědělských trhů a zjednodušování norem cross-compliance. Největší názorová divergence mezi národními delegacemi byla prozatím opět konstatována v otázkách zvyšování povinné modulace, kde zástupci některých členských států navrhovala zvažovat i jiné varianty posílení druhého pilíře SZP, než jakou představuje návrh Komise. Většina národních delegací přivítala ukončení mléčných kvót jejich postupným navyšováním (označováno jako „měkké přistání“), i když ne všichni se ztotožňují s procentuelní mírou navyšování kvót. Zástupci členských států se v průběhu tohoto jednání neshodli také na tom, zda učinit rozhodnutí stran ukončení kvót ihned, nebo vyčkat na hodnotící zprávy do června 2011. Všechny delegace se naopak shodly na nutnosti zjednodušit a učinit více transparentním systém cross-compliance, pravidla správné zemědělské praxe (good agricultural and environmental practices; GAEP) by měla zůstat indikátorem odražejícím rozdílné potřeby a situaci členských států.

Health Check Společné zemědělské politiky Evropské unie pomůže zemědělcům reagovat na nové výzvy – charakteristika přijatých opatření

1) Etapizace přípravy na zrušení mléčných kvót

Mléčné kvóty skončí v roce 2015. Přijatá opatření umožní zemědělcům tzv. měkké přistání“, tj. vytvoří pro ně podmínky pro plynulý přechod do období, kdy již mléčné kvóty nebudou existovat. To bude zajištěno zvyšováním kvót o jedno procento v letech 2009/2010 až 2013/2014 Pro Itálii bude pětiprocentní navýšení zavedeno již v roce 2009/10. Zemědělci, kteří v letech 2009/2010 a 2010/2011 mléčné kvóty překročí o více než šest procent, budou muset uhradit částku o 50 procent vyšší, než činí běžná sankce.

Původní návrh komise

Postupné ukončení kvót na mléko: Kvóty na mléko by měly být postupně ukončeny do dubna 2015. Pro zabezpečení hladkého přechodu navrhuje Komise pět ročních zvýšení kvót o jedno procento mezi hospodářskými lety 2009/10 a 2013/14.

2) Oddělení plateb od produkce

„Fischlerova reforma“ společné zemědělské reformy oddělila přímou podporu zemědělcům od produkce, což znamená, že platby již nebyly spojeny s produkcí určitých zemědělských komodit. Nicméně, některé členské státy se rozhodly některé platby vázané na produkci zachovat. Tyto zbývající vázané platby budou nyní odděleny od produkce a přesunuty do schématu jednotné platby, s výjimkou prémie na krávy bez tržní produkce mléka a prémie na kozy a skopové maso, u kterých členské státy mohou zachovat stávající míru podpory vázané na tyto konkrétní komodity.

Původní návrh komise

Oddělení podpory: Reforma společné zemědělské politiky „oddělila“ přímou podporu pro zemědělce, tj. platby již nejsou spojeny s produkcí konkrétního produktu. Některé členské státy se však rozhodly zachovat některé „vázané“ podpory, tj. platby spojené s produkcí. Komise nyní navrhuje zrušit zbývající vázané platby a přesunout je do režimu jednotné platby, s výjimkou prémie na krávy bez tržní produkce mléka a na kozy a skopové maso, u nichž mohou členské státy ponechat současně úrovně vázaných podpor.

3) Pomoc sektorům se specifickými problémy (t.zv. 'Článek 68' opatření):

V současné době si v závislosti na odvětví členské státy mohou ponechat až 10 procent národních rozpočtových stropů na přímé platby pro podporu environmentálních opatření nebo na zlepšování kvality a marketing produktů v tomto sektoru. Přijatá opatření umožní získat větší flexibilitu tím, že finanční prostředky se již nebudou muset využívat ve stejném odvětví, ale budou moci být využity pro pomoc zemědělcům vyrábějícím mléko, hovězí, kozí a skopové maso a rýži působících ve znevýhodněných oblastech nebo v některých citlivých odvětvích a pro podporu opatření v rámci rizikového řízení, takových jako programy pojištění proti přírodním katastrofám a společné fondy pro choroby zvířat; a země užívací systém jednotné platby na plochu (SAPS) již budou pro tento režim způsobilé.

Původní návrh komise

Pomoc odvětvím se zvláštními problémy: V současnosti mohou členské státy ponechat podle odvětví 10 % vnitrostátních rozpočtových stropů na přímé platby na opatření v oblasti životního prostředí nebo zlepšení kvality produktů a jejich uvádění na trh v daném odvětví. Komise chce, aby tento nástroj byl pružnější. Finanční prostředky již nebudou muset být využity ve stejném odvětví. Mohou být použity na pomoc zemědělcům produkujícím mléko, hovězí, kozí a skopové maso ve znevýhodněných regionech. Lze je také použít k podpoře opatření k řízení rizik, jako jsou programy pojištění pro případ přírodních katastrof a vzájemné fondy pro choroby zvířat. Země, kde funguje režim jednotné platby na plochu, by se staly způsobilými pro tento režim.

4) Prodloužení SAPS

Členské státy EU, které aplikují zjednodušený režim jednotné platby na plochu budou moci tento režim používat až do roku 2013, takže nebudou nuceni přejít na režim jednotné platby do roku 2010.

Původní návrh komise

Rozšíření režimu jednotné platby na plochu: Deset ze 12 nejnovějších členů EU používá zjednodušený režim jednotné platby na plochu. Režim má být ukončen v roce 2010. Komise však navrhuje jeho prodloužení do roku 2013.

5) Doplňkové platby zemím EU 12 (nové země, které vstoupily do EU v roce 2004 + Bulharsko a Rumunsko)

Zemím EU-12 bude zvýšena celková alokace podpor o 90 milionů eur, což jim umožní snadněji využívat článku 68 do doby, než přejdou na systém přímých plateb.

Původní návrh komise

V původním návrhu EK nebylo obsaženo

6) Použití nečerpaných finančních prostředků

Členské státy, které aplikují systém jednotných plateb, budou moci finanční prostředky nevyčerpané v daném období z národní obálky využít buď na opatření podle článku 68, nebo je budou moci převést do fondu pro rozvoj venkova.

Původní návrh komise

V původním návrhu EK nebylo obsaženo

7) Přesun finančních prostředků z přímých plateb (pilíř I) do oblastí rozvoje venkova (pilíř II).

V současné době se roční přímé platby vyšší než 5 000 EUR poskytované všem zemědělcům, snižují o 5 % a takto získané prostředky se přesouvají do rozpočtu pilíře II – rozvoj venkova. Přijatá rozhodnutí zvyšuje tento podíl do roku 2012 na dvojnásobek tj. 10 %

Zemědělcům, kteří ročně získají platby vyšší než 300 000 EUR bude toto krácení zvýšeno o další 4 %, to znamená na 14 %

Takto získané finanční prostředky mohou členské státy využít k posílení programů v oblasti řešení dopadů klimatických změn, obnovitelných zdrojů energie, hospodaření s vodními zdroji, biologické rozmanitosti a realizaci inovací, spojených s uvedenými tématy a na doplňková opatření v odvětví mléka a mléčných výrobků. Takto převedené finanční prostředky bude EU spolufinancovat ze 75 procent a z 90 procent v konvergenčních regionech s průměrem HDP nižším než 75 % průměru EU, kam patří v současné době i Česká republika.

Původní návrh komise

Přesun finančních prostředků z přímých podpor na rozvoj venkova: V současnosti všem zemědělcům, kteří získají více než 5 000 EUR v přímé podpoře, jsou jejich platby sníženy o pět procent a peníze přesunuty do rozpočtu pro rozvoj venkova. Komise navrhuje, aby se tato sazba zvýšila na 13 procent do roku 2012. Pro větší zemědělské podniky budou učiněna dodatečná snížení (dodatečná tři procenta pro zemědělské podniky dostávající více než 100 000 EUR za rok, 6 procent pro podniky s více než 200 000 EUR a 9 procent pro ty podniky, které přijímají více než 300 000 EUR). Takto získané finanční prostředky by členské státy mohly využít na posílení programů v oblasti změny klimatu, obnovitelné energie, vodního hospodářství a biologické rozmanitosti.

8) Investiční pomoc mladým zemědělcům

Investiční pomoc mladým zemědělcům v rámci programů rozvoje venkova bude zvýšena z 55,000 EUR na 70,000 EUR.

Původní návrh komise

V původním návrhu EK nebylo obsaženo

9) Zrušení vynětí půdy z produkce (set-aside):

Ruší se povinnost zemědělců nechávat 10 % orné půdy ležet ladem, což jim umožní maximalizovat svůj produkční potenciál.

Původní návrh komise

Zrušení vynětí půdy z produkce: Komise navrhuje zrušit požadavek, aby producenti na orné půdě ponechali 10 procent své půdy ladem. To umožní maximalizovat jejich produkční potenciál

10) Křížová shoda (Cross Compliance):

Podpora zemědělcům je spojena s povinností dodržovat standardy kvality v oblasti životního prostředí, welfare a jakosti potravin. Těchto standardů se platby zemědělcům Při nedodržování těchto pravidel se platby zemědělcům úměrně snižují podle závažnosti provinění. Tato takzvaná křížová shoda – podmíněnost bude zjednodušena odstraněním standardů, které nejsou relevantní nebo spojené s odpovědností zemědělců. Budou doplněny nové požadavky pro udržení environmentálních výhod vynětí půdy z produkce a na lepší hospodaření s vodními zdroji.

Původní návrh komise

Podmíněnost: Podpora zemědělcům je spojena s dodržováním norem týkajících se životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat a kvality potravin. Zemědělci, kteří nedodrží tyto předpisy, se vystavují zkrácení podpory. Tato takzvaná podmíněnost bude zjednodušena tím, že se odstraní normy, které jsou nerelevantní nebo jsou spojeny s odpovědností zemědělců. Budou přidány nové požadavky pro zachování ekologických výhod vynětí půdy z produkce a zlepšení vodního hospodářství.

11) Intervenční mechanismy

Opatření pro podporu tržní nabídky by neměla snižovat schopnost zemědělců rychle reagovat na tržní signály. Intervence bude zrušena u vepřového masa a nulová u ječmene a čiroku. U pšenice budou intervenční nákupy umožněny v průběhu intervenčního období za cenu 101,31 EUR/t až do výše 3 milionů tun. Nad tento limit je nutno realizovat intervenční nákupy formou nabídkové řízení. U másla byl tento limit stanoven 30 tisíc tun a u odstředěného mléka 109 tisíc tun. Stejně i zde bude nad tento limit pro intervenční nákup použito nabídkového řízení.

Původní návrh komise

Intervenční mechanismy: Opatření týkající se zásobování trhu by neměla oslabovat schopnost zemědělců reagovat na tržní podněty. Komise navrhuje zrušit intervenci pro pšenici tvrdou, rýži a vepřové maso. Pro krmné obiloviny se stanoví nulová intervence. Pro pšenici obecnou, máslo a sušené odstředěné mléko se zavede režim nabídkového řízení.

12) Omezení plateb

Členské státy budou uplatňovat minimální platbu ve výši 250 EUR na zemědělský podnik, nebo minimální rozlohu 1 hektaru na zemědělský podnik, nebo uplatňovat obě kri-

téria zároveň. Alternativně na částku 250 EUR nebo plochu 1 ha použít koeficient stanovený na základě srovnání průměrné velikosti podniku v EU a výše platby s průměrem příslušného členského státu .

Původní návrh komise

Omezení plateb: Členské státy by měly uplatnit minimální platbu 250 EUR na zemědělský podnik nebo na minimální plochu 1 hektaru nebo oboje.

13) Ostatní opatření

V řadě malých režimů podpory proběhne do roku 2012 oddělení plateb od produkce a přesun do režimu jednotné platby. Bude zrušena prémie za pěstování energetických plodin (45 EUR/ha)

Původní návrh komise

Ostatní opatření: V řadě malých režimů podpory proběhne oddělení plateb od produkce a přesun do režimu jednotné platby. U konopí, sušených krmiv, bílkovinných plodin a skořápkového ovoce se tak stane okamžitě. U rýže, brambor určených pro výrobu škrobu a dlouhých lněných vláken proběhne přechodné období. Komise také navrhuje zrušit prémii na energetické plodiny.

Návrh EK, který se v závěrech jednání rady neobjevil:

Odstanění historických plateb: Zemědělci v některých členských státech dostávají podporu vycházející z údajů o tom, co získali během referenčního období. V ostatních zemích se platby poskytují na regionální úrovni na hektar. Postupně lze historický model jen stěží hájit, proto Komise navrhuje umožnit členským státům přechod na režim paušální sazby.

Závěry z hlediska zájmů českých zemědělců:

Výsledky zasedání shrnul krátce ale výstižně český ministr zemědělství Petr Gandalovič: „Podařilo se vyjednat výrazné snížení sazby progresivní části modulace: tam zůstala čtyři procenta z původních devíti v pásnu nad 300 tisíc EUR, ostatní pásma byla úplně zrušena. Je to posun v náš prospěch, i když to nelze označit za výhru.“

Zřejmě nejdiskutovanějším bodem programu jednání ministrů i aktivit naší zemědělské diplomacie byla otázka výše modulace, tj. přesunu části podpory na přímé platby do II. pilíře zaměřeného na rozvoj venkova a posílení programů v oblasti řešení dopadů klimatických změn, obnovitelných zdrojů energie, hospodaření s vodními zdroji, biologické rozmanitosti a realizaci inovací. Tyto prostředky se ovšem vrátí zpět k zemědělcům, ovšem se spolufinancováním české strany ve výši 10 %.

Návrh, který byl nakonec přijat stanoví, že zemědělci s přímými platbami vyššími než 5000 EUR přijdou o pět procent a do roku 2012 by se měl tento podíl postupně zvýšit až na 10 procent.

O další peníze přijdou také farmy, které dostávají dotace vyšší než 300 tisíc EUR ročně, kterým budou přímé platby zkráceny o další čtyři procenta (V původním návrhu se snížení plateb mělo týkat i farem, které na podporách inkasují více než 100 000 EUR ročně (asi 2,5 milionu korun) a 200 000 EUR ročně (asi pět milionů korun). V konečném kompromisu ovšem zůstaly jen nejbohatší zemědělské podniky a dvě “nižší” kategorie farem dalším škrtům zřejmě uniknou.

– Novým členským státům (E12) se podařilo vyjednat mimořádné navýšení prostředků na podporu zemědělského sektoru. Jedná se o 90 milionů EUR ročně.

V současné době jsme v polovině programového období 2007 – 2013. Až do konce tohoto období bude platit přijatá finanční perspektiva a schválené finanční prostředky v rámci EAFRG budeme moci čerpat až do konce roku 2015. Současně se však budeme muset připravovat na významné změny ve Společné zemědělské politice po roce 2013, které naznačili závěry její zdravotní prohlídky (Health Check) přijaté Radou ministrů v listopadu 2008. Zemědělci však musí, navzdory všem úvahám politiků, vyrábět zdravé a bezpečné potraviny a současně přitom pečovat o krajinu. K tomu potřebují spolehlivý rámec pro své rozvojové strategie a realizaci nezbytných a často velmi nákladných investic. Z tohoto hlediska je pro zbytek stávajícího programového období velmi důležité prohlášení komisařky EK pro zemědělství a rozvoj venkova Mariann Fischer Boelové, že do roku 2013 se nepředpokládají žádné další významnější reformy a že rámec stanovený programem Health Check zůstane v platnosti do roku 2013 a stejně tak jako jeho financování. Komisařka však současně zdůraznila, že to neznamená, že bychom neměli začít myslet na to, jak se bude společná zemědělská politika vyvíjet po roce 2013 nebo ji nemohli začít diskutovat. Zdůraznila, že hlavní témata takové diskuse se nebudou příliš lišit od těch témat, která byla diskutována při projednávání výsledků zdravotní kontroly. I po roce 2013 budeme potřebovat udržitelnou a hustě utkanou záchrannou síť pro farmáře a budeme také potřebovat silnou strategii rozvoje venkova.

Prognózovat budoucnost Společné zemědělské politiky po roce 2013 je velmi složité a obtížné a je závislé na vývoji celé řady faktorů. Nejlépe vidíme složitost prognózování budoucnosti na příkladu současné světové finanční a hospodářské krize, kterou v skutečné intenzitě nepředvídal žádný z předních odborníků a svět do ní spadl naprosto nepřipraven. Další vývoj společné zemědělské politiky bude především závislý na dalším vývoji Evropské unie a vůli politiků, kteří o ní budou rozhodovat. Již relativně brzy začnou jednání o finanční perspektivě pro období 2014 – 2020, kdy se bude rozhodovat o budoucí struktuře rozpočtu EU. Ze signálů, které zazněly se značnou silou od členských států při projednávání finanční perspektivy pro současné období, lze dedukovat, že debata o výši podílu rozpočtu vyčleněného pro financování Společné zemědělské politiky v budoucím období nebude vůbec jednoduchá. Jednání o finanční perspektivě na další období ovlivní zřejmě i současná finanční a hospodářská krize, která postihla nejen Evropu, ale celý svět.

Kongres evropských farmářů v září 2008 přijal Deklaraci k cílům Společné zemědělské politiky po roce 2013, která shrnuje stanoviska a názory na budoucnost evropského zemědělství z hlediska farmářů. V rámci našeho vzdělávacího projektu jsme zajistili překlad této deklaraace i projevu komisařky pro zemědělství a rozvoj venkova M. Boelové, ve kterém na ni přímo reagovala.

Copa – Cogeca: Kongres evropských farmářů v roce 2008 Deklarace: Víze o budoucnosti zemědělské politiky v Evropě Brusel, 30. září 2008

Od počátku devadesátých let se uskutečnilo několik reforem Společné zemědělské politiky (CAP), ale všechny byly ovlivněny situací charakteristickou nízkými světovými cenami zemědělských výrobků a hojnými dodávkami. Ve skutečnosti byl program CAP tak úspěšný v oblasti dosažení potravinové bezpečnosti pro evropské spotřebitele, že minulé reformy programu CAP rychle a postupně oslabovaly podporu výrobní role v rámci zemědělství a zacílily se na zajištění odpovídajících a stabilních dodávek potravin ve víře, že to již pravděpodobně nebylo dále zapotřebí.

Dnešní svět je velmi odlišný. Čelíme novým celosvětovým výzvám – zvyšující se poptávka po potravinách, zvýšení cenové fluktuace a turbulence trhu, prudký vzestup cen energií, zvyšující se poptávka po bioenergiích a spekulace se zemědělskými komoditami. Ve stejné době existuje více výzev týkající se životního prostředí, existuje větší nejistota týkající se klimatu a je zde nebezpečí šíření chorob. Znamená to větší nestabilitu v dodávkách potravin a měnící se ceny. Tomu všemu je dnes Evropská unie více vystavena, a to i při respektování nedávných reforem v rámci programu CAP. S nově uspořádaným programem CAP pro 21. století, farmáři – jak muži, tak i ženy pracující na evropských farmách, stejně jako budoucí generace mladých farmářů, společně s jejich družstvy – budou schopni udržitelně přispět k dosažení těchto nových cílů.

Nový program CAP by měl zajistit to, že spotřebitelé v rámci Evropské unie jsou zásobeni bezpečnými, stabilními a nezavádnými potravinami a to tak, že se udržuje strategická nezávislost Evropské unie na dodávkách ve všech jejích klíčových výrobních sektorech a měl by také umožnit Evropské unii přispívat ke světovým potřebám potravin.

Nový program CAP by měl zajistit to, že co nejvíce využijeme bohatou biodiverzitu vysoce kvalitních potravin v rámci Evropské unie, jejího rostoucího významu v hospodářství a jeho potenciálu pro export a program také zajistí plnou informovanost spotřebitelů o výrobcích, které si kupují.

1. Evropští farmáři a jejich družstva mají kapacitu pro zásobování spotřebitelů v Evropské unii bezpečnými a stabilními dodávkami nezávadných potravin v rychle se měnícím a nejistém světě.

Přes devadesát procent podpurných plateb programu CAP je nyní odděleno od produkce a to poskytuje farmářům v rámci Evropské unie svobodu k farmaření podle signálů trhu. Existuje ale úvaha, že oddělení plateb vede k opuštění výroby v některých oblastech. Navíc, obchodní politika Evropské unie více vystavuje všechny farmáře, a stejně tak i spotřebitele, fluktuacím světového trhu v oblasti cen komodit a dodávek a ty byly v minulosti stále nestabilnější. Existuje jasné nebezpečí, že další otevírání trhů by mohlo vést ke snížení výroby v rámci Evropské unie v určitých sektorech, které, když již jednou zmizí, budou se jen obtížně obnovovat. To by bylo pro Evropskou unii hrozbou, pokud jde o strategickou potravinovou nezávislost.

2. Farmáři vyrábějí celou širokou škálu tradičních a inovativních potravinářských výrobků a produktů s přidanou hodnotou.

Evropská unie má celosvětovou reputaci pro svou bohatou diverzitu vysoce kvalitních tradičních, místních a inovativních potravin. Tak, jak se příjmy v zemích jako je Indie a Čína zvyšují, potenciál Evropské unie pro zvýšení vývozu vysoce kvalitních potravin se bude postupně stávat stále důležitějším a toto musí být podporováno.

Farmáři pracují na zlepšení jejich pozice v konkurenci a dodávají svým výrobkům přidanou kvalitu ve stále globalizovanějších a otevřenějších trzích. Posílení zemědělských družstev v rámci Evropské unie je v tomto ohledu důležité, protože poskytují nástroje na pomoc farmářům zlepšující své konkurenční postavení strukturováním zemědělsko-potravinářského řetězce, tvorbou přidané hodnoty a snižováním výrobních nákladů a stejně tak i pomáháním farmářům při jejich přizpůsobování se novým požadavkům trhu (protokoly kvality, životní prostředí apod.).

Nový program CAP by měl zajistit to, že farmáři v rámci Evropské unie budou schopni dosahovat evropských nákladných a přísných standardů a stále při tom budou schopni konkurovat v mezinárodním měřítku.

Nový program CAP by měl zajistit to, že zemědělství bude moci pokračovat v přispívání k zaměstnanosti a ekonomice venkovských oblastí tím, že bude udržovat výrobní možnosti v rámci Evropské unie.

Navíc, umožňují farmářům zlepšit jejich pozici vůči řetězcům supermarketů a zemědělsko-potravinářskému řetězci tím, že koncentrují dodávky a zlepšují pozici farmářů na trhu.

Aby se většina těchto nových obchodních příležitostí co nejvíce využila, a to jak na domácích, tak i na zámořských trzích, je pro výrobky velmi důležité, aby byly jasně identifikované a podporované z důvodu jejich původu a použitých výrobních metod a tím, aby spotřebitelé mohli provadět jejich informovaný výběr a volbu.

3. Zemědělství Evropské unie je na předním místě ve světě při zajišťování skutečnosti, že všechna výroba respektuje udržitelná kritéria.

Společnost v Evropě přirazuje velkou důležitost dodržování těch nejvyšších standardů udržitelnosti. Proto farmáři v rámci Evropské unie respektují některá z těch nejprísnějších pravidel a nařízení na světě a zajišťují to, že veškerá výroba je prováděna způsobem, který chrání naše přírodní zdroje (vzduch, voda, půda), respektuje zdraví zvířat a jejich pohodu a udržuje biodiverzitu a přitažlivou venkovskou krajinu. Nicméně, musí se připustit, že dosahování těchto standardů znamená vyšší náklady pro farmáře a snižuje to jejich konkurenční pozici na trhu Evropské unie a na světovém trhu.

Během posledních let se tento problém stal ještě akutnějším. Obchodní politika Evropské unie znamená otevírání trhu pro dovozy, které – ve většině případů – nedosahují stejných nákladných standardů udržitelnosti. Je naprosto nepostradatelné, aby dovozy vyhovovaly potravinovým bezpečnostním standardům Evropské unie. Dovozy musí také respektovat odpovídající standardy týkající se životního prostředí a pohody zvířat, ale dosud toho nebylo rozhodně dosaženo.

Aby se zajistilo to, že evropští farmáři budou schopni pokračovat v dodržování těchto vysokých, ale nákladných standardů a plnit tak jejich multifunkční roli ve venkovských oblastech, budou muset být odměněni buď prostřednictvím trhu či prostřednictvím rozpočtu.

4. Zemědělství Evropské unie je nepostradatelné pro pulzující hospodářství a více příležitostí pro zaměstnanost ve venkovských oblastech.

Zemědělství, společně s potravinářským průmyslem a sektorem zásobování farmářů, je jedním z nejdůležitějších hospodářských sektorů Evropské unie. Produkuje celkový obrát zhruba 1270 miliard EUR a poskytuje zaměstnání přes 40 milionům lidí, a to jak na farmách, tak i v zemědělsko-potravinářském a zásobovacím sektoru. Přítomnost farmářů – jak mužů, tak žen – je zvláště důležitá pro udržení sociální struktury ve venkovských oblastech a v rámci udržitelného zemědělství. Je proto důležité udržet farmáře – jak muže, tak i ženy – v rámci sektoru a podporovat mladé muže a ženy v tom, aby začaly svou farmářskou kariéru. Zemědělská družstva hrají klíčovou roli v tom, že zajišťují farmářům schopnost udržet si silnou a konkurenceschopnou pozici na trhu. Jsou to zemědělsko-potravinářské podniky farmářů, které poskytují služby farmářům a podporují

Nový program CAP by měl zajistit to, že role farmářů jako správců venkovské krajiny se bude rozvíjet a veřejné služby, které farmáři poskytují, budou odměňovány odpovídajícím způsobem.

Politika Evropské unie by měla podporovat stále potřebnější výzkum pro pochopení důsledků změny klimatu ve vztahu k zemědělské výrobě a pro pomoc farmářům, jak tytolivy zmírnit a přizpůsobit se jim.

společné nákupy, sběrné služby, technickou pomoc apod. Aktivní účastí v ekonomice výrobních oblastí tímto také přispívají ke zlepšení kvality života venkovské populace a poskytují pevné vazby mezi venkovskými činnostmi a požadavky měst.

Ve vzdálenějších a problematických oblastech se staly rozsáhlé rozlohy půdy neobdělávanými a neobydlenými bez podpory základní zemědělské výroby a družstev a také se škodlivým vlivem na infrastrukturu, turistiku a krajinu. Vymizení výroby v mnoha oblastech by také vážně snížilo současnou bohatou rozmanitost potravin, místních tradic a řemesel, pro které má Evropská unie celosvětovou reputaci.

To zvýrazňuje důležitost nutnosti učinit farmaření atraktivní záležitostí pro budoucí generace tak, aby Evropská unie mohla udržet svůj silný, konkurenceschopný a udržitelný zemědělský sektor v rámci svých hranic.

5. Farmáři jsou správci venkovské krajiny v rámci Evropské unie.

Výroba potravin a celé řady obnovitelných nepotravinářských výrobků farmáři Evropské unie v souladu s kritérii udržitelnosti má četné kladné vedlejší vlivy a výsledky v atraktivní a dobře udržované krajině. Farmáři jsou také manažeři zemědělské půdy a poskytují veřejné služby, jako na příklad udržování biodiverzity, ochrana původních přírodních biotopů (například, mokřady, suché louky a horské louky, vodní hospodářství, prevence půdní eroze a také atraktivní krajinu). Farmáři Evropské unie realizují programy na ochranu životního prostředí na více než 40% orné půdy a udržují lokality v rámci systému Natura 2000 na rozloze více než 42,5 milionů hektarů. Farmáři také zlepšují životní prostředí prostřednictvím hospodaření s půdou v méně zvýhodněných oblastech s rozlohou více než 38 milionů hektarů.

To přispívá k přitažlivosti venkovských oblastí pro zhruba 150 milionů lidí, kteří zde žijí. Je to ale také nepostradatelné pro miliony návštěvníků venkovských oblastí z Evropské unie i mimo ni, kteří jsou turisty nebo také uživatelé venkovských zařízení. Tři čtvrtiny lůžek v Evropské unii se nachází ve venkovských oblastech a turistika tak může hrát rozhodující roli v podporování sociálně ekonomického rozvoje venkovských oblastí.

6. Farmáři tvrdě pracují, aby snížili emise skleníkových plynů. Farmáři si zvláště uvědomují potřebu zvládnout klimatické změny tak, jak se již projevují jejich první důsledky – změna doby sklizně, vlivy časných nebo pozdních mrazů, požárů, záplav a sucha.

Orgány Evropské unie ocenily to, že zemědělský sektor snížil své emise skleníkových plynů o 20% mezi roky 1990 a 2005, což je mnohem více než celkových 8% snížení emisí všech sektorů dohromady. Farmáři vykonávají řadu činností, jako je například použití generátorů na zpracování biomasy, sluneční vytápění, přeměnu odpadů a hnoje a jejich použití na výrobu hnojiv a energie a poskytují elektrický proud do národní sítě pomocí větrných elektráren. Nicméně, pokud má Evropská unie zajistit svůj potenciál výroby potravin v budoucnosti, farmářům by se mělo pomoci zvláště prostřednictvím výzkumu a technologických změn. Farmáři také významně přispívají tím, že poskytují úložiště uhlíku, a to by se mělo uznat a ocenit.

<p>Zemědělství Evropské unie má významný potenciál produkovat obnovitelné nepotravinářské zdroje, které mohou přispět jak ke snížení emisí CO₂, tak k vyšší energetické nezávislosti. Politika Evropské unie by tak měla zajistit, že tento potenciál bude využit.</p>	<p>Evropské zemědělství může významně přispět k boji se změnou klimatu prostřednictvím produkce obnovitelných zdrojů.</p> <p>Farmáři nejen vyrábějí potraviny: jejich výrobky z plodin mohou být také použity pro výrobu biopaliv a obnovitelných průmyslových materiálů. Kromě toho, dřevo, sláma a chlévská mrvna se mohou použít na výrobu bioplynu a pro další způsoby vytápění. Tyto formy energie významně snižují emise CO₂ a stejně tak i závislost Evropské unie na dovážené fosilní energii. S pokrokem v oboru současných technologií bude také možné přeměňovat dřevo, slámu a chlévskou mrvnu a další formy lignocelulózových biomas na tekutá biopaliva.</p> <p>Výrobci v rámci Evropské unie nebudou muset prokazovat jen to, že jejich výroba biopaliva přispívá k významnému snížení emisí CO₂, ale také i to, že jejich biopaliva byla vyrobena podle přísných udržitelných kritérií. Jedině tehdy, když budou splněny tyto podmínky, bude možné použít tyto plodiny při respektování povinných cílů Evropské unie v oblasti náhrady fosilních paliv biopalivy. Je důležité udržet tyto cíle, protože doprava je primárním zdrojem emisí CO₂ v rámci Evropské unie. Je také potřebné zajistit to, že dovozy vyhovují odpovídajícím kritériím udržitelnosti, aby se zajistila nejen spravedlivá soutěž, ale také, aby se předešlo škodám na životním prostředí a odlesňování. Odlesňování je primárním zdrojem emisí oxidu uhličitého v rozvojových zemích.</p>
---	--

Nová Společná zemědělská politika by měla odrážet naše budoucí ambice pro evropské zemědělství.

Programy Copa – Cogeca věří, že budoucí program CAP by měl za prvé a především umožnit farmářům uspokojit snahy a záležitosti občanů Evropské unie tváří v tvář výzvám 21. století. Jedna z nejdůležitějších výzev bude umožnit farmářům – mužům i ženám – optimalizovat jejich výrobní potenciál a konkurenceschopnost a současně jim umožňovat dosahovat nejvyšších standardů bezpečnosti a udržitelnosti a tak přispět k udržení venkovských oblastí, které jsou přitažlivými oblastmi, kde se dá žít a poskytovat zaměstnání a prosperitu. Jinými slovy, multifunkční role farmářů bude ještě důležitější v budoucnosti než kdykoliv před tím.

Před diskusí o budoucím financování programu CAP po roce 2013, je nezbytné dosáhnout sjednocení týkající se cílů programu CAP v nadcházející dekádě a v tom, jak tyto cíle by mohly být co nejlépe dosaženy. Programy Copa a Cogeca věří, že pokud je budoucí program CAP zaměřen na uspokojení snah a záležitostí občanů a měl by být založen na následujících principech a cílech.

Budoucí program CAP by měl být založen na uznání následujících principů:

- nepostradatelná povaha ekonomické role farmářů – dodávka základních potravin – a jejich širší role při uspokojování společenských teritoriálních, environmentálních a sociálních cílů odlišující zemědělství od ostatních hospodářských sektorů
- program CAP by měl v budoucnosti uznávat to, že farmáři jsou podnikatelé a přejí si získat co největší možnou část svého příjmu z trhu. Nicméně, mělo by se také ale jasně uznat to, že farmáři poskytují služby, z nichž některé nejsou v současné době odměňovány prostřednictvím trhu a jiné nebudou oceňovány vůbec
- zemědělství by mělo přispívat k posílení Evropské unie – program CAP musí zůstat společnou politikou se společnými pravidly, aby se zajistilo to, že konkurence v rámci trhu Evropské unie nebude zdeformována a současně se musí vzít v úvahu různorodost evropského zemědělství

finanční solidarita je nezbytná, aby se zajistila větší hospodářská a sociální soudržnost

a integrace v rámci Evropské unie mezi 27 členskými státy a větší vyrovnanost mezi vesnicí a městem.

Cíle nového programu CAP:

Hlavním cílem programu CAP by mělo být zajištění udržitelného zemědělského sektoru v Evropě – ekonomicky, environmentálně a sociálně – který uspokojuje potřeby evropské společnosti a hraje roli v reakcích na světové výzvy. Zvláště to je následující:

- poskytovat stabilní rámec pro rozvoj zemědělské výroby prostřednictvím rostoucí produktivity a konkurenceschopnosti a stejně tak i správné fungování trhu, a to tak, aby byla udržována strategie nezávislosti Evropské unie na dodávkách ve všech klíčových výrobních sektorech, a tím budou spotřebitelé zabezpečeni, budou žít ve stabilitě a s dodávkami nezávadných potravin a Evropská unie bude schopná přispívat k uspokojení zvyšující se celosvětové poptávky po potravinách
- zajistit udržení bohaté rozmanitosti vysoce kvalitních potravin z různých venkovských oblastí v rámci Evropské unie a zajištění toho, že spotřebitelé jsou plně informováni o potravinách, které kupují
- zajištění skutečnosti, že veškerá výroba je prováděna způsobem, který chrání životní prostředí (vzduch, půda, voda), chrání pohodu zvířat a biodiverzitu a vytváří přitažlivou venkovskou krajinu
- optimalizace zemědělského příspěvku Evropské unie k hospodářským příležitostem a zaměstnanosti ve venkovských oblastech Evropské unie
- podpora takových způsobů hospodaření s půdou, které podporují biodiverzitu a ochranu přírodních zdrojů a biotopů s ohledem na specifické regionální podmínky
- pomoc farmářům zmenšovat dopady a přizpůsobit se negativním vlivům změny klimatu
- zajistit zemědělský příspěvek Evropské unie ke snižování emisí CO₂ a závislosti Evropské unie na dovozu energie prostřednictvím výroby obnovitelných a nepotravinářských zdrojů
- zajistit slušný životní standard pro zemědělské výrobce a dlouhodobé výhody, které budou přitahovat budoucí generaci mladých mužů i žen k jejich farmářské kariéře.

COPA (Výbor profesionálních zemědělských organizací v rámci Evropské unie) a COGECA (Všeobecná konfederace zemědělských družstev v rámci Evropské unie) jsou organizace, které reprezentují drtivou většinu farmářů a jejich družstev v rámci Evropské unie. Tyto organizace reprezentují 15 milionů lidí pracujících buď na plný, nebo částečný úvazek na zemědělských usedlostech v Evropské unii a více než 40 tisíc družstev. Mají 76 členských organizací z členských států Evropské unie. Jejich cílem je chránit obecné zájmy zemědělství.

Venkov v Evropské unii

Venkovské oblasti (zemědělská půda a lesy) pokrývají na území Evropské unie více než 90 % a obývá je více než 60 % populace (zemědělci a další lidé žijící v těchto oblastech)

Kolik farmářů je v Evropské unii?

Po rozšíření Evropské unie o Bulharsko a Rumunsko (Leden 2007) hospodaří na zemědělské půdě v rámci 27 států Evropské unie 13 milionů farmářů. Z toho v Bulharsku a Rumunsku 3,5 milionů, v ostatních státech 9,5 milionů.

Kolik je v Evropě malých farmářů ?

V rámci evropského zemědělství hospodaří široká škála farem s různých typů a velikostí. Průměrná velikost farem v původní EU 25 byla 16 ha, po vstupu Bulharska a Rumunska (EU 27) se průměrná velikost farmy snížila na 11,5 ha.

Jaký podíl tvoří větší farmy ?

Současná průměrná velikost farem v EU 27 činí 11,5 ha, z toho pouze 5 % farem hospodaří na výměně větší než 50 ha. Různá velikost farem je způsobena vzájemným působením různých faktorů: geografické a terénní podmínky, klima, minulá zemědělská politika, legislativa v oblasti vlastnických vztahů k půdě apod.

Převládají v EU farmy typu právnických osob ?

Ne. 15 milionů farmářů hospodaří na farmách s průměrnou velikostí 11,5 ha, zatímco v USA dva miliony farmářů na farmách s průměrnou 180 ha. V Evropské unii jsou převládající formou rodinné farmy.

V mnoha případech zemědělské rodiny vlastní a obdělávají své pozemky po mnoho generací, ale řada farmářů využívá k své činnosti pronajatou půdu. Velmi často rodiče předávají při svém odchodu do důchodu farmy svým dětem. Tento typ farm, kde všichni nebo převážná část členů rodiny hospodaří na své farmě se nazývá "rodinná farma". V Evropské unii tvoří velmi důležitou část venkovské společnosti a převládající formu hospodaření na zemědělské půdě.

Obchodní společnosti (akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a družstva) vlastníci půdu, budovy a stavby, stroje a zařízení a zvířata a k své činnosti využívající zaměstnance nejsou v Evropě příliš rozšířené, na rozdíl od zemí Nového světa, zejména USA.

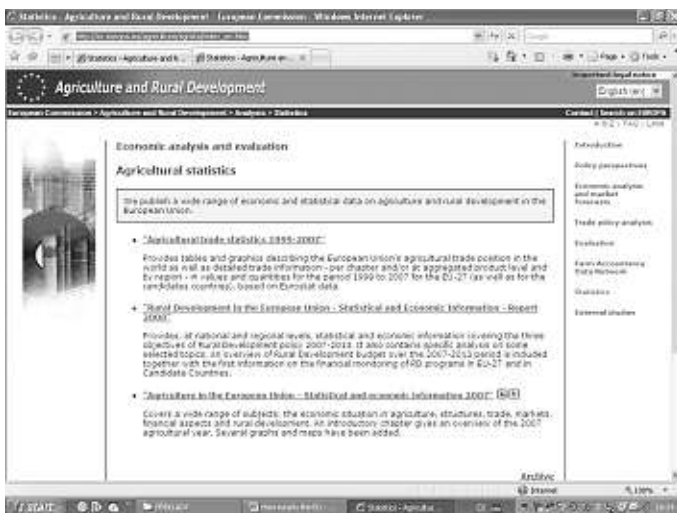
Kde najdete na oficiálních stránkách Evropské unie statistiky Evropské komise o zemědělství a nejdůležitější publikace (některé i v češtině)?

a) Statistiky

http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/index_en.htm

b) Publikace

http://ec.europa.eu/agriculture/publi/index_en.htm

Mariann Fischer Boelová
Komisařka Evropské komise pro zemědělství a rozvoj venkova
Poznámky k programu CAP ve vztahu k budoucnosti
Kongres Evropských farmářů 2008 organizovaný COPA/COGECA
Brusel, 30. září 2008

Dámy a pánové,

Nejdříve bych vám ráda poděkovala za vaše pozvání, abych se k vám dnes připojila a také za pružnost vašeho kongresového programu, že jsem se mohla zúčastnit.

Měla bych se rovnou omluvit za to, že budu muset být spíše stručná, a to z důvodů mých dalších povinností v Radě. Abych čas maximálně využila, budu mluvit jen po několik minut a pak zodpovím otázky.

V mé práci se často cítím tak, jako že žongluji s mnoha různými míčky ve vzduchu a nyní tomu není jinak. Když jdu z budovy Rady do budovy Parlamentu, tak je to pro me přechod ze světa programu CAP Health Check (kontrola současného stavu programu Společné zemědělské politiky) do světa programu CAP (společná zemědělská politika) po roce 2013. Samozřejmě, tyto „dva“ světy jsou ve skutečnosti jen svět jeden a stejný – ale i tak je jisté, že se v současnosti vede spousta politických diskusí!

Je jeden důvod, proč jsem velmi vděčná za příspěvek COPA-COGECA s názvem „Vize o budoucnosti zemědělské politiky v Evropě“. Při nejmenším ve dvou směrech vy a já máme stejné výchozí místo pro přemýšlení o této budoucnosti.

Zaprvé, souhlasíme s tím, že (cituji) „budoucnost programu CAP by měla – zaprvé a především – umožnit farmářům uspokojit úsilí a zájmy občanů Evropské unie tváří a tvář výzvám 21. století“. Naprosto!

Zadruhé, shodujeme se v tom, že musíme stanovit cíle pro program CAP a nenechat tu strategii, aby byla ovlivňována čistě z hlediska rozpočtu.

Pokud jste někdy vůbec četli tiskové články prohlašující, že já všechno vidím skrze brýle účetního, pak těm článkům nevěřte. Je pravda, že se často obávám politických tlaků, za kterými je rozpočet programu CAP. To ale pro mne není omluva: musíme být realističtí. Já ale také věřím, že musíme postavit náš prodejní stánek s nápady ve správný čas a tím obsadit základní místo pro debatu o rozpočtu.

Pokud nebudeme mít myšlenku či nápad co chceme dělat, nikdo nám nedá peníze na to, abychom to dělali! Naproti tomu, pokud budeme prezentovat dobré a jasně promyšlené nápady a ty spojíme s tím, co chce veřejnost, pak já skutečně věřím, že můžeme mít strategii, která dává farmářům dlouhodobou podporu, kterou potřebují pro dosažení úspěchu a prosperity.

Jinak existuje mnoho dalších bodů ve vašem vizionářském dokumentu, které se mně líbí.

- Správně vyzdvihujete důležitost výroby, konkurenceschopnosti a dobře fungujícího trhu.
- Rozpoznáváte důležitou úlohu kvality při budoucí úspěšnosti evropského zemědělství. (jak víte, za několik dnů se dočkáme publikace Komise s názvem Green Paper /zelený dokument/, která se bude týkat tohoto tématu).
- Také uznáváte nepostradatelnou práci, kterou musí dělat farmářů při péči o půdu a zvládnutí dalších výzev, jako je změna klimatu.

Stručně řečeno, ráda bych přidala několik mých vlastních myšlenek týkající se jen tří témat, která jste uvedli.

Zaprvé, téma „**potravinové nezávislosti**“.

Musí nám být jasné, že „potravinová nezávislost“ není jedinou cestou k dosažení „potravinové bezpečnosti“ – a v případě Evropské unie, si já nemyslím, že to je cesta, kterou bychom se měli snažit jít.

Ano, program CAP musí pomáhat udržet naši výrobní základnu silnou, konkurenceschopnou a udržitelnou. Pamatujte také ale, že Evropská unie je silný zemědělský

obchodník. Evropská unie není pouze čistým dovozcem zemědělských komodit, ale je také čistým vývozcem zemědělských výrobků. Samotná Francie například má obchodní přebytek v zemědělských produktech asi 7 miliard EUR každým rokem. Pokud budeme očekávat, že zbytek světa bude rozumně otevřen pro naše vývozy, musíme být rozumně otevření jejich dovozům a samozřejmě, vývozy chudších rozvojových zemí směřem k nám mají pro tyto země obrovskou hodnotu.

Proto pro nás bude potravinová bezpečnost pokračovat jako symbolické lano vyrobené ze dvou pramenů: jeden pramen je domácí výroba, ale druhým je obchod.

To mě posunuje ke druhému bodu – který se týká **výrobních standardů respektovaných mimo Evropskou unii**.

Jak víte, jakékoliv zemědělské dovozy přicházející do Unie musí respektovat naše potravinářská bezpečnostní pravidla. O tom se nedá diskutovat. Poslední příklad je náš zákaz týkající se čínských výrobků obsahující mléko v té či oné formě. Často slyším komentáře, že zahraniční dodavatelé by také měli respektovat naše standardy v oblastech péče o životní prostředí, pohody zvířat nebo v oblasti sociálních standardů. Protože to většina z nich nedělá, evropští farmáři jsou v nevýhodě z hlediska nákladů.

Samozřejmě by to pro nás byly dobré zprávy, pokud by více výrobců na světě respektovalo všechny standardy, jako to děláme my. Bohužel však k dosažení tohoto ideálního stavu v realitě budeme muset – obrazně řečeno – vykutálet hodně těžký kámen do prudkého svahu na kopci.

Velmi usilovně jsme se snažili v programu Doha Round začlenit „neobchodní hlediska“ jako část jakékoliv nové zemědělské obchodní dohody, ale odpor byl skutečně zuřivý. Tak pro současnost nemáme žádnou legislativní moc naléhat na to, aby zemědělské dovozy byly vyráběny podle našich standardů týkající se životního prostředí a pohody zvířat. Budeme dále v argumentaci v této oblasti pokračovat, ale neočekávejte, že se tento problém zítra sám vyřeší.

Proto stále vidím program Single Payment Scheme (schéma jedné platby) jako součást naší budoucí politiky, ale zcela jistě zaměřené jiným způsobem, než je tomu dnes. To mě dovádí k **třetímu bodu**.

Váš výhledový dokument vyjadřuje zájem o vlivy oddělení plateb od produkce (decouplingu) Já ale musím říci, že můj postoj k tomuto problému je v zásadě velmi pozitivní – a mnozí farmáři mě řekli, že se mnou souhlasí. Skutečně ocenili svobodu, kterou jim to dalo. Oddělené platby jsou také velmi účinné a výkonné jako štít proti cenové nestabilitě a pokud zapadají do programu WTO Green Box týkající se neobchodní a deformující domácí podpory.

Na druhé straně, decoupling pro mne není „záruka spolehlivosti“. Analýza dopadů, kterou si Komise zpracovala pro program Health Check (kontrola současného stavu) navrhovala, že existují **některé** oblasti, kde posun k úplnému decouplingu by mohl přinést vyšší náklady než zisky. Proto jsem navrhla, aby členské státy měly stále volbu mezi udržením současně hladiny decouplingu pro prémii za krávy bez produkce mléka nebo prémii za ovce a kozy.

Celkově si ale myslím, že decoupling nás vede správným směrem – užitečný směr pro farmáře – a oddělené platby jsou dobrým doplňkem další strategických nástrojů v rámci programu CAP (společná zemědělská politika). Neměli bychom nyní naše kroky směřovat jinam, když už jsme na této cestě ušli daleko.

Dámy a pánové, jsem na konci svého krátkého vystoupení, ale ještě bych chtěla zdůraznit to, že dnešní diskuse není pouze startem, doufáme, plodného dialogu s vámi o budoucnosti programu CAP.

Mám již také své vlastní myšlenky, které s vámi budu sdílet, až bude program CAP uskutečněn. To je okamžik, kdy budeme mít čas na další rozvoj naší hlubší diskuse o budoucnosti evropského zemědělství.

Děkuji vám za pozornost.

III. ČÁST: MOŽNOSTI ČERPÁNÍ FINANČNÍ POMOCI Z PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA ČR NA OBDOBÍ 2007 – 2013 (OSA I)

Cílem této části příručky, která je součástí Vzdělávacího programu organizovaného Krajskou agrární komorou Ústí nad Labem je poskytnout přehlednou pomůcku pro orientaci o možnostech a podmínkách pro získání dotace v rámci Programu rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013 v oblasti zemědělství. Zpracované informace vycházejí z posledních platných Pravidel, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty Programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2011). V souvislosti s tím, však upozorňujeme na to, že i když hlavní principy pro poskytování podpor jsou stanoveny schváleným Programem rozvoje venkova, vždy je nutno velmi pečlivě sledovat Pravidla, která řídící orgán (MZe/SZIF) vydává pro každou výzvu pro přijímání žádostí o podporu.

OSA I
ZLEPŠENÍ
KONKURENČNÍ
CHOPNOSTI
ZEMĚDĚLSTVÍ
A LESNICTVÍ

1) Přehled opatření/podopatření PRV v rámci kterých mohou zemědělci v rámci osy I žádat o dotaci

Opatření I.1.1. Modernizace zemědělských podniků – stav k 1.1.2009, (6. výzva)

Podopatření I.1.1.1. Modernizace zemědělských podniků

Zaměření dotace	Dotace je zaměřena na investice do zemědělských staveb a technologií (rekonstrukce a výstavba nových staveb), včetně nezbytných manipulačních ploch pro živočišnou a rostlinnou výrobu. Opatření je dále zaměřeno na využití a zpracování biomasy pro vlastní potřebu.
Záměry	a) stavby a technologie pro živočišnou výrobu (skot, prasata, ovce, kozy, koně a drůbež) b) stavby a technologie pro rostlinnou výrobu
Příjemce dotace	Zemědělský podnikatel Podnikatelský subjekt vlastněný zemědělskými prvovýrobcí
Druh a výše dotace (ZVD – způsobilé výdaje, ze kterých je stanovena dotace)	Maximální výše dotace: 60 % – 40 % ZVD (podle kategorie příjemce) Částka ZVD na jeden projekt činí od 100 tis. Kč do 30 mil. Kč (vč.) Maximální výše dotace na jednoho příjemce dotace v rámci podopatření činí 90 mil. Kč za období 2007 – 2013. Délka trvání projektu: 24 měsíců
Způsobilé výdaje	Záměr a) stavby a technologie pro živočišnou výrobu – Stáje pro krávy, jalovice, býky – Boudy pro telata – Stáje pro plemenné býky v produkci – Pastevní areály včetně doprovodných staveb – Stáje pro prasnice, dochovy selat, výkrm prasat – Stáje pro plemenné kance – Stáje pro ovce a kozy – Stáje pro koně – Dojírny pro krávy, ovce, kozy – Haly pro chov drůbeže – Jímky na kejdu a odpadní vody – Hnojiště – Stavby pro skladování krmiv a steliv

<p>Výdaje způsobilé pro spolufinancování formou věcného plnění</p>	<p>Záměr b) stavby a technologie pro rostlinnou výrobu</p> <ul style="list-style-type: none"> – Síla a horizontální haly pro skladování obilovin a olejnin – Sklady pro ovoce a zeleninu – Sklady pro chmel, česací, sušící a skladovací technologie na chmel (stacionární) – Zpracování biomasy (kotelny a výtopny, peletovací a briketovací linky a stavby) – Malá plnicí stanice na bioplyn – Nosné konstrukce trvalých kultur – Skleníky, fóliovníky, kontejnerovny – Další zahradnické stavby (pařeniště a školky na ovocné a okrasné druhy, vč. sadby vinné révyha chmele) <p>CO:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stavební práce (ne stavební materiál) <p>KDO:</p> <ul style="list-style-type: none"> – fyzické osoby: žadatel osobně (popř. nejbližší rodinní příslušníci nebo zaměstnanci). – právnické osoby: statutární zástupci osobně, jejich nejbližší rodinní příslušníci, zaměstnanci a členové. <p>JAK:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podle katalogu stavebních prací (RTS, a.s. Brno), stavební deník – žadatel stanoví v projektu harmonogram a rozsah prací ve fyzických jednotkách <ul style="list-style-type: none"> – kapitola 3.2 projektu: popis konkrétních činností – kapitola 4 projektu: kódy způsobilých výdajů pro VP <p>ZADÁVÁNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poskytnutí stavebních prací v rámci věcného plnění nepodléhá režimu zadávání veřejných zakázek (materiál ano)
<p>Výdaje nezpůsobilé pro spolufinancování</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nákup mobilních zemědělských strojů – osobní a užitkové automobily a stroje nesloužící pro zemědělskou prvovýrobu – komunikace, odstavné či parkovací plochy – sadové úpravy – administrativní a správní budovy a vybavení – mostní váhy – inženýrské sítě včetně přípojek (kromě rozvodů uvnitř staveb) – studny (včetně průzkumných vrtů) – technologické a stavební investice, které bezprostředně nena vazují na sklizeň před skladováním zemědělských produktů – technologické a stavební investice pro další zpracování živočišných produktů
<p>Preferenční kritéria</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podíl příjmů ze zemědělské prvovýroby ■ Požadovaná míra dotace ■ Žadatele je mladý začínající zemědělec/mladý zemědělec ■ Žadatel je zařazen do přechodného období nebo je registrován jako ekologický podnikatel dle zákona č. 242/2000 Sb. ■ Žadatel předložil v daném kole na daný IZ pouze 1 žádost ■ Předmětem projektu je pouze pořízení technologie ke zpracování biomasy nebo bioplynu nebo spalování biomasy a k zajištění veškeré tepelné energie je využívána výhradně biomasa nebo bioplyn (RV) ■ Projekt užívá nebo obnovuje existující budovy/stavby ■ Předmětem projektu je výstavba a/nebo rekonstrukce stavby a zároveň nedošlo k vyjmutí parcel/pozemků dotčených stavbou ze zemědělského půdního fondu.

	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zaměstnávání mladých zaměstnanců do 40 let ■ Celý projekt je realizován v nitrátově zranitelné oblasti ■ Projekt je realizován v chráněném území ■ Předmětem projektu je ..... – specifické vybrané oblasti ■ Míra nezaměstnanosti ve správním obvodu obce s rozšířenou působností, ve kterém je projekt realizován ■ Počet VDJ chovaných na 1ha obhospodařované zemědělské půdy (RV) <p>Specifické preferované oblasti (v závorce počet bodů)</p> <p>Záměr a) stavby a technologie pro živočišnou výrobu</p> <ul style="list-style-type: none"> – Předmětem projektu je výstavba hlavní skladovací jímky nebo hnojiště (15) – Předmětem projektu je budova /stavba /technologie pouze pro chov prasat (10) – Předmětem projektu je budova /stavba /technologie určená pouze pro zapuštěné, březí prasnice a prasničky a prasnice po porodu, včetně oddělení pro kance (5) – Předmětem projektu je budova/stavba /technologie pouze pro odchov a chov nosnic (20) <p>Záměr b) stavby a technologie pro rostlinnou výrobu“</p> <ul style="list-style-type: none"> – Předmětem projektu je pouze skladování chmele (20) – Předmětem projektu je pouze chmelařství mimo skladování chmele (20) – Předmětem projektu je pouze pěstování okrasných rostlin (10) – Předmětem projektu je pouze ovocnářství nebo zelinářství (10)
--	--

Podopatření I. 1.1.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (resp. inovací) v zemědělství – stav k 1.1.2009, (6. výzva)

Zaměření dotace	Podopatření je zaměřeno na podporu rozvoje inovací v oblasti využití bioplynu pro účely vlastní zemědělské výroby. Projekty jsou realizovány formou spolupráce mezi žadatelem – zemědělským podnikatelem a subjekty podílejícími se na výzkumu a vývoji. Projekty jsou vybírány na základě preferenčních kritérií, přičemž některé z nich posuzuje Hodnotitelská komise.
Záměry	–
Příjemce dotace	Zemědělský podnikatel Zemědělský podnikatel/mladý a začínající zemědělec Podnikatelský subjekt vlastněný zemědělskými prvovýrobcí
Druh a výše dotace (ZVD – způsobilé výdaje, ze kterých je stanovena dotace)	Maximální výše dotace: 40 % způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace Částka způsobilých výdajů na jeden projekt činí od 100 tis. Kč do 30 mil. Kč. Maximální výše podpory na jednoho příjemce podpory činí 90 mil. Kč za období 2007 – 2013.
Způsobilé výdaje	Způsobilé pro spolufinancování jsou pouze investiční výdaje, vyjma výdajů na spolupráci, které mohou být i neinvestiční. – investice spojené s vývojem a aplikací nových postupů a technologií v oblasti využití bioplynu pro účely zemědělské výroby (např. přestavba vznětového motoru zemědělského stroje, technologie čištění bioplynu, stanice pro doplňování bioplynu do zemědělských strojů), – náklady na spolupráci na vývoji a aplikaci nových postupů a technologií v oblasti využití bioplynu pro účely zemědělské výroby.

<p>Nezpůsobilé výdaje</p> <p>Preferenční kritéria</p>	<p>Investiční náklady mohou činit maximálně 75 % celkové výše způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace, na daný projekt. Náklady na spolupráci se týkají přípravných operací, jako např. navrhování, procesu nebo technologického rozvoje a zkoušek a hmotných a nebo nehmotných investic souvisejících se spoluprací, před použitím nově vytvořených procesů a technologií pro obchodní účely. Náklady na spolupráci mohou činit maximálně 50 % celkové výše způsobilých výdajů na daný projekt.</p> <p>– náklady na projekt a technickou dokumentaci:</p> <p>– projektová dokumentace (tj. zpracování projektu dle závazné osnovy, podnikatelský záměr, studie proveditelnosti, marketingová studie, zadávací řízení)</p> <p>– maximálně do výše 20 000 Kč,</p> <p>– technická dokumentace (dokumentace ke stavebnímu řízení, odborné posudky ve vztahu k životnímu prostředí, položkový rozpočet) – maximálně do výše 80 000 Kč;</p> <p>– DPH za podmínky, že jde o neplátce DPH.</p> <p>– nákup mobilních zemědělských strojů</p> <p>– přestavba jiných než zemědělských strojů</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Podíl příjmů ze zemědělské prvovýroby na celkových příjmech ■ Požadovaná míra dotace ■ Zadatel předložil v daném kole na daný investiční záměr pouze jednu žádost ■ Projekt využívá a obnovuje existující stavbu/stavby ■ Předmětem projektu je výstavba a/nebo rekonstrukce stavby a zároveň nedošlo k vyjmutí parcel/pozemků dotčených stavbou ze zemědělského půdního fondu ■ Zaměstnávání mladých zaměstnanců do 40 let. ■ Míra nezaměstnanosti ve správním obvodu obce s rozšířenou působností, ve kterém je projekt realizován. ■ Posouzení projektu Hodnotitelskou komisí z hlediska jeho inovativnosti: ■ Pokud projekt nesplňuje uvedené kritérium/podkritérium, nebudou body přiděleny. Pokud projekt uvedené kritérium/podkritérium splňuje, získá daný počet bodů. <p>1) 1.1. Inovace pouze pro předkladatele projektu – 2 body</p> <p>1.2. Inovace pro dané odvětví v České republice – 5 bodů</p> <p>2) Jedná se o vývoj zcela nové technologie. – 10 bodů</p> <p>3) Projekt má ekonomickou návratnost a zvyšuje přidanou hodnotu podniku. – 10 bodů</p> <p>4) Projekt má v zemědělském podniku multifunkční využití. – 5 bodů</p> <p>5) Zhodnocení spolupracujícího subjektu (reference z minulosti, patrná dlouholetá činnost subjektu v příslušném oboru) – 3 body</p> <p>6) Aplikovatelnost výsledků v praxi. – 5 bodů</p>
---	--

Opatření I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
Podopatření I.1.3.1 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům–
Stav k poslední výzvě – 4. kolo přijímání žádostí (10.6. – 30.6.2008)

Zaměření dotace	Dotace je zaměřena na podporu výkonnosti zpracovatelských podniků, na rozvoj nových odbytišť pro zemědělské produkty, podporu marketingu zemědělských výrobků, zlepšování kvality výrobků a podporu vývoje aplikace nových produktů, postupů a technologií.
Záměry	a) Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům určeným pro lidskou spotřebu b) Přidávání hodnoty zemědělským produktům určeným jako krmiva
Příjemce dotace	záměr a) Výrobce potravin nebo surovin určených pro lidskou spotřebu, který splňuje definici mikro, malého a středního podniku. Zemědělský podnikatel, který vyrábí potraviny nebo suroviny určené pro lidskou spotřebu a splňuje příslušné podmínky dané předpisy EU. záměr b) Výrobce krmiv, který splňuje definici mikro, malého a středního podniku, Podpořit lze výrobce krmiv, které definuje zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů. Příjemce dotace může být i zemědělský podnikatel, který má zároveň v předmětu činnosti výrobu krmiv.
Druh a výše dotace (ZVD – způsobilé výdaje, ze kterých je stanovena dotace)	Druh dotace: přímá nenávratná dotace právnickým a fyzickým osobám na podnikatelskou činnost Maximální výše dotace: – 50 % ZVD u žadatelů, na něž se vztahuje definice drobného, malého a středního podniku – 25 % ZVD u žadatelů, na něž se nevztahuje definice drobného, malého a středního podniku, ale které mají méně než 750 zaměstnanců nebo obrát menší než 200 mil. EUR. Částka způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace, za jeden projekt činí od 100 tis. Kč do 30 mil. Kč. Maximální výše dotace na jednoho příjemce dotace v rámci podopatření I.1.3.1 činí 90 mil. Kč za období 2007 2013.
Způsobilé výdaje	– technologické investice vedoucí ke zlepšení zpracování zemědělských a potravinářských produktů, včetně nezbytných manipulačních ploch na pozemku žadatele, popř. na pronajatém pozemku, – nákup zařízení přímo souvisejících s finální úpravou, balením a značením výrobků ve vztahu ke zvyšování kvality včetně technologií souvisejících s dohledatelností výrobků a včasného upozornění na nebezpečné potraviny, – investice ke zlepšování a monitorování kvality zemědělských a potravinářských produktů (max. do výše 1 mil. způsobilých výdajů), – investice spojené s vývojem a aplikací nových zemědělských a potravinářských produktů, postupů a technologií – investice spojené s marketingem, výdaje na vytvoření e-obchodu, – investice spojené se skladováním druhotných surovin vznikajících při zpracování zemědělských a potravinářských produktů (ne odp.vody) – modernizace zařízení na skladování zpracovávaných/zpracovaných surovin a výrobků, včetně expedičních skladů zpracovatele, – výdaje na projektovou (tj. zpracování projektu dle závazné osnovy, podnikatelský záměr, studie proveditelnosti, marketingová studie, zadávací řízení a technická dokumentaci) a technickou (dokumentace ke stavebnímu řízení, odborné posudky ve vztahu k životnímu prostředí, položkový rozpočet)

	<p>– výstavba, rekonstrukce a stavební investice do zprac. provozu, – nákup nemovitosti (maximálně do 10 % výše způsobilých výdajů na daný projekt,) za podmínky, že se jedná o nákup již postavené budovy a pozemku, na němž budova stojí nebo existuje přímá vazba mezi nákupem nemovitosti a předmětem projektu (dotaci nelze využít na nákup spoluvlastnických podílů, vyjma případů, kdy se takto nakoupená nemovitost stane výlučným vlastnictvím žadatele,</p> <p>– DPH za podmínky, že jde o neplátce DPH</p>
--	---

I.1.3.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (resp. inovací) v potravinářství – stav k poslední výzvě – 4. kolo přijímání žádostí (10.6. – 30.6.2008)

Zaměření dotace	<p>Dotace je zaměřena na rozvoj inovací v rámci zemědělsko-potravinářské výroby spoluprací se subjekty podílejícími se na výzkumu a vývoji (včetně středních odborných škol). Inovace je pro účely tohoto podopatření obnova a rozšíření škály výrobků a služeb a s nimi spojených trhů a vytvoření nových metod výroby.</p>
Záměry	<p>a) Rozvoj inovací při výrobě produktů určených pro lidskou spotřebu b) Rozvoj inovací při výrobě produktů určených jako krmiva</p>
Příjemce dotace	<p>a) Zemědělec, výrobce potravin nebo surovin určených pro lidskou spotřebu definovaných zákonem o potravinách a tabákových výrobcích, zákonem o vinohradnictví a vinařství, ve znění pozdějších předpisů nebo Nařízením Rady o společné organizaci trhu s chmelem b) Zemědělec, výrobce krmiv, které definuje zákon o krmivech, ve znění pozdějších předpisů.</p>
Druh a výše dotace (ZVD – způsobilé výdaje, ze kterých je stanovena dotace)	<p>Výše dotace: maximální výše dotace činí 50 % ZVD. Částka způsobilých výdajů, ze kterých je stanovena dotace, na jeden projekt činí minimálně 200 tis. Kč. Maximální výše dotace na jednoho příjemce dotace činí 90 mil. Kč za období 2007 – 2013.</p>
Způsobilé výdaje	<p>– Hmotné a nehmotné investice spojené se spoluprací na vývoji a s aplikací nových zemědělských a potravinářských produktů, postupů a technologií v zemědělsko-potravinářské výrobě (resp. inovací) týkajících se přípravných operací, včetně designu, vývoje produktu, postupu nebo technologie a zkoušek, a to před využitím nově vyvinutých produktů, postupů a technologií k obchodním účelům.</p> <p>– Náklady jsou hrazeny výrobcí potravin, surovin nebo krmiv (viz definice žadatele), který aplikuje výsledky výzkumu a vývoje ve spolupráci s dalšími subjekty podílejícími se na tomto vývoji nebo výzkumu).</p> <p>– vývoj nových technologií zpracování zemědělských produktů a přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům – vývoj nových produktů, včetně jejich finální úpravy a designu – vývoj a výzkum nových způsobů zvyšování nebo monitorování kvality výrobků – vývoj nových systémů zajištění dohledatelnosti výrobků a včasného upozornění na nebezpečné potraviny – nákup technologie potřebné k výrobě nových výrobků vycházejících z inovací projektu</p> <p>Investiční náklady mohou činit maximálně 80 % celkové výše ZVD, náklady na spolupráci 50 % celkové výše ZVD na daný projekt.</p> <p>– DPH za podmínky, že jde o neplátce DPH</p>

I.3. Opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu

Opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců – stav k 1.1.2009, (6. výzva)

Zaměření dotace	Dotace je zaměřena na investice v zemědělské výrobě. Je určena mladým začínajícím zemědělským podnikatelům. Dotace je vyplácena formou taxativní částky určené k zahájení a rozvoji podnikatelské činnosti a realizaci podnikatelského plánu. Investice pořízené dle podnikatelského plánu minimálně pokrývají částku dotace.
Záměry	Opatření není členěno na záměry
Příjemce dotace	Zemědělský podnikatel, tzn. fyzická nebo právnická osoba, který podniká v zemědělské výrobě v souladu se zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, který nedosáhl věku 40 let a zahajuje zemědělskou činnost poprvé.
Druh a výše dotace	Druh dotace: přímá nenávratná dotace právnickým a fyzickým osobám na podnikatelskou činnost, ve dvou splátkách, a to po schválení Žádosti a po posouzení realizace podnikatelského záměru. Výše dotace: cca 1 100 000 Kč, max. však 40 000 EUR dle akt. kurzu. Výše první splátky: max. 500 000 Kč po posouzení podnikatelského plánu a podpisu Dohody. Výše druhé splátky: cca 600 000 Kč, maximálně však dopočet do částky 40 000 EUR dle aktuálního kurzu. Druhá splátka bude vyplacena po uzavření účetního roku, ve kterém byla předložena Žádost o dotaci, a po předložení Žádosti o proplacení (závěrečném zúčtování), nejpozději však 18 měsíců od podpisu Dohody. Maximální výše dotace na jednoho příjemce dotace činí 40 000 EUR za období 2007 – 2013.
Způsobilé výdaje	<p>Živočišná výroba</p> <ul style="list-style-type: none"> – Investice zahrnující chov HZ a jiných zvířat a živočichů za účelem získávání a výroby živočišných produktů, chov HZ k tahu a chov sportovních a dostihových koní – Investice v rámci produkce chovných plemenných zvířat a využití genetického materiálu, pokud jde o zvířata uvedená výše <p>Rostlinná výroba</p> <ul style="list-style-type: none"> – Investice do RV, vč. chmelařství, ovocnářství, vinohradnictví a pěstování zeleniny, hub, okrasných, léčivých aromatických, technických a energetických rostlin na pozemcích vlastních, pronajatých, popř. provozovaná bez pozemků – Investice v rámci výroby osiv a sadby, školkařských výpěstků a genetického materiálu rostlin <p>Ostatní</p> <ul style="list-style-type: none"> – Investice v rámci úpravy, zpracování a prodeje vlastní produkce zemědělské výroby – Stroje pro zemědělskou výrobu – Nákup pozemků za stanovených podmínek – Nákup stavby/budovy za stanovených podmínek – DPH za podmínky, že jde o neplátce DPH.
Výdaje nezpůsobilé pro spolufinancování	<ul style="list-style-type: none"> – Nákup produkčních práv, zvířat a jednoletých rostlin – Technická a projektová dokumentace – Drobné investice, které nesplňují definici investičního výdaje – Osobní a užitkové automobily a stroje nesloužící pro zemědělskou prvovýrobu

Preferenční kritéria	<ul style="list-style-type: none"> ■ Místo realizace PZ a adresa trvalého bydliště žadatele se nachází ve stejném okrese (NUTS IV), min. do doby předložení žádosti o proplacení. V případě mobilních investic se místem realizace investic pořizovaných z dotace rozumí sídlo firmy žadatele (5) ■ Žadatel je zařazen do přechodného období nebo je registrován jako ekologický podnikatel dle zákona č. 242/2000 Sb. a neprovozuje současně jinou zemědělskou výrobu (5 let od reg.) (15) ■ Žadatel je zařazen do přechodného období nebo je registrován jako ekologický podnikatel dle zákona č. 242/2000 Sb. a provozuje ekologické zemědělství na min. 50 % výměry obhospodařované zem. půdy (5 let od reg.) (10) ■ PZ využívá nebo obnovuje existující budovy/stavby (15) ■ Předmětem projektu je výstavba a/nebo rekonstrukce stavby/staveb a zároveň nedošlo k vyjmutí parcel/pozemků dotčených stavbou ze zemědělského půdního fondu (5) ■ Míra nezaměstnanosti v okrese, ve kterém je projekt realizován ■ Žadatel v rámci podnikatelského plánu bude od termínu podání Žádosti o dotaci do předložení Žádosti o proplacení pořizovat investice nad rámec 1 100 000 Kč v rámci opatření I.3.2 ■ Žadatel za uplynulé účetní období předloží příjem ze zemědělské prvovýroby min. ve výši 30%. Žadatel musel být registrován jako zemědělský podnikatel více než 4 měsíce před dnem zaregistrování Žádosti o dotaci (10) ■ Žadatel v rámci svého podnikatelského plánu převezme a doloží příslušnými doklady ve lhůtě 36 měsíců od zaregistrování žádosti o dotaci zemědělský podnik od jiného zemědělského podnikatele staršího 55-ti let (15)
----------------------	--

Opatření I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti – kontinuální příjem žádosti

<p>Zaměření dotace</p> <p>Záměry</p> <p>Příjemce dotace</p>	<p>Opatření motivuje starší zemědělce po dosažení věku 55 let ukončit aktivní zemědělskou činnost a vytvořit tak prostor pro nástup mladších zemědělců, což může přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Obdobně jako u opatření I.3.2. Zahájení činnosti mladých zemědělců Programu rozvoje venkova má opatření za cíl zlepšení věkové struktury zemědělců a přispěje k vyšší výkonnosti zemědělských podniků a intenzivnějšímu zavádění inovací.</p> <p>Opatření se nečlení na záměry</p> <p>Postupitel:</p> <p>Fyzická osoba splňující následující podmínky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ke dni podání Žádosti o dotaci je zemědělským podnikatelem, 2) ke dni podání Žádosti o dotaci i ke dni převodu zemědělského podniku dosahuje věku alespoň 55 let a nedosahuje věku potřebného pro nárok na starobní důchod, 3) ke dni podání Žádosti o dotaci ani ke dni převodu zemědělského podniku nepobírá předčasný ani řádný starobní důchod 4) po dobu alespoň 10 kalendářních let bezprostředně předcházejících roku podání Žádosti o dotaci provozoval zemědělskou výrobu, 5) prokáže, že v posledních 3 letech bezprostředně předcházejících kalendářnímu roku, v němž podal Žádost o dotaci, dosáhl podíl jeho
--	---

Druh a výše dotace	<p>příjmů ze zemědělské prvovýroby (včetně zpracování vlastních produktů) nejméně 55 % na celkových jeho příjmech (z podnikání i z jeho závislé činnosti) a že jeho příjem ze zemědělské prvovýroby (včetně zpracování vlastních produktů) dosáhl průměrně 500 000 Kč za rok.</p> <p>Druh dotace: přímá nenávratná 1 roční dotace. Dotace se stanoví jako součet částky 75 000 Kč a částky tvořené součinem sazby 4 700 Kč na 1 ha převedené zemědělské půdy, převedené z žadatele na nabyvatele, nejvýše však do výměry 30 ha této zemědělské půdy. Dotace bude poskytována po dobu nejvýše 15 kalendářních let, počínaje rokem podepsání Dohody. Dotace se neposkytne žadateli počínaje kalendářním rokem, v němž dosáhne 70 let věku.</p>
Způsobilé výdaje	–

Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb – stav k 1.1.2009, (6. výzva)

Zaměření dotace	<p>Opatření má průřezový charakter a kromě osy I bude využíváno také v rámci témat osy II.</p> <p>Předmětem podpory v oblasti zemědělství je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • finanční podpora pro zemědělce ke krytí nákladů při využívání služeb zemědělského poradenského systému, který bude zemědělci poskytovat poradenské služby k hospodaření a dodržování zásad společné zemědělské politiky, zejména cross-compliance a správné zemědělské praxe, nejméně v rozsahu povinných norem Společenství v oblasti životního prostředí, ochrany přírody a krajiny a norem bezpečnosti práce. Finanční podpora bude dále sloužit k podpoře šetrného způsobu hospodaření v souvislosti např. s AEO.
Záměry	Opatření není členěno na záměry
Příjemce dotace	a) Zemědělský podnikatel, tzn. fyzická nebo právnická osoba, která provozuje zemědělskou výrobu jako soustavnou a samostatnou činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku, právnická osoba podnikající v zemědělství.
Druh a výše dotace	<p>Druh dotace: přímá nenávratná dotace</p> <p>Výše dotace: dotace za provedené poradenské služby bude poskytována ve výši maximálně 60 – 80 % způsobilých výdajů. Žadatel bude vždy žádat výši dotace 80%. Ministerstvo zemědělství si vyhrazuje právo po vyhodnocení jednotlivého kola příjmu žádostí výši dotace snížit až na 60%. Konečná výše dotace bude stanovena na základě počtu žadatelů resp. jejich finančních požadavků. Způsobilé výdaje, ze kterých je stanovena dotace, jsou stanoveny do cca 40 000 Kč maximálně však do 1500 EUR dle akt. Maximální výše dotace na jednoho příjemce je 315 tis. Kč pro období 2007 – 2013.</p>
Způsobilé výdaje	Nákup poradenských služeb. DPH za podmínky, že jde o neplátce DPH (dle platného znění legislativy). Způsobilé ke spolufinancování jsou výdaje realizované v době od zaregistrování Žádosti o dotaci do data předložení Žádosti o proplacení
Preferenční kritéria	<ul style="list-style-type: none"> ■ Žadateli byla přiznána na základě podané žádosti za předcházející kalendářní rok dotace vyšší než 15 000 EUR přímých plateb. ■ Žadatel zaměstnává max. 1 zaměstnance (včetně) ■ Poradenská služba je poskytnuta v oblasti Cross-compliance ■ Poradenská služba je poskytnuta v oblasti bezpečnosti práce ■ Žadatel je registrován v evidenci zemědělských podnikatelů max. 5 let (včetně) bezprostředně předcházejících podání Žádosti o dotaci

2) Přehled doposud vyhlášených výzev pro přijímání žádostí o podporu z PRV v rámci osy I 1. kolo žádostí o podporu (9.7.-27.7.2007).

- podopatření I.1.1.1 Modernizace zemědělských podniků,
  - záměr a) investice do budov, staveb a technologií pro živočišnou výrobu
  - záměr b) investice do budov, staveb a technologií pro rostlinnou výrobu
- podopatření I.1.1.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (resp. inovací) v zemědělství,
- opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců

2. kolo přijímání žádostí (5.11.-26.11.2007)

- opatření I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
- opatření I.1.4 Pozemkové úpravy
- opatření I.3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost

3. kolo přijímání žádostí (26.2 – 17.3. 2008, pro I. 3.2 3.3.-14.3.2008)

- podopatření I.1.1.1 Modernizace zemědělských podniků
- opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců

4. kolo přijímání žádostí (10.6. – 30.6.2008)

- opatření I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
- opatření I.3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost
- opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb

5. kolo přijímání žádostí

- opatření I.1.2. Investice do lesů
- opatření I.1.4. Pozemkové úpravy

6.kolo přijímání žádostí (10.2.-2.3.2009)

Opatření I.1.1. Modernizace zemědělských podniků

Podopatření I.1.1.1 Modernizace zemědělských podniků (živočišná, rostlinná výroba)

Podopatření I.1.1.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (resp. inovací) v zemědělství

Opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců (17.2.-2.3.2009)

Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb

Termín schválení:

Opatření I.1.1. Modernizace zemědělských podniků 23.6.2009 – 29.6.2009

Opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců 29.4.2009 – 30.4.2009

Opatření I.3.4 Využívání poradenských služeb 23.6.2009 – 29.6.2009

7.kolo přijímání žádostí (9.6.-29.6.2009)

Opatření I.1.3. Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům

Podopatření I.1.3.1 . Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům

I.3.1.a) přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům určeným pro lidskou spotřebu

I.3.1.b) přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům určeným jako krmiva

Podopatření I.3.2. Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (resp. inovací) v potravinářství

I.1.3.2.a) rozvoj inovací při výrobě produktů určených pro lidskou spotřebu

I.1.3.2.b) rozvoj inovací při výrobě produktů určených pro jako krmiva

Termín schválení: 20.10.2009 – 26.10.2009

Zhodnocení výsledků minulých výzev v opatření I.1.1. Modernizace zemědělských podniků a I.3.2. Zahájení činnosti mladých zemědělců.

V průběhu seminářů nás celá řada účastníků žádala o informaci o výsledcích již uskutečněných výzev pro Opatření I.1.1. Modernizace zemědělských podniků a I.3.2. Zahájení činnosti mladých zemědělců. Na základě toho jsme zpracovali výsledky obou dosud realizovaných výzev na podporu těchto opatření do tabulek obsahujících přehled registrovaných /schválených žádostí a finančních požadavků podle NUTS II (regiony soudržnosti) a NUTS III (krajů).

Výsledky vyhodnocení ukázaly, že absolutně nejvíce projektů v rámci podopatření I.1.1.1. Modernizace zemědělských podniků bylo v obou předcházejících výzvách podáno v regionu soudržnosti Jihovýchod (Kraj Vysočina, Jihomoravský kraj). Úspěšnost projektů v rámci celé republiky (podáno/schváleno) byla v první výzvě 67,6 %, v druhé 66,15. Stejně i největší zájem o získání dotace v rámci opatření I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců měli mladí zemědělci v obou výzvách v regionu soudržnosti Jihovýchod, úspěšnost žadatelů byla v první výzvě 48,57 %, ve druhé 51,07.

**Vyhodnocení 1. kola přijímání
žádostí pro opatření I.1.1.1.**

NUTS II	NUTS III	Počet registrovaných žádostí		Počet schválených žádostí		Finanční požadavky(mil.Kč)		Úspěšné
		I.1.1.1.a	I.1.1.1.b	I.1.1.1.a	I.1.1.1.b	I.1.1.1.a	I.1.1.1.b	
Střední Č	Středočeský	82	117	50	75	155,786	92,906	64.1
		169	198	72	15	181,202	29,605	74.2
SZ	Přízeňský	66	87	55	5	110,793	10,875	72.5
		66	87	27	4	31,409	14,979	46,388
SV	Liberecký	93	108	18	14	27,194	37,021	64,215
		93	108	19	1	4,426	5,186	9,612
JV	Královéhrad.	163	223	19	5	45,771	7,182	52,953
		163	223	27	4	57,958	4,376	62,334
SM	Jihomorav.	67	86	67	18	153,633	26,219	179,852
		67	86	29	20	60,79	39,738	100,528
MSI.	Zlínský	38	48	23	12	52,372	24,001	76,373
		38	48	19	4	46,182	2,561	48,743
CELKEM	Moravskosl.	678	867	26	8	68,774	14,217	82,991
		678	867	451	135	996,29	308,87	1305,156

**Vyhodnocení 3. kola přijímání
žádostí pro opatření I.1.1.1.**

NUTS II	NUTS III	Počet registrovaných žádostí		Počet schválených žádostí		Finanční požadavky(mil.Kč)		Úspěšné
		I.1.1.1.a	I.1.1.1.b	I.1.1.1.a	I.1.1.1.b	I.1.1.1.a	I.1.1.1.b	
Střední Č	Středočeský	65	120	39	38	117,3	111,137	228,437
		178	217	71	13	149,543	24,095	173,638
SZ	Přízeňský	76	90	52	14	169,465	36,702	206,167
		76	90	28	1	33,668	14,91	48,578
SV	Liberecký	100	146	24	8	41,967	8,673	50,64
		100	146	17	6	35,394	10,179	45,573
JV	Královéhrad.	172	235	17	17	42,975	16,475	59,45
		172	235	21	11	92,11	26,174	118,284
SM	Jihomorav.	70	93	75	13	208,545	31,285	239,81
		70	93	29	17	62,847	32,51	95,357
MSI.	Zlínský	53	71	26	17	91,402	18,564	109,966
		53	71	24	2	51,269	1,244	52,513
CELKEM	Moravskosl.	714	972	39	14	135,403	23,03	158,433
		714	972	462	171	1231,888	354,958	1586,846

IV. ČÁST: KONTROLA PODMÍNĚNOSTI (GAEC, CROSS COMPLIANCE) V ROCE 2009 (KONTROLNÍ SYSTÉM, AKTUÁLNÍ SITUACE, PŘÍKLADY, NA CO JE TŘEBA ZAMĚŘIT POZORNOST A JAK SE VYVAROVAT VRACENÍ DOTACÍ)

Úvod

Cílem reformy Společné zemědělské politiky přijaté v roce 2003 představuje oddělení finančních podpor poskytovaných zemědělcům od produkce (tzv. *decoupling*). Na rozdíl od minulého období, kdy byla podpora vázána na objem výroby a druh komodity, se nynější dotace vztahuje na plochu obhospodařované půdy. Aby takový způsob hospodaření nevedl k některým nepříznivým jevům, jako je například zanedbávání obhospodařování zemědělské půdy a údržby krajiny, EU vymezila zákonné požadavky na hospodaření a pravidla dobrých zemědělských a environmentálních podmínek (GAEC). Jejich respektování se stalo jednou z podmínek výplaty přímých plateb zemědělcům. Znamená to, že na jedné straně je farmářům ponechána možnost volba zaměření zemědělské produkce, ale na druhé straně se od nich vyžaduje dodržování podmínek nazývaných *Cross-Compliance* (CC). Do praxe musí být nově uvedeno celkem 19 legislativních předpisů. Vybrané články jednotlivých směrnic a nařízení řeší především ochranu vod a ovzduší, ochranu zvířat (*welfare*), veřejné zdraví a zdraví zvířat a rostlin, optimalizaci hospodaření zemědělských podniků a ekologické zemědělství.

Informace k postupu zavádění kontrol cross compliance pro rok 2009

Z hlediska zemědělského podniku je první důležitou informací oznámení o kontrole. Kontrola může být předem ohlášená, ale v některých případech podle české legislativy také nemusí. U kontrol podmíněnosti v oblasti identifikace a evidence zvířat, které provádí ČPI, se obvykle provádějí kontroly neohlášené. V případě potřeby lze i zde kontrolu ohlásit, ne však dříve než 48 hodin předem. Případy ohlášení kontrol ČPI s větším předstihem musí být řádně zdůvodněny. Následující tabulka zobrazuje přehled kontrolních organizací pro jednotlivé kontrolované oblasti a maximální lhůta pro ohlášení kontroly předem:

Kontrolovaná oblast	Kontrolní orgán	Maximální možná lhůta ohlášení předem
GAEC	SZIF	14 dní
SMR 1	ČIŽP	14 dní
SMR 2	ČIŽP	14 dní
SMR 3	ÚKZÚZ	14 dní
SMR 4	ÚKZÚZ	14 dní
SMR 5	ČIŽP	14 dní
SMR 6	ČPI	48 hodin
SMR 7	ČPI	48 hodin
SMR 8	ČPI	48 hodin
AEO – hnojiva	ÚKZÚZ	14 dní
AEO –přípravky na ochranu rostlin	SRS	14 dní

Pramen: MZe

Žadatelé, kterých se bude kontrola cross compliance týkat:

- Všechny fyzické a právnické osoby, které žádají o přímé platby, platby v rámci Programu rozvoje venkova (PRV), jiné platby a dotace, pro jejichž poskytnutí je podmínkou plnění standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy.
- Musí být zkontrolováno nejméně 1 % žadatelů o přímé platby a 1 % žadatelů o platby v rámci PRV. Při celkovém počtu žadatelů o přímé platby okolo 23 000 a o platby PRV kolem 12 500 to představuje kolem 230 žadatelů o přímé platby a 125 žadatelů o platby PRV.
- Kontroly jsou prováděny v témže kalendářním roce, ve kterém byly podány jednotné žádosti o platby.

Kontrola podmíněnosti	Koho se týká
GAEC – Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu	Všech žadatelů, kteří čerpají přímé podpory, opatření osy II programu rozvoje venkova a využívají společné organizace trhu s vínem
SMR 1 – Ochrana volně žijících ptáků	Všech žadatelů
SMR 2 – Ochrana podzemních vod před znečištěním nebezpečnými látkami	Všech žadatelů, kteří zacházejí s ropnými produkty, prostředky ochrany rostlin a jinými nebezpečnými látkami
SMR 3 – Používání upravených kalů na zemědělské půdě	Všech žadatelů, kteří používají na zemědělské půdy čistírenské kaly
SMR 4 – Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů	Všech žadatelů, kteří hospodaří na pozemcích v oblastech zranitelných dusičnany.
SMR 5 – Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin	Všech žadatelů, kteří hospodaří na pozemcích v evropsky významných lokalitách soustavy NATURA 2000
SMR 6 – Označování prasat	Chovatelů prasat
SMR 7 – Označování skotu	Chovatelů skotu
SMR 8 – Označování ovcí a koz	Chovatelů ovcí a/nebo koz
AEO – minimální požadavky pro použití hnojiv	Všech žadatelů o dotaci v rámci agroenvironmentálních opatření
AEO – minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin	Všech žadatelů o dotaci v rámci agroenvironmentálních opatření

Pramen: MZe, prosinec 2008

Oprávněné kontrolní organizace pro kontrolu cross compliance

Dobrý zemědělský a environmentální stav (GAEC)	SZIF
Zákonné požadavky na hospodaření (SMR)	ČIŽP, ČPI, ÚKZÚZ
Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin	ÚKZÚZ, SRS

Pramen: MZe, prosinec 2008

Platby u kterých budou požadavky dodržování cross compliance požadovány:

Pro přímé platby a vybrané platby osy II Programu rozvoje venkova od roku 2009 je vyžadováno jako dotační podmínka plnění první složky splnění druhé i složky cross compliance, tj. zákonných požadavků na hospodaření z oblasti ochrany životního prostředí a označování a evidence skotu, prasat, ovcí a koz.

Splnění požadavků cross compliance (dobrého zemědělského a environmentálního stavu a následně i zákonných požadavků na hospodaření č. 1 až 8a, popř. požadavků pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin) jako dotační podmínky je v současnosti vyžadováno pro následující platby:

Přímé platby:

- Jednotná platba na plochu zemědělské půdy (Nařízení vlády č. 47/2007 Sb.)
- Podpora pěstování energetických plodin (Nařízení vlády č. 80/2007 Sb.)
- Oddělená platba za cukr (Nařízení vlády č. 45/2007 Sb.)
- Oddělená platba za rajčata (Nařízení vlády č. 95/2008 Sb.)

Vybrané platby osy II Programu rozvoje venkova

- Platby v znevýhodněných oblastech (LFA) a platby v souvislosti se soustavou NATURA 2000 (Nařízení vlády č. 75/2007 Sb.)
- Agroenvironmentální platby (Nařízení vlády č. 79/2007 Sb.)
- Zalesňování zemědělské půdy (Nařízení vlády č. 239/2007 Sb.)
- NATURA 2000 v lesích (Nařízení vlády č. 147/2008 Sb.)
- Zachování hospodářského souboru lesního porostu v rámci opatření Natura 2000 v lesích – nařízení vlády č. 147/2008 Sb.
- Zlepšování druhové skladby lesů v rámci lesnickoenvironmentálních plateb

Společná organizace trhu s vínem

- Prémie za vyloučení vínice (Nařízení vlády č. 245/2004 Sb.)

Každé částečné nebo úplné nedodržení standardu nebo požadavku cross compliance je v kontrolní zprávě klasifikováno jako neshoda. Nařízení Rady č. 796/2004 rozlišuje čtyři základní vlastnosti neshod.

- První vlastností neshody je **závažnost**, kdy se posuzuje porušení standardů a požadavků z hlediska nenaplnění cílů nedodržného standardu nebo požadavku.
- Druhou vlastností neshod je **rozsáhlost**, kdy se hodnotí rozsáhlost z hlediska dopadů nedodržného standardu nebo požadavku cross compliance mimo zemědělský podnik, kde byla neshoda zjištěna.
- Třetí vlastností neshody je **dlohodobost** neshody, kdy se hodnotí, zda zjištěná neshoda působí v zemědělském podniku dlouhodobě či nikoliv.
- Poslední čtvrtou vlastností neshody je **opakovatelnost** neshody. Opakovaná neshoda je každá neshoda, která byla zemědělskému podniku prokázána opakovaně v následujících po sobě jdoucích třech letech.

V případě **nedbalosti** je maximální sankce 5 % (výše je určována podle závažnosti neshody), standardem bývají 3 % z celkové výše platby; nejnižší sankce je 1 %. V případě opakování stejného porušení v rozsahu tří let se výsledné snížení násobí třemi, může tedy vystoupit až do 15 % (nebylo-li porušení úmyslné). Po dosažení hranice 15 % nebo trojího zjištěného porušení v průběhu tří let je Platební agentura povinna zaslat žadateli zprávu o této skutečnosti a sdělit mu, že každé další porušení stejného požadavku nebo standardu bude hodnoceno jako **úmyslné**.

Maximum dosažených bodů za porušení kontrolovaných opatření je 47. Tento součet tvoří 100%ní výši a z dosaženého rozmezí se odvozuje bodové hodnocení, z kterého se vypočítává srážka z dotací přímých plateb a II. osy PRV.

Pramen: MZe, prosinec 2008

Celková míra porušení	Ztráta bodů z maximálního možného porušení	Celkové bodové hodnocení
zanedbatelné porušení	do 10 % včetně	0 bodů
malé porušení	vyšší než 10 % do 40 % včetně	1 bod
střední porušení	vyšší než 40 % do 80 % včetně	3 body
velké porušení	nad 80 %	5 bodů

Obecná pravidla (NK 796/04)

- pokud není porušení úmyslné nebo opakované, max. 5%
- pokud dojde k opakování, výsledné snížení se násobí koeficientem 3
- pokud v případě opakování přesáhne sankce 15%, považuje se porušení za úmyslné
- pokud se porušení prokáže jako úmyslné, mělo by být snížení v rozmezí 15-100%.

Kontrola podmíněnosti nenahrazuje kontrolu národní legislativy prováděnou příslušnými kontrolními organizacemi (ČIŽP, ÚKZÚZ, ČPI a SRS pro roky 2009 a 2010). Při zjištění porušení pravidel zařazených do kontroly podmíněnosti může následovat snížení přímých podpor nebo plateb programu venkova. Toto snížení plateb nenahrazuje správní pokutu ani jakoukoli jinou sankci, která může být zároveň udělena příslušným národním kontrolním úřadem za porušení národních právních předpisů.

1) Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC – Good Agricultural and Environmental Conditions) a dodržování poměru stálých pastvin. Standardy GAEC jsou povinné již od května 2004 a do dnešního dne byly začleněny do mnoha nařízení vlády ve vztahu k platbám v rámci osy II PRV. Ze standardů GAEC bylo pro rok 2009 vybráno 5 kontrolovaných požadavků.

2) Zákonné požadavky na hospodaření (SMR – Statutory Management Requirements), budou postupně vyžadovány 19 evropskými směrnici a nařízeními v následujících oblastech:

Oblast: Životní prostředí

Oblast: Veřejné zdraví, zdraví zvířat a zdraví rostlin

Oblast: Dobré životní podmínky zvířat

Tyto zákonné požadavky jsou zaváděny v platných českých právních předpisech. Ze zákonných požadavků na hospodaření platných v ČR pro rok 2009 bylo vybráno 29 kontrolovaných požadavků, s plánovaným rozšířením na celkový počet 76 v roce 2013.

3) Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin v agroenvironmentálních opatřeních (AEO) byly již v letech 2007 a 2008 povinnou podmínkou rozhodnou pro poskytnutí dotace. Od 1. 1. 2009 se stávají součástí kontroly podmíněnosti a jejich porušení může znamenat snížení dotací v AEO i v některých dalších opatřeních osy II Programu rozvoje venkova (PRV). Tato sankce se však nebude vztahovat

na dotace v rámci přímých podpor a společné organizace trhu s vínem. V roce 2009 platí 11 kontrolovaných požadavků AEO.

I: Kontrola standardů dobré zemědělské a environmentálního stavu (*Good Agricultural and Environmental Condition*, ve zkratce **GAEC).**

Cílem GAEC je zajistit, aby půda byla obhospodařována se ziskem a přitom bez poškozování životního prostředí a krajinného rázu. Kontrola ověřuje aktuální stav v terénu, a to na veškeré zemědělské půdě obhospodařované žadatelem, kterou je žadatel povinen evidovat v LPIS. U dotací týkajících se lesnické problematiky (Zalesňování zemědělské půdy v rámci PRV, Zachování hospodářského souboru lesního porostu v rámci opatření Natura 2000 v lesích a Zlepšování druhové skladby lesů v rámci lesnickoenvironmentálních plateb) jsou předmětem kontroly i lesní pozemky uvedené v žádosti o dotaci.

Kontrola vychází z evidence půdních bloků nebo jejich dílů (LPIS) vytvořené na základě digitálního modelu terénu, s průměrnými sklonitostmi a kódy bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ) přiřazenými k produkčním blokům nebo jejich dílům, s podkladem leteckých ortofotografických snímků, popř. katastrální mapy.

Kontrola je prováděna prostřednictvím dálkového průzkumu Země (DPZ) a fyzické kontroly na místě (FKNM). Kontrola na základě DPZ vychází z leteckých a satelitních snímků pořízených v průběhu roku i snímků historických a může být doplněna ověřením stavu pozemku v terénu (rychlou polní návštěvou). Při FKNM je vždy prováděno šetření v terénu.

Standard č. 1

Nebyly zrušeny nebo narušeny krajinné prvky, kterými jsou meze, terasy, skupiny dřevin, stromořadí a travnaté údolnice?

Význam: Standard dobrého zemědělského a environmentálního stavu požadující zákaz zrušení krajinných prvků je standard patřící do oblasti minimální údržby a péče o stanoviště. Mezi krajinné prvky byly zařazeny i terasy, které patří do oblasti standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu týkající se ochrany půdy před erozí.

Problém: Přes nespornou prospěšnost tohoto standardu je přijatelnost a kontrolovatelnost standardu menší, protože v současné době není známa definice krajinných prvků zařazených do standardu dobrého zemědělského a environmentálního stavu, jejich zakres do evidence zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (LPIS). Dále nejsou vytvořena pravidla pro kontrolu krajinných prvků z pohledu „rušení“ krajinných prvků (Nařízení vlády č. 75/2007 Sb., Nařízení vlády č. 79/2007 Sb.) nebo „zrušení“ krajinných prvků (Nařízení vlády č. 47/2007 Sb., Nařízení vlády č. 80/2007 Sb.). Rovněž je nezbytné vytvořit pravidla pro započtení výměry plošných krajinných prvků do podporované plochy v souladu s možnostmi evropské legislativy.

Hodnocení porušení: Porušení tohoto standardu se hodnotí jako trvalé. Součástí většiny kontrolovaných krajinných prvků může být dřevinná vegetace. Nepovolené vykáčení této dřevinné vegetace je posuzováno stejně jako zrušení krajinného prvku – skupiny dřevin. Za velké porušení požadavku se považuje pokud součet ploch krajinných prvků, které byly poškozeny nebo zrušeny, je nad 200 m².

Standard č. 2

Kukuřice, brambory, řepa, bob setý, sója ani slunečnice nejsou pěstovány na půdních blocích nebo jejich dílech s průměrnou sklonitostí nad 12%?

Význam: Zabránit vodní erozi na svažitých půdách vyloučením pěstování širokořádkových plodin, tj. plodin, které zvyšují vodní erozi půdy na svažitých půdních blocích. Ke zvýšené vodní erozi při pěstování vyjmenovaných širokořádkových plodin dochází nejen v důsledku širokořádkového způsobu pěstování, ale i v důsledku pomalejšího a pozdějšího vývoje těchto plodin na jaře, kdy je vysoká erozní nebezpečnost srážek. Standard patří do oblasti protierozní ochrany půdy dle přílohy IV Nařízení Rady č. 1782/2003.

Upozornění: Ve zranitelných oblastech dusičnany (Nařízení vlády č. 103/2003 Sb. ve znění Nařízení vlády č. 219/2007 Sb. a č. 108/2008 Sb.) je vyloučeno pěstování širokořádkových plodin (např. kukuřice, slunečnice, sója, bob, brambory) na zemědělských pozemcích se sklonitostí převyšující 7°, pokud tyto pozemky sousedí s útvary povrchových vod nebo se od nich nacházejí ve vzdálenosti menší než 25 m.

Závažnost porušení:

Porušení tohoto standardu se hodnotí jako dočasné. Závažnost porušení se snižuje o jeden stupeň (z velké na střední a ze střední na malou), je-li plodina pěstována půdoochrannou pěstitelskou technologií. Za půdoochrannou technologii se považuje způsob pěstování, při kterém je stále alespoň 30 % povrchu pokryto rostlinnými zbytky. Malá závažnost porušení však už nemůže být z tohoto důvodu dále snížena. Za velké porušení požadavku se považuje pokud překročení průměrné sklonitosti 12° alespoň na jednom pozemku je více než 1°.

Standard č. 3

Byla na půdních blocích nebo dílech s ornou půdou o průměrné sklonitosti nad 3° zapravena kejda nebo močůvka do 24 hodin nebo byly k jejich aplikaci použity hadicové aplikátory?

Význam:

Požadavek na zapravení kejdy a močůvky do půdy do 24 hodin po jejich aplikaci na orné půdě s průměrnou sklonitostí nad 3° sleduje snížení ztrát živin a zvýšení účinnosti hnojení, popř. snížení zápachu vzniklého při aplikaci tekutých statkových hnojiv. Standard spadá do oblasti minimální péče o půdu a stanoviště dle přílohy IV Nařízení Rady č. 1782/2003.

Hodnocení porušení: Porušení tohoto standardu se hodnotí jako dočasné. Samotné zapravování hnojiv je vždy ověřováno při terénním šetření.

Aplikace kejdy nebo močůvky může být zcela vyloučena na základě zvláštního právního předpisu, např. na základě zákona o vodách 254/2001 Sb. v platném znění a nařízení vlády č. 103/2003 Sb. (o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v těchto oblastech) v platném znění

Minimální požadavek č. 6 pro použití hnojiv v agroenvironmentálních opatřeních vylučuje hnojení kapalnými dusíkatými látkami na půdních blocích nebo jejich dílech s průměrnou sklonitostí nad 12°. Všechny případy porušení nespádající do kategorie malé nebo střední závažnosti se považují za velké porušení požadavku.

Standard č. 4

Nedošlo k faktické změně kultury z travního porostu na ornou půdu?

Význam: Zabraňuje přeměně kultury travní porost na kulturu orná půda. Významem tohoto standardu je zabránit poklesu výměry travních porostů a podílu této výměry na užívané zemědělské půdě a zdůraznit význam travních porostů v zemědělské krajině (protierozní význam, zvýšení retence vody v krajině apod.). Přeměna kultury travní porost na kulturu orná půda je možná pouze za účelem obnovy travního porostu a jeho zúrodnění. Standard spadá do oblasti minimální péče o půdu a stanoviště dle přílohy IV Nařízení Rady č. 1782/2003

Upozornění: . Pro část zemědělských podniků je tento standard méně přijatelný z důvodu požadavku na větší volnost při rozhodování o obnově travních porostů spojené s rozoráním travních porostů, což je nyní umožněno příjemcům agroenvironmentálních plateb novelou Nařízení vlády č. 79/2007 Sb. Problémem zůstává možnost rozorání části travních porostů za účelem produkce potravin, popř. krmiv pro hospodářská zvířata

Hodnocení porušení: Porušení tohoto standardu se hodnotí jako dočasné. Obnova travního porostu je možná maximálně jednou za 5 let; pak není chápána jako porušení standardu. Rozhodujícím pro posouzení, zda je travní porost obnovován či nikoliv,

je stav k 31.8. roku, ve kterém došlo k rozorání za účelem obnovy. Po tomto termínu musí být na pozemku souvislý travní porost, v případě obnovy s použitím krycí plodiny musí být krycí plodina už sklizena. Travní porost je evidován v LPIS buď jako travní porost – stálá pastvina nebo jako ostatní travní porosty. Rozorání je považováno za závažnější, pokud je rozorána stálá pastvina, pokud k němu dojde na pozemcích se sklonitostí nad 7° nebo pozemek obsahuje hlavní půdní jednotky (HPJ, vyjádřené druhou a třetí číslicí kódu BPEJ) s vysokou vsakovací schopností. Rozoráním pozemkem se rozumí skutečně rozoraná plocha na půdním bloku nebo jeho dílu. Za velké porušení požadavku se považuje pokud průměrná sklonitost alespoň jednoho pozemku je nad 12° nebo rozorané pozemky obsahují vybrané HPJ

Standard č. 5

Na dotčených půdních blocích nebo dílech nebyly páleny bylinné zbytky?

Význam: Významem udržet obsah humusu a organických látek v půdě a podpořit navrácení organické hmoty obsažené v rostlinných posklizňových zbytcích) do půdy a tím podpořit udržení a zvyšování obsahu humusu v půdě, popř. podpořit využití slámy jako stelivo pro hospodářská zvířata, pro technické a energetické účely atd. Dostatečný obsah humusu v půdě se následně projevuje zvýšenou půdní úrodností, zlepšenými fyzikálními vlastnostmi, vyšší retencí vody v půdě, lepší odolností proti erozi apod. V důsledku nepalení slámy na pozemcích nedochází rovněž k úhynu drobné zvěře, ptactva a dalších živočichů.

Hodnocení porušení: Porušení tohoto standardu se hodnotí jako trvalé. Hodnotí se plocha skutečně vypálená, nikoli plocha celého bloku nebo dílu. Posuzuje se, zda vypalování bylo provedeno bodově (na shrabaných hromadách bylinných zbytků) nebo na celé ploše. Nejzávažnější je plošné vypalování travních porostů, a to i v trvalých kulturách (sady, vinice). Pálení staré chmelové natě, větví či ostříhaných výhonů révy vinné není porušením GAEC. Za velké porušení požadavku se považuje pokud pálení bylo prováděno alespoň na jednom pozemku s kulturou travní porost, sadu či vinice, a to plošně.

Kontroly budou prováděny pracovníky Státního zemědělského intervenčního fondu ČR. Výběr ke kontrole se bude týkat cca 1 % žadatelů, z nichž bude náhodným výběrem vybráno 20-25 % žadatelů a 75-80 % rizikovým výběrem.

Rizikový výběr je prováděn na základě rizikových kritérií, jako jsou:

- žadatel má evidovaný pozemek s kulturou T (travní porost)
- žadatel má evidovaný pozemek se svažitostí nad 12°
- žadatel má evidovaný pozemek s kulturou R (orná půda) a svažitostí nad 3°
- žadatel má v žádosti počet půdních bloků 20 a více
- u žadatele bylo nalezeno porušení dobré zemědělské a environmentálního stavu v předchozích letech
- u žadatele bylo nalezeno rozorání za účelem zúrodnění
- žadatel nebyl ještě kontrolován

Po výběru žadatelů ke kontrole je postup kontroly na místě následující. Po provedení kontroly se vyhotovuje kontrolní protokol a jeho předání, včetně seznámení žadatele o všech porušení musí být provedeno do 3 měsíců od provedení kontroly. Námitky lze podat do 5ti dnů od seznámení se s protokolem. Následně se potom vyhotovuje „Zpráva o kontrole“, která má obecnou část (identifikační údaje o žadateli), popisnou část a hodnotící část (rozsah, závažnost, trvalost, opakování).

II. Kontroly zákonných požadavků na hospodaření

Zákonné požadavky na hospodaření zemědělského podniku (anglicky Statutory Management Requirements – SMR) jsou stanoveny vybranými články nařízení a směrnic Evropského společenství, které jsou zapracovány do platných národních právních před-

pisů. Prakticky jsou již nyní všechny platné a kontrola jejich dodržování je běžně prováděna státními kontrolními organizacemi. Novým prvkem je provázání vybraných zákonů s vyplácením přímých podpor, společně organizace trhu s vínem a některých opatření osy II Programu rozvoje venkova (PRV). Česká republika se řadí mezi členské státy s nejnižším počtem kontrolovaných požadavků v Evropě. Počet vybraných kontrolovaných požadavků SMR platných v ČR pro rok 2009 je 29, s plánovaným rozšířením na celkový počet 76 v roce 2013.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 1:

Ochrana volně žijících ptáků

Kontrolu provádí: Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Nedošlo k poškození nebo zničení významného krajinného prvku vodní tok a niva ?

Význam: Významný krajinný prvek je ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k její ekologické stabilitě. Významnými krajinnými prvky dle zákona jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Mnoho ptačích druhů je svou existencí vázáno na okolí vodních toků a nivy. Břehy a břehové porosty dřevin či mokřadní vegetace představují pro řadu druhů vhodné místo pro hnízdění, úkryt i odpočinek

Hodnocení porušení: Zda nebyly zjištěné zásahy poškozující významné krajinné prvky vodní tok nebo niv. Z hlediska kontroly podmíněnosti to bude např. zasypávání a úprava koryt vodních toků, významné poškozování koryt pastvou (zejména skotu), změna stávajícího vodního režimu vysušováním nebo odvodňováním a změna trvalých travních porostů údolních niv na ornou půdu. Za velké porušení požadavku se považuje pokud není možný návrat do původního stavu.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Nedošlo k zásahu do krajinných prvků (remízky, meze, křoviny a křovinné pásy a jiná rozptýlená zeleň) v rozporu se zákonem?

Význam: Krajinné prvky (nejen krajinné prvky zařazené do standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu) jsou předmětem ochrany prostřednictvím ochrany územních systémů ekologické stability, ochrany dřevin rostoucích mimo les a obecné ochrany rostlinných druhů. Poskytují útočiště mnoha druhům živočichů i rostlin, které by jinde v zemědělské krajině už nenašly životní prostor. Nabízí úkryt a potravní zdroje zejména pro ptáky a drobné savce a tím podporuje biologickou ochranu rostlin před škůdci

Hodnocení porušení:

Hodnoceno bude, zda nebyla nepoškozována rozptýlená zeleň, doprovodná a břehová zeleň, dále je nutné mít povolení ke kácení dřevin (orgánem ochrany přírody oprávněným vydávat povolení ke kácení dřevin je obecní úřad). Nesmí se poškozovat a ničit územní systémy ekologické stability (ÚSES), provádět zásahy do krajinných prvků zejména mimo vegetační dobu a období hnízdění ptactva a dbát požadavků na obecnou ochranu přírody. Je nezbytné respektovat ochranné podmínky zvláště chráněných území (ZCHÚ) a soustavy NATURA 2000 konzultovat zásahy do krajinné zeleně s orgánem ochrany přírody. Za velké porušení požadavku se považuje pokud dojde ke kácení nebo likvidaci ve vegetačním období dřevin a v době hnízdění ptactva

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Nedošlo k úmyslnému usmrcení ptáka nebo úmyslnému zničení jeho hnízda?

Význam: Ptáci jsou chráněni na základě zákona č. 114/1992 Sb. prostřednictvím obecné ochrany rostlinných a živočišných druhů. Je povinností všechny rostlinné a živočišné druhy chránit před poškozováním, ničením, sběrem a odchycem, který vede nebo by mohl

vést k ohrožení těchto druhů. Proto při zemědělských činnostech je důležité minimalizovat ztráty na ptačích populacích, které může způsobit zemědělská mechanizace (při orbě, seči a dalších pojezdech).

Hodnocení porušení: Při kontrole budou zaznamenávány případy usmrcení ptáků nebo ničení jejich hnízd. U vybraných druhů ptáků (viz níže) mohou instituce ochrany přírody vymezit v terénu hnízda. Jejich vyznačená plocha hnízda pak musí být po dobu hnízdění vymečána z obhospodařování. Na vymezených plochách se bude kontrolovat, zda zemědělské činnosti nebyly provedeny i přes obdržení písemného upozornění o hnízdech od instituce ochrany přírody.

Druhy ptáků, u kterých může být vymezováno hnízdiště:

- moták lužní – vymezení hnízd/a do 31.7. v zemědělských plodinách
- čejka chocholatá – vymezení hnízd/a do 30.4. na orné půdě
- kulík říční – vymezení hnízd/a do 30.4. na orné půdě
- břehouš černoocasý, vodouš rudonohý, koliha velká, bekasina otavní a chřástal polní – vymezení do 30.6. na trvalých travních porostech

Za velké porušení požadavku se považuje pokud dojde k záměrnému zničení obsazeného hnízda, při zásahu do hnízdiště ohrožena i místní populace cílového druhu.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 2:

Ochrana vod před znečištěním závadnými látkami

Aplikací příslušných legislativních opatření zabránit znečišťování podzemních vod nebezpečnými látkami a omezovat nebo odstraňovat důsledky znečištění, ke kterému již došlo. Jedná se zejména o závadné látky, které mohou ohrozit jakost nebo zdravotní nezávadnost povrchových nebo podzemních vod. Z hlediska zemědělství, kde se zachází s nebezpečnými látkami (nikoliv tedy se zvláště nebezpečnými látkami), mezi které patří zejména:

- minerální oleje a ropné látky (nafta, benzin apod.),
- přípravky na ochranu rostlin,
- minerální dusíkatá a fosforečná hnojiva (jednosložková i vícenosložková),
- organická, příp. organominerální hnojiva a jejich výluhy (např. digestát z bioplynových stanic, komposty a jejich výluhy apod.),
- statková hnojiva (hnůj, kejda, močůvka, hnojůvka, silážní šťávy apod.).

Kontrolu provádí: Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Nedošlo při zacházení s nebezpečnými látkami k jejich vniknutí do povrchových či podzemních vod nebo k ohrožení jejich prostředí?

Význam: Výše uvedené závadné látky jsou látky, která mohou ohrozit kvalitu vod. Každý, kdo zachází se závadnými látkami, je povinen učinit přiměřená opatření, aby nevnikly do povrchových nebo podzemních vod a neohrožily jejich prostředí. Dále dle vyhlášky č. 450/2005 Sb.) jsou povinni podnikatelské subjekty povinni přijmout následující opatření:

- vypracovat „havarijní plán“
- provádět záznamy o přijatých opatření
- archivovat záznamy po dobu 5 let

Hodnocení porušení: Při kontrole se zajišťuje fyzická prohlídka provozu i terénu. Posuzuje se způsob nakládání se závadnými látkami uvedenými v havarijním plánu. Zjišťuje případné úniky závadných látek ze stájí, skladů a skládek. Zhodnotí, zda byla přijata přiměřená opatření k zamezení úniků. Při hodnocení závažnosti porušení se zohledňuje množství a druh uniklé látky, trvalosti havárie a závažnosti z hlediska ohrožení životního prostředí. Za velké porušení požadavku se považuje pokud došlo ke znečištění povrchových nebo podzemních vod

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Jsou sklady nebezpečných látek vhodné z hlediska ochrany vod?

Význam: Při zacházení s nebezpečnými, popř. zvláště nebezpečnými látkami, při zacházení se závadnými látkami ve větším rozsahu nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím pro vody je nutné podniknout opatření, aby závadné látky nevnikly do povrchových a podzemních vod nebo kanalizace zejména umístěnými zařízeními, v němž se závadné látky používají, zachycují, skladují, zpracovávají nebo dopravují tak, aby bylo zabráněno nežádoucímu úniku těchto látek do půdy nebo jejich nežádoucímu smísení s odpadními nebo srážkovými vodami a používáním jen takového zařízení, popřípadě způsobu při zacházení se závadnými látkami, které jsou vhodné i z hlediska ochrany jakosti vod.

Hodnocení porušení: Opět při kontrole se zajišťuje fyzická prohlídka provozu i terénu stavu, tj. skladů minerálních olejů, ropných látek, přípravků na ochranu rostlin, minerálních, organických, příp. organominerálních hnojiv, statkových hnojiv a objemných krmiv. Povinností kontrolovaného subjektu je předložení provozního deníku se záznamy o výsledcích vlastní kontroly skladů (včetně kontroly výstupů jejich kontrolního systému) a skládek závadných látek. Kontrolní orgán se zaměří na technické zabezpečení skladovacích prostor, včetně čerpacích stanic pohonných hmot a jejich manipulačních ploch z hlediska nepropustnosti konstrukce skladů, zamezení přítoku srážkových vod z okolních ploch zabezpečení skladu proti úniku závadných látek a umístění nádrží na kapalná minerální hnojiva do záchytných van. Za velké porušení požadavku se považuje pokud nejsou převážně nesplněny požadavky technického zabezpečení.

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Jsou nejméně jednou za pět let, pokud není technickou normou nebo výrobcem stanovena lhůta kratší, prováděny zkoušky těsnosti potrubí a nádrží určených pro skladování ropných látek?

Význam: Zákon č. 254/2001 Sb. § 39 zákona stanovuje každému, kdo zachází s nebezpečnými a zvláště nebezpečnými látkami, kdo zachází se závadnými látkami ve větším rozsahu nebo je-li zacházení s nimi spojeno se zvýšeným nebezpečím pro vody, provádět zkoušky těsnosti potrubí a nádrží určených ke skladování zvláště nebezpečných a nebezpečných látek. Protože ropné látky představují značné nebezpečí, zejména pro podzemní vody, je nutno těsnost potrubí a nádrží určených pro jejich skladování pravidelně a odborně zkoušet.

Hodnocení porušení: kontrola posuzuje, zda byla zabezpečeny zkoušky těsnosti v předepsaném intervalu (dle zákona č. 254/2001 Sb. se zkoušky těsnosti týkají nejen u ropných látek), zda jsou k dispozici protokoly o provedení zkoušky těsnosti, zda byly nejméně 1x za 6 měsíců kontrolovány sklady, zda jsou vedeny záznamy o kontrole skladů závadných látek a při zjištění nedostatků byly prováděné včas opravy. Za velké porušení požadavku se považuje pokud se jedná o skladování v podzemních jednoplaštových nádržích.

Kontrolovaný požadavek č. 4:

Je vybudován a provozován odpovídající kontrolní systém pro zjišťování úniku skladovaných ropných látek?

Význam: Povinnost zajistit odpovídající kontrolní systém pro zjišťování úniku skladovaných ropných látek (a nejen ropných látek) vyplývá ze zákona č. 254/2001 Sb. Povinnost má každý, kdo zachází se zvláště nebezpečnými a nebezpečnými závadnými látkami, se závadnými látkami ve větším rozsahu nebo je-li zacházení s nimi spojeno se zvýšeným nebezpečím pro vody. Kontrolní systém může být vybudován prostřednictvím technického zjištění těsnosti zařízení, v němž je obsažena závadná látka, dále zjišťování přítomnosti závadné látky v okolí zařízení, včetně horninového prostředí a povrchových a podzemních vod nebo měřením množství závadné látky v zařízení se zjištěním dosažení nejvyšší hla-

diny závadné látky v zařízení, popř. senzorickou kontrolou těsnosti zařízení

Hodnocení porušení: kontrola posuzuje zda je kontrolní systém popsán v havarijním plánu skutečně vybudován a zda je funkční. Dle provozního deníku se zjišťuje, zda je pravidelně prověřována funkčnost kontinuálního indikačního systému, pokud je jím zařízení vybaveno.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 3:

Používání upravených kalů na zemědělské půdě

Cílem zákonného požadavku je zamezit používání upravených kalů na plochách, kde by mohlo dojít k ohrožení lidského zdraví nebo životního prostředí. K tomu jsou přijata následující opatření:

- povinnost původce kalu zpracovat program použití kalu a předat jej uživateli kalu
- omezení (zákaz) aplikace kalu na vymezených plochách
- povinnost dodržovat podmínky pro správné použití kalů na zemědělské půdě

Kontrolu provádí: Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Bylo používání kalů podloženo zpracovaným Programem použití upravených kalů na zemědělské půdě?

Význam: Na zemědělskou půdu lze používat pouze upravené kaly z čistíren odpadních vod a na základě původcem kalů zpracovaného Programu použití upravených kalů na zemědělské půdě. Původce kalu je povinen předat řádně zpracovaný Program použití upravených kalů na zemědělské půdě právnické a fyzické osobě, která užívá půdu a hodlá použít upravené kaly na zemědělské půdě. Požadavky na obsah Programu použití upravených kalů na zemědělské půdě jsou dány vyhláškou č. 382/2001 Sb.

Hodnocení porušení: kontrola bude hodnotit, zda je řádně zpracovaný Program použití upravených kalů na zemědělské půdě, zda je dodržován Program použití upravených kalů na zemědělské půdě včetně údajů v evidenčních listech využití kalů v zemědělství a zda obsah Programu použití upravených kalů na zemědělské půdě obsahuje všechny údaje požadované vyhláškou. Za velký rozsah neshody se považuje použití upravených kalů na zem. půdě, kdy nebylo podloženo úplným programem u více než 10 ha ploch, na kterých byly kaly použity. Za velké porušení požadavku se považuje pokud program neobsahoval 6 a více povinných údajů nebo nebyl zpracován.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Byl dodržen zákaz použití kalu?

Význam: aby nedošlo při používání upravených kalů na zemědělské půdě k ohrožení lidského zdraví nebo životního prostředí, je povinností dodržovat zákazy použití upravených kalů v případech, které popisuje zákon č. 185/2001 Sb. Rovněž není dovoleno používat upravené kaly, které nesplňují požadavky na obsah rizikových látek a mikrobiologická kritéria uvedená ve vyhlášce č. 382/2001 Sb.

Hodnocení porušení: Předložení evidence o použití hnojiv, statkových hnojiv a upravených kalů na zemědělské půdě, do níž zemědělský podnikatel zaznamenává použití upravených kalů. Kontrolní orgán srovná plochy aplikace kalů uvedené v evidenci s plochami určenými k aplikaci v programu použití upravených kalů. Rovněž vyhodnotí splnění požadavku na dodržení mezních hodnot rizikových prvků v půdě a mikrobiologických ukazatelů v kalech. Používání upravených kalů lze ověřit i fyzickou kontrolou na místě. Za velké porušení požadavku se považuje pokud byly porušeny tři a více zákazů.

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Byla dodržena dávka sušiny kalu na 1 ha?

Význam: Cílem požadavku je zamezit používání nadměrných dávek upravených kalů, které by mohlo vést k nadměrnému vnosu rizikových prvků a látek do půdy a tím k ohrožení

základního článku potravního řetězce. Je nutné, aby použití upravených kalů na zemědělské půdě se řídilo s ohledem na potřebu živin rostlin. Současně je nutné při používání upravených kalů na zemědělské půdě dodržet maximální dávku sušiny upravených kalů dle vyhlášky č. 382/2001 Sb., aby nedocházelo ke kumulaci rizikových látek a prvků v půdě. Dále je požadováno, aby dávka dusíku upravenými kaly nepřekročila 70% celkového množství dusíku potřebného pro jednotlivé plodiny.

Hodnocení porušení: Kontrolní orgán porovná záznamy v evidenci o použití hnojiv, statkových hnojiv a upravených kalů se skutečně přijatým množstvím kalů (ověřením dodacích listů apod.). Následně ověří výpočet uvedené dávky sušiny kalů použitých na 1 ha zemědělské půdy, přičemž porovná celkové dodané množství kalů s plochou, na níž byly použity. V souvislosti s tím bude kontrolní orgán vyžadovat předložení evidenčního listu využití kalů v zemědělství. (příloha č. 1 vyhl. č. 382/2001 Sb.). Za velké porušení požadavku se považuje pokud dávka sušiny kalu na 1 ha byla překročena o více než 2 tuny stanovené dávky.

Kontrolovaný požadavek č. 4:

Byly na zemědělské půdě použity upravené kaly splňující mezní hodnoty obsahu rizikových látek a rizikových prvků a jejich použití nemohlo vést ke vzniku škody na zemědělské půdě nebo okolních pozemcích?

Význam: dosáhnou zamezení používání upravených kalů s nadlimitním obsahem rizikových látek a prvků na zemědělské půdě, které by mohlo vést ke škodě na zemědělské půdě na dotčeném pozemku nebo na sousedících pozemcích nebo v jeho širším okolí a k ohrožení lidského zdraví a životního prostředí.

Hodnocení porušení: Na zemědělskou půdu mohou být aplikovány pouze kaly, které vyhovují mezním hodnotám koncentrací vybraných rizikových látek a prvků a mikrobiologickým kritériím uvedeným v příloze vyhl. č. 382/2001 Sb. Kontrolní orgán bude porovnávat mezní hodnoty koncentrací rizikových látek a prvků stanovené vyhláškou s laboratorně zjištěnými hodnotami. Dále kontrolní orgán při této kontrole bude vyžadovat vyhodnocení kalů z hlediska jejich použití na zemědělské půdě, které je povinnou částí zpracovaného programu použití upravených kalů. Za velké porušení požadavku se považuje pokud došlo k překročení mezní hodnoty pro rizikové látky a prvky v kalech u 3 a více ukazatelů.

Kontrolovaný požadavek č. 5:

Je soustavně a řádně vedena evidence o upravených kalech použitých na zemědělské půdě?

Význam: Korektní evidence o používání upravených kalů na zemědělské umožňuje rychle nalézt a vyloučit případné zdroje znečištění půdy, vody a potravních řetězců.

Hodnocení porušení: Při kontrole uvedeného požadavku zemědělec prokazuje prostřednictvím záznamů o použití kalů v předložené evidenci o hnojivech, statkových hnojivech a upravených kalech použitých na zemědělské půdě, její vedení je povinností vyplývající z § 9 zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech. Za velké porušení požadavku se považuje pokud chybí tři a více z požadovaných údajů nebo není evidence zpracována.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 4:

Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů

Uvedený zákonný požadavek vychází z legislativních požadavků EU a ČR, které jsou souhrnně vymezené nitrátovou směrnicí, která vymezuje zranitelné oblasti i akční program vyhlášený v nařízení vlády č. 103/2003 Sb., ve znění nařízení vlády č. 219/2007 Sb. a č. 108/2008 Sb. Zákaz aplikace hnojiv na podmáčených, zaplavených, promrzlých a sněhem pokrytých půdách je uveden v § 9 zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech.

Kontrolu provádí: Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Byl dodržen zákaz použití dusíkatých hnojivých látek v období zákazu hnojení?

Význam: Fyzické a právnické osoby, které provozují zemědělskou výrobu ve zranitelných oblastech vymezených nařízením vlády č. 219/2007 Sb., musí dodržovat tzv. akční pro-

gram. Jedním z jeho požadavků je dodržení zákazu hnojení dusíkatými hnojivými látkami v období zákazu hnojení. Vymezení období zákazu hnojení je v příloze č. 2 nařízení vlády č. 108/2008 Sb.

Hodnocení porušení: Kontrolnímu orgánu zemědělec prokazuje splnění požadavku údaji v předložené evidenci o hnojivech, statkových hnojivech a pomocných látkách použitých na zemědělské půdě. Lze popřípadě kontrolovat i knihu jízdy nebo výkaz práce. Kontrolní orgán může kontrolovat plnění požadavku také na místě v období zákazu hnojení. Za velké porušení požadavku se považuje při použití nad 40 kg N/ha.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Byly při hnojení jednotlivých plodin dodrženy limity stanovené v příloze č. 3 k nařízení vlády č. 103/2003 Sb.?

Význam: Obsah tohoto kontrolovaného požadavku vychází z požadavku akčního programu, který stanovuje povinnost užívat dusíkaté hnojivé látky s ohledem na potřeby jednotlivých plodin na konkrétních stanovištích. Cílem je zamezit přehnojování zemědělské půdy dusíkem, který pěstovaná plodina nevyužije k tvorbě výnosu, a který může proto prosáknout do zdrojů podzemních vod. Při hnojení jednotlivých plodin je nezbytné dodržet limity hnojení dusíkem stanovené v příloze č. 3.

Hodnocení porušení: Kontrolnímu orgánu zemědělec prokazuje údaje splnění požadavku v předložené evidenci o hnojivech, statkových hnojivech a pomocných látkách použitých na zemědělské půdě. Kontrolní orgán provede výpočet dodaného dusíku v použitých hnojivech, statkových hnojivech a upravených kalech a porovná takto vypočítané množství dusíku se stanoveným limitem. Za velké porušení požadavku se považuje pokud dojde k překročení limitu nad 40 kg N/ha.

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Byl dodržen maximální limit 170 kg/ha/rok v použitých organických, organominerálních a statkových hnojivech v průměru zemědělského podniku?

Význam: Množství celkového dusíku užitého ročně na zemědělských pozemcích v organických, organominerálních a statkových hnojivech nesmí v průměru celkové výměry zemědělských pozemků zemědělského podniku překročit 170 kg/ha zemědělské půdy vhodné k hnojení. Cílem je zabránit nepřiměřenému přehnojování zemědělské půdy dusíkem, které by mohlo vést ke znečištění povrchových a podzemních zdrojů vod.

Hodnocení porušení: Kontrolní orgán vyjde z průměrných stavů hospodářských zvířat v posuzovaném kalendářním roce a technologie jejich ustájení. Na tomto základě stanoví skutečné množství vyprodukovaných statkových hnojiv a dusíku ve statkových hnojivech za 1 rok. Stanovené množství je upraveno na základě doloženého příjmu nebo výdeje statkových, organických a organominerálních hnojiv a upravených kalů. Následně kontrolní orgán provede kontrolu evidence o hnojivech, statkových hnojivech a pomocných látkách použitých na zemědělské půdě a dalších dokladů předložených zemědělcem o jiném použití statkového nebo organického hnojiva než ke hnojení. Odtud vypočte množství dusíku v použitých organických, organominerálních a statkových hnojivech a kalech. Za velké porušení požadavku se považuje pokud je limit překročen nad 40 kg dávky N/ha.

Kontrolovaný požadavek č. 4:

Odpovídají jímky a nádrže kapacitně minimálně čtyřměsíční produkci kejdy a tříměsíční produkci močůvky a hnojůvky (při doložitelném uvedení do oběhu nebo jiném využití 2-měsíční produkci) a jsou dostatečná pro uskladnění v období zákazu hnojení?

Význam:

Při skladování tekutých statkových hnojiv (kejdy, močůvky, hnojůvky) je nutné, aby jejich kapacita odpovídala produkci kejdy za 4 měsíce a močůvky, popř. hnojůvky za 3 měsíce období zákazu hnojení období, kdy nelze hnojit s ohledem na půdně-klimatické podmínky. Cílem je zabezpečit skladování statkových hnojiv po dobu nevhodnou ke hnojení a zamezit tak jejich použití na zemědělskou půdu při nepříznivých klimatických podmínkách.

Hodnocení porušení: Kontrolní orgán prověří zda skutečná kapacita skladovacích prostor podniku na základě fyzické kontroly v terénu a kontroly dokladů o příjmu a výdeji kejdy a močůvky odpovídá produkci průměrných stavů hospodářských zvířat. Porovnání produkce kejdy a močůvky s kapacitami pro jejich skladování určí míru neshody. Za velké porušení požadavku se považuje pokud chybí kapacita jímek nad 60 m³.

Kontrolovaný požadavek č. 5:

Byl dodržen zákaz pěstování širokořádkových plodin (kukuřice, slunečnice, sója, bob, brambory apod.) na pozemcích se sklonem nad 7 stupňů, které sousedí s útvary povrchových vod nebo se od nich nacházejí ve vzdálenosti menší než 25 m?

Význam: Způsob obhospodařování svažitě půdy v blízkosti vodních útvarů povrchových vod ve zranitelných oblastech vyžaduje provádění protierozních opatření na půdách ohrožených erozí, dále vyloučení pěstování širokořádkových plodin na svažitých půdách nad 7o v blízkosti útvarů povrchových vod, na pozemcích se svažitostí nad 12o nepoužívat žádné dusíkaté hnojivé látky (mimo tuhá statková a tuhá organická hnojiva zapravených do půdy do 24 hodin) a na travnatých porostech se sklonitostí nad 7o omezit jednorázovou dávkou dusíku v dusíkatých hnojivých látkách na 80 kg N/ha. Cílem je ochrana půd a vod před erozí a jejími produkty, včetně dusičnanů.

Hodnocení porušení: Kontrolnímu orgánu zemědělec prokazuje údaje splnění požadavku v předložené evidenci o hnojivech, statkových hnojivech a pomocných látkách použitých na zemědělské půdě. Lze popřípadě kontrolovat i knihu jízdy nebo výkaz práce. Kontrolní orgán může kontrolovat plnění požadavku také na místě v době kontroly. Za velké porušení požadavku se považuje pokud širokořádkové plodiny byly pěstovány na pozemcích se sklonem nad 7°, které současně sousedí s útvary povrchových vod, v délce nad 50 m.

Kontrolovaný požadavek č. 6:

Jsou v blízkosti povrchových vod udržovány ochranné nehnojené pásy v šířce 3 m od břehové čáry?

Význam: Pro zemědělský podnik vyplývají další povinnosti týkající se hospodaření na pozemcích v blízkosti vod. Mezi tyto povinnosti patří zachovat ochranný pás nehnojené půdy o šířce 3 m od břehové čáry a zachovat ochranný pás na pozemcích se sklonitostí nad 7 o šířce 25 m s vyloučením tekutých hnojiv s rychle uvolnitelným dusíkem (netýká se pastvy hospodářských zvířat)

Hodnocení porušení: Kontrolnímu orgánu zemědělec prokazuje údaje splnění požadavku v předložené evidenci o hnojivech, statkových hnojivech a pomocných látkách použitých na zemědělské půdě, pokud je lze takto prokázat, tzn. pokud je hnojená výměra menší než celková výměra zemědělského pozemku (vzhledem k zaokrouhlování na setiny ha však výměra pásu nemusí být v evidenci rozlišitelná, tzn. že nehnojený pás o ploše menší než 100 m² se do evidence nepromítne a hnojená plocha se jeví stejná jako plocha pěstované plodiny). Pokud splnění požadavku nelze zkontrolovat pomocí evidence hnojení, bude ověřováno kontrolou na místě. Za velké porušení požadavku se považuje pokud nehnojené pásy jsou v průměru užší o více než 2 m nebo zcela chybějí.

Kontrolovaný požadavek č. 7:

Byl dodržen zákaz hnojení na půdu přesycenou vodou, pokrytou vrstvou sněhu vyšší než 5 cm nebo promrzlou do hloubky větší než 8 cm?

Význam: Obsah kontrolovaného požadavku č. 7 sice nevychází z akčního programu, ale jedná se o jednu z povinností vyplývajících z § 9 odst. 2 zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech. Mezi tyto povinnosti patří nepoužívat hnojiva a statková hnojiva (včetně upravených kalů) v případech, kdy půda je přesycená vodou, pokrytá vrstvou sněhu vyšší než 5 cm nebo promrzlou do hloubky větší než 8 cm, nelze zabezpečit rovnoměrné pokrytí pozemku a použití může vést ke vzniku škody na půdě nebo okolních porostech. Dále cílem je zamezit smyvu látek, zejména dusíkatých, z použitých hnojiv do povrchových vod, popř. též jejich rychlému průsaku do půdy, drenáží a podzemních vod.

Hodnocení porušení: Při podezření na porušení probíhá kontrola dat aplikace hnojiv dle

evidence hnojiv, statkových hnojiv a upravených kalů použitých na zemědělskou půdu, knihy jízd, popř. výkazů práce, s využitím záznamů nejbližších hydrometeorologických stanic. Za velké porušení požadavku se považuje při použití nad 40 kg N/ha.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 5:

Ochrana přírodních stanovišť, planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů

Jedná se o uplatnění evropské a národní legislativy o ochraně přírody a krajiny, které definují pro které druhy rostlin, živočichů a typy přírodních stanovišť mají být vymezeny lokality soustavy Natura 2000. Předmětem ochrany může být jeden nebo více typů stanovišť (např. podmáčené louky, stepní lokality) nebo evropsky významné druhy rostlin či živočichů (jako např. hořeček český, orchidej střevíčník pantoflíček, sysel obecný nebo modrásek očkováný). Mezi nejzávažnější škodlivé zásahy patří změna vodního režimu (vysušování pozemků) na lokalitách, kde je předmětem ochrany nivní společenstvo nebo druhy na ně vázané, a rozorávání při změně travních porostů na ornou půdu nebo při obnově trvalých travních porostů, jsou-li předmětem ochrany luční společenstva nebo druhy rostlin a živočichů vázané na tato společenstva.

Kontrolu provádí: Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Nedochází k poškození předmětu ochrany evropsky významné lokality?

Význam: Smyslem je zajistit požadavek § 45b zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který říká, že poškozování evropsky významné lokality je zakázáno (předběžná ochrana evropsky významných lokalit). Řádné hospodaření se nepovažuje za poškozování evropsky významných lokalit. Cílem je zachování rozmanitosti živočišných a rostlinných druhů prostřednictvím ochrany stanovišť (biotopů) volně žijících živočichů a volně rostoucích rostlin a zabezpečit ochranu těch druhů a typů přírodních stanovišť, která jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožená, vzácná či omezená jen na určitou oblast.

Hodnocení porušení: Povinností zemědělského podniku je seznámit se s vymezením evropsky významných lokalit a dodržovat zásady ochrany přírody i mimo evropsky významné lokality (obecná ochrana přírody, rostlinných a živočišných druhů, ochrana přírody ve zvláště chráněných územích). Za velké porušení požadavku se považuje pokud není možný návrat do původního stavu.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 6:

Označování a evidence prasat

Na základě zákona č. 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě, označování a evidenci hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 136/2004Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem ve znění vyhlášky č. 199/2007 Sb. vyplývají chovatelům příslušné povinnosti. V chovu prasat se inventura neprovádí a kontroly označení zvířat se provádějí namátkově na zvoleném vzorku chované populace. Chovatel je povinen předložit stájový registr (resp. registr prasat v hospodářství). Pokud jej vede na počítači, musí umožnit nahlížet do uložených dat o zvířatech a jejich pohybech.

Kontrolu provádí: Česká plemenářská inspekce (ČPI)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Je hospodářství s chovem prasat zaregistrováno v ústřední evidenci?

Význam: Obsah kontrolovaného požadavku č. 1 se týká povinnosti chovatelů evidovaných zvířat (tj. i prasat) evidovat svá hospodářství u pověřené osoby v rozsahu daném vyhláškou. Hospodářstvím se rozumí stavba, zařízení nebo místo v držení jednoho chovatele nebo pozemky, na kterých jsou držena zvířata. Hospodářstvím je rovněž místo svodů zvířat.

Hodnocení porušení: Plnění požadavku bude prověřováno pouze u těch chovatelů – žadatelů o přímé platby, u kterých bylo na základě podnětu nebo při jiném šetření zjištěno, že chovají prasata, ale nemají zaregistrované hospodářství.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Je založen a veden registr prasat v hospodářství?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku je povinnost chovatelů evidovaných zvířat (tj. i prasat) vést ve stájovém registru údaje stanovené vyhláškou a uchovávat je nejméně po dobu 3 let ode dne posledního záznamu. Chovatel prasat je povinen pro každé své hospodářství vést registr prasat na hospodářství

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda chovatel založil a vede registr prasat v hospodářství. Nehodnotí se úplnost a správnost vedených údajů. Registr může být veden ručně (na formuláři, který chovateli poskytne pověřená osoba, která vede ústřední evidenci) nebo na počítači (používaný program musí být schválen pověřenou osobou). Registr však nelze vést vlastním způsobem ani v písemné ani v počítačové formě.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 7:

Označování a evidence skotu

Kontrolu provádí: Česká plemenářská inspekce (ČPI)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Nebyla na hospodářství zjištěna nikdy neoznačená zvířata?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku je povinnost chovatelů evidovaných zvířat (tj. i turů včetně skotu) jejich označování identifikačními prostředky, způsobem a v termínech stanovených vyhláškou č. 136/2004 Sb. Základní povinností je označit tury do 72 hodin dvěma plastovými ušními známkami.

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda se na hospodářství nacházejí zvířata, která nebyla nikdy označena způsobem stanoveným vyhláškou. Do zjištění se nezahrnují zvířata, která původně chovatel označil, ale která ztratila jednu nebo obě ušní známky nebo jsou jejich ušní známky neplatné. Za velké porušení požadavku se považuje pokud je počet nad 50 % zvířat.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Nebyla na hospodářství zjištěna zvířata, na která nebyly vydány průvodní listy skotu pověřenou osobou?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku č. 2 jsou povinnosti chovatelů turů (včetně skotu) vyžádat si od pověřené osoby průvodní listy skotu, zajistit doplnění správných a úplných údajů do průvodních listů skotu v rozsahu daném vyhláškou včetně změn, při přemísťování evidovaného zvířete předávat nebo přebírat společně s evidovaným zvířetem průvodní list skotu a při ztrátě nebo zničení průvodního listu si vyžádat neprodleně u pověřené osoby duplikát průvodního listu.

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda se na hospodářství nacházejí zvířata, kterým nebyl nikdy vydán průvodní list skotu (dále jen „PLS“). Neposuzuje se obsah a úplnost PLS, pořadí duplikátů, případně ztráta ani zničení již vydaného PLS. Každé zvíře bez PLS posuzuje inspektor zvlášť a přihlíží ke všem okolnostem, které je možné doložit, případně potvrdit u ústřední evidenci. Za velké porušení požadavku se považuje pokud je počet nad 50 % zvířat.

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Je založen a veden stájový registr?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku č. 3 je povinnost chovatelů evidovaných zvířat (tj. i skotu) vést ve stájovém registru údaje stanovené vyhláškou a uchovávat je nejméně po dobu 3 let ode dne posledního záznamu.

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda chovatel založil a vede stájový registr. Nehodnotí se úplnost a správnost vedených údajů. Registr může být veden ručně (na formuláři, který chovateli poskytne pověřená osoba, která vede ústřední evidenci) nebo na počítači (používaný program musí být schválen pověřenou osobou). Stájový registr však nelze vést vlastním způsobem ani v písemné ani v počítačové formě.

Kontrolovaný požadavek č. 4:

Nebyla na hospodářství zjištěna zvířata nikdy neevidovaná v ústřední evidenci?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku je povinnost předávat pověřené osobě správné a úplné údaje stanovené vyhláškou způsobem stanoveným vyhláškou. Chovatel skotu předává pověřené osobě následující údaje o narození zvířete: registrační číslo hospodářství narození, identifikační číslo narozeného zvířete, datum narození, identifikační číslo matky a pohlaví. Povinnosti chovatelů skotu je rovněž předávat pověřené osobě údaje o úhynu, ztrátě, utracení a přemístění zvířete.

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda se na hospodářství nacházejí zvířata, která nebyla nikdy evidována v ústřední evidenci. Do tohoto ukazatele se nezahrnují zvířata „na cestě“ (narozená telata nebo zvířata přemístěná na hospodářství a splňující lhůtu pro nahlášení a zpracování) ani zvířata, která nebyla evidována z důvodu chybného hlášení. Za velké porušení požadavku se považuje pokud je počet nad 50 % zvířat.

Zákonný požadavek na hospodaření č. 8:

Označování a evidence ovcí a koz

Kontrolu provádí: Česká plemenářská inspekce (ČPI)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Nebyla na hospodářství zjištěna nikdy neoznačená zvířata?

Význam: Základní povinností při dodržování kontrolovaného požadavku je povinnost chovatelů evidovaných zvířat (tj. i ovcí a koz) jejich označování identifikačními prostředky, způsobem a v termínech stanovených vyhláškou č. 136/2004 Sb

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda se na hospodářství nacházejí zvířata, která nebyla nikdy označena způsobem stanoveným vyhláškou. Do zjištění se nezahrnují zvířata, která původně chovatel označil, ale která ztratila jednu nebo obě ušní známky nebo jsou jejich ušní známky neplatné. Za velké porušení požadavku se považuje pokud je počet nad 50 % zvířat.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Je založen a veden stájový registr?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku je povinnost chovatelů evidovaných zvířat (tj. i ovcí a koz) vést ve stájovém registru údaje stanovené vyhláškou a uchovávat je nejméně po dobu 3 let ode dne posledního záznamu. Pro každou stáj a pro každý druh zvířat vede chovatel ovcí nebo koz, s výjimkou dočasného hospodářství, stájový registr (písemně nebo softwarově)

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda se na hospodářství nacházejí zvířata, která nebyla nikdy evidována v ústřední evidenci. Do tohoto ukazatele se nezahrnují zvířata „na cestě“ (narozená mláďata nebo zvířata přemístěná na hospodářství a splňující lhůtu pro nahlášení a zpracování) ani zvířata, která nebyla evidována z důvodu chybného hlášení.

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Nebyla na hospodářství zjištěna zvířata nikdy neevidovaná v ústřední evidenci?

Význam: Základem kontrolovaného požadavku je povinnost předávat pověřené osobě správné a úplné údaje stanovené vyhláškou způsobem stanoveným vyhláškou.

Hodnocení porušení: Posuzuje se, zda se na hospodářství nacházejí zvířata, která nebyla nikdy evidována v ústřední evidenci. Do tohoto ukazatele se nezahrnují zvířata „na cestě“ (narozená mláďata nebo zvířata přemístěná na hospodářství a splňující lhůtu pro nahlášení a zpracování) ani zvířata, která nebyla evidována z důvodu chybného hlášení. Za velké porušení požadavku se považuje pokud je počet nad 50 % zvířat.

III. Kontrola minimálních požadavků pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin v agroenvironmentálních opatřeních (AEO)

Od 1. 1. 2009 se stávají součástí kontroly podmíněnosti a jejich porušení může znamenat snížení dotací v AEO i v některých dalších opatřeních osy II Programu rozvoje venkova (PRV), pokud o ně žadatel v daném roce žádá. Tato sankce se však nebude vztahovat na dotace v rámci přímých podpor a společné organizace trhu s vínem. V roce 2009 platí 11 kontrolovaných požadavků AEO.

1. Kontroly minimálních požadavků pro použití hnojiv

Kontrolované požadavky vycházejí ze zásad správné zemědělské praxe, které jsou pro zemědělce mimo oblasti zranitelné dusičnany doporučené, pro žadatele o dotace AEO se však stávají povinnými. Jsou stanoveny požadavky v těchto okruzích, vymezených podle zásad správné zemědělské praxe nitrátové směrnice:

- období zákazu hnojení,
- omezení hospodaření na svažitých půdách
- omezení aplikace hnojiv v blízkosti vod,
- opatření pro rovnoměrnost aplikace hnojiv,
- omezení aplikace hnojiv na podmáčených, zaplavených, promrzlých a sněhem pokrytých půdách.

V každém okruhu byl vybrán jeden kontrolovaný požadavek.

Kontrolu provádí: Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ)

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Byl dodržen zákaz použití dusíkatých hnojivých látek v období zákazu hnojení?

Požadavek, jeho význam a kontrola jsou stejné jako pro oblasti zranitelné dusičnany (zákonný požadavek č. 4, kontrolovaný požadavek 1).

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Byl dodržen zákaz pěstování širokořádkových plodin (kukuřice, slunečnice, sója, bob, brambory apod.) na pozemcích se sklonem nad 7 stupňů, které sousedí s útvary povrchových vod nebo se od nich nacházejí ve vzdálenosti menší než 25 m?

Požadavek, jeho význam a kontrola jsou stejné jako pro oblasti zranitelné dusičnany (zákonný požadavek č. 4, kontrolovaný požadavek 5).

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Jsou v blízkosti povrchových vod udržovány ochranné nehnojené pásy v šířce 3 m od břehové čáry?

Požadavek, jeho význam a kontrola jsou stejné jako pro oblasti zranitelné dusičnany (zákonný požadavek č. 4, kontrolovaný požadavek 6).

Kontrolovaný požadavek č. 4:

Je při hnojení zajištěno rovnoměrné pokrytí pozemku?

Význam: Používáním hnojiv a statkových hnojiv dle zákona č. 156/1998 Sb. se rozumí zejména dodržování § 9 tohoto zákona, který upravuje podmínky používání hnojiv, statkových hnojiv a upravených kalů. Mezi základní povinnosti náleží nepoužívat hnojiva a statková hnojiva tehdy, když to stav půdy nedovoluje nebo by mohlo dojít ke vzniku škody na pozemcích a v jejich okolí, popř. není možno zajistit rovnoměrné pokrytí pozemku

Hodnocení porušení: Za porušení se považují zásadní chyby v aplikaci, zejména je-li některá část pozemku zjevně hnojena výrazně více než ostatní. Za důkaz porušení bude považována:

- existence lagun po aplikaci kejdy, případně ploch vyschlých lagun nebo holých ploch v porostu očividně způsobených místním přesycením půdy kejdou, močůvkou nebo hnojůvkou,
- průkazným způsobem doložitelná nesprávná aplikace chlévské mrvy, kompostu nebo odpadního kalu, například rozvozem po pozemku bez rozmetání, pouze s hrubým rozhrnováním hromad hnojiv po části pozemku,
- existence hromádek nebo shluků minerálního hnojiva na povrchu plochy.

Za důkaz průkazného porušení bude považována fotodokumentace pořízená úředním inspektorem při kontrole nebo prokazatelně dokumentovaný podnět třetí osoby následně ověřený úřední kontrolou. Za velké porušení požadavku se považuje při nerovnoměrném pokrytí nad 50 %.

Kontrolovaný požadavek č. 5:

Byl dodržen zákaz hnojení na půdu přesycenou vodou, pokrytou vrstvou sněhu vyšší než 5 cm nebo promrzlou do hloubky větší než 8 cm?

Požadavek, jeho význam a kontrola jsou stejné jako pro oblasti zranitelné dusičnany (zákonný požadavek č. 4, kontrolovaný požadavek 7).

Kontrolovaný požadavek č. 6:

Byl dodržen zákaz použití dusíkatých hnojivých látek na orné půdě se svažitostí nad 12°, s výjimkou tuhých statkových hnojiv a tuhých organických hnojiv zapravených do půdy do 24 hodin po jejich použití?

Význam: Cílem opatření je zabránit smyvu dusíkatých hnojivých látek při použití hnojiv na pozemcích s extrémní sklonitostí.

Hodnocení porušení: Kontrolní orgán provede kontrolu záznamů v předložené evidenci v o hnojivech, statkových hnojivech a upravených kalech použitých na zemědělské půdě s výpisem obhospodařovaných pozemků s průměrnou sklonitostí převyšující 12°. Plnění požadavku lze také ověřit fyzickou kontrolou na místě. Za velké porušení požadavku se považuje při použití nad 40 kg N/ha.

2. Kontroly minimálních požadavků pro použití přípravků na ochranu rostlin

K nové formulaci znění obsahu minimálních požadavků pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin dochází v souvislosti se skutečností, že se minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin stávají součástí cross compliance a tvoří novou oblast cross compliance. Nový není jen obsah některých minimálních požadavků, ale i režim kontroly a hodnocení případných porušení. Vzhledem k zařazení minimálních požadavků do systému cross compliance, budou eventuální porušení posuzována obdobně jako ostatní požadavky cross compliance, tj. z pohledu závažnosti, rozsáhlosti a trvalosti porušení se zohledněním úmyslu a opakování

při aplikaci přípravku na ochranu rostlin postupovat v souladu s pokyny k ochraně vod a dodržení omezení pro použití přípravku na ochranu rostlin v pásmu ochrany zdrojů podzemních vod nebo vodárenských nádrží

- zabezpečení zacházení přípravků na ochranu rostlin odborně způsobilou osobou nebo absolventem odborného kurzu
- splnění povinností odborně způsobilé osoby nebo absolventa odborného kurzu povinnosti
- opatření mechanizačního prostředku, jímž je přípravek na ochranu rostlin aplikován, dokladem o funkční způsobilosti (doklad o kontrolním testování)
- skladování přípravků v originálních obalech, podle jejich druhů nebo odděleně od jiných výrobků nebo přípravků určených k likvidaci jako odpad nebo mimo dosah látek, které by mohly ovlivnit vlastnosti skladovaných přípravků

Kontrolovaný požadavek č. 1:

Bylo při aplikaci přípravku na ochranu rostlin postupováno v souladu s pokyny k ochraně vod a bylo dodrženo omezení pro použití přípravku na ochranu rostlin v pásmu ochrany zdrojů podzemních vod nebo vodárenských nádrží?

Význam: Cílem opatření je zamezit ohrožení vodních zdrojů aplikovanými přípravky na ochranu rostlin.

Hodnocení porušení: Kontrolou na místě bude na pozemcích v ochranných pásmech podzemních vod nebo vodárenských nádrží hodnoceno, zda byla při aplikaci dodržena dostatečná neošetřená ochranná vzdálenost a zda nebyly použity přípravky, jejichž použití je v návodu nebo na etiketě vyloučeno v pásmech ochrany vod. Bude zejména kontrolována vzdálenost kolejových řádků od hranice ochranného pásma, stav plevelných rostlin v ochranném pásmu po aplikaci herbicidu a stav chorob nebo živočišných škůdců po aplikaci fungicidu nebo insekticidu. Za velké porušení požadavku se považuje použití přípravku nad 10 % obhospodařované plochy ochranného pásma vod.

Kontrolovaný požadavek č. 2:

Má podnikatel používající přípravky na ochranu rostlin zacházení s nimi zabezpečeno

odborně způsobilou osobou nebo absolventem odborného kurzu podle odstavce 4 § 86 zákona?

Význam: Cílem opatření je zamezit neodbornému používání přípravků na ochranu rostlin osobami bez odpovídající způsobilosti.

Hodnocení porušení: Předložení platného osvědčení Státní rostlinolékařské správy o odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky vydané na základě vykonané zkoušky podle § 86 odst. 2 zákona č. 326/2004 Sb. v platném znění.

Kontrolovaný požadavek č. 3:

Plní odborně způsobilá osoba nebo absolvent odborného kurzu povinnosti podle odstavce 3 § 86 zákona?

Význam: Cílem je zamezit neodbornému používání přípravků na ochranu rostlin osobám bez odpovídající způsobilosti.

Hodnocení porušení: Předložení zápisu/ů o každoročním proškolení pracovníků, kteří přímo zacházejí s přípravky, aplikují je nebo jakkoliv s nimi nakládají, odborně způsobilou osobou. Zápis pořizený o tomto školení se uchovává po dobu tří let. Dále je kontrolováno, zda osoby, které přímo zacházejí s přípravky, byly před zahájením prací s každým přípravkem seznámeny s jeho vlastnostmi a účinky a se způsoby správného a bezpečného zacházení s ním.

Kontrolovaný požadavek č. 4:

Je mechanizační prostředek, jímž je přípravek na ochranu rostlin aplikován, opatřen dokladem o funkční způsobilosti (doklad o kontrolním testování)?

Význam: Cílem je zajistit, aby aplikace přípravků na ochranu rostlin byla prováděna pomocí seřízených a funkčních mechanizačních prostředků.

Hodnocení porušení: Platný doklad (osvědčení Státní rostlinolékařské správy) o funkční způsobilosti, který se vydává pro mechanizační prostředky (MP), které jsou v provozu více než 2 roky. Číslo na osvědčení se shoduje s číslem na kontrolní nálepce. K prvnímu testování musí být MP přistaven během dvou let od data uvedení do provozu.

Kontrolovaný požadavek č. 5:

Jsou skladované přípravky uskladněny v originálních obalech podle jejich druhů nebo odděleně od jiných výrobků nebo přípravků určených k likvidaci jako odpad nebo mimo dosah látek, které by mohly ovlivnit vlastnosti skladovaných přípravků?

Důvod: Cílem je zamezit možné záměně přípravku na ochranu rostlin s jinou látkou a předejít škodlivému vlivu přípravku na lidské zdraví a životní prostředí.

Hodnocení porušení: Předmětem kontroly bude přehledné uložení přípravků ve skladu podle druhu a v originálním obalu, odděleně podle obchodních názvů, aby se předešlo možné záměně přípravků při výdeji ze skladu, dále oddělené skladování (ve vymezené části skladu nebo regálu) přípravků určených k likvidaci a zda ve skladu s přípravky nejsou skladovány výrobky, které mohou ovlivnit vlastnosti přípravků (barvy, laky, rozpouštědla, ropné výrobky apod.). Za velké porušení požadavku se považuje použití více než 6 druhů skladovaných přípravků (podle obch. názvu).

V. ČÁST: UPLATŇOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VĚDY A VÝZKUMU – VÝZNAMNÝ NÁSTROJ PRO ZVYŠOVÁNÍ KONKURENCESCHOPNOSTI ZEMĚDĚLSTVÍ

V rámci této příručky uvádíme, vzhledem k jejímu rozsahu, pouze několik zajímavých příkladů. K získání uceleného přehledu o aktuálním vývoji v oblasti zemědělských, přírodních a dalších věd Vám nabízíme přiložené CD.

Jíl

Zašmodrchaný patogenní protein nemá DNA ani RNA. Přesto je infekční. Tyto mysteriózní proteiny způsobující neléčitelné onemocnění mozku, zůstávají smrtelnou hrozbou i poté, co uváznou v půdě přilepené na jílovité částice. Toto zjištění bylo před časem šokující. Proteiny, které se na půdní částice navážou, většinou změní svůj tvar a tato změna se u nich projevuje poklesem jejich aktivity. U prionů to neplatí. K tomuto úděsnému zjištění, že jílovité částice prionům „život“ prodlužují, nebo alespoň nezkracují, přibyl další poznatek. Mnohem optimističtější – v půdě jsou zřejmě i částice, které „život těmto převítům“ zkracují.

Z článku zveřejněném v časopisu Journal of General Virology vyplývá, že takovým minerálem, který dokáže prion rozložit a tento protein degradovat, je birnessit. Tento nový poznatek je tedy jiskřičkou naděje, že by se konečně mohlo jednat o finančně dostupnou cestu, jak dekontaminovat zasaženou půdu, případně jiné prostory zamořené priony. To není málo. Připomeňme si například situaci amerických jelenů a jelenců. Američtí paroháči, jak jsme si řekli, trpí nemocí chronického vyčerpání. Inkubační doba je dlouhá, ale na jejím konci je vždy změna chování a následná smrt. Zpočátku jsou zvířata jen apatická, později mají třes, špatnou koordinaci pohybů, nadměrně sliní a často močí. Při propuknutí těchto projevů se už u zvířat jedná o poslední stádium nemoci, dochází k jejich rychlému chřadnutí a úhynu. Nemoc byla objevena v šedesátých letech a tehdy se vyskytovala ve státech Colorado a Wyoming. Lavinovitě se šířila na vysokou zvěř 14 států v USA a dvou provincií v Kanadě. Za rozsev nemoci je v podezření infekčnost jílu. Tým vědců z Madisonu zjišťoval několika laboratorními metodami ochotu prionů vázat se na nejběžnější půdní minerály. Vědci zjistili, že se priony ochotně vážou na křemičitanové částice přítomné v jílovitých půdách, například na montmorillonit a kaolin. Vazba na jílovité částice je velmi pevná, to znamená, že z půdy není snadné priony odstranit. Vazba prionů na minerál se naruší až varem ve vodě, do níž jsou přidány detergenty. Naděje, že priony pevně navázané na částice jílu ztratí svoji agresivitu, se rozplynula po pokusech, kdy tyto minerály vpravili vědci do těl laboratorních zvířat pomocí injekce. „Jílem“ infikovaná zvířata začala jevit známky onemocnění zhruba ve stejnou dobu, jako zvířata, která dostala dávku samotných prionů. To znamená, že infekčnost prionů jejich navázáním na jílovité částice v půdě nijak neutrpí, a nebo se jejich infekčnost touto vazbou snižuje jen nepatrně. Priony mohou v půdě přežívat nejméně tři roky. S velkou dávkou pravděpodobnosti je to právě kontaminovaná půda, kdo plní funkci rezervoáru infekce a rozsévá ji na další zvířata. Priony zamořené prostředí je to s čím si zatím nikdo neví rady a dost dobře si ani neuvědomujeme jaký je dopad takové zátěže.

Birnessit

Oxidy manganu tvoří celou škálu minerálů, většinou jsou ale v půdě zastoupeny jen v malém množství. Člověk používá oxid manganu například v bateriích. To pro jejich působení na substrát, na který přenáší atomy kyslíku a odvádí elektrony. Nejhojnější v přírodě se vyskytující oxid manganu je v minerálu zvaném birnessit. Ten se vyskytuje na dně moří v inkrecích a v půdách, které jsou pravidelně zaplavovány, nebo které jsou špatně odvodněny. Podle nových poznatků se látky s oxidy manganu dokáží s priony elegantně vypořádat. Z pokusů

v laboratoři vyplynulo, že vodní suspenze MnO₂ degradovala priony, což šlo dokázat ztrátou imunoreaktivity a snížením schopnosti infekčně šmodrchat zdravý prionový protein (prokázáno v cyklické amplifikační reakci). Birnesitem zprostředkovaná degradace prionů se stávala účinnější spolu s poklesem pH roztoku, ve kterém reakce probíhala. Účinnost souvisí s oxidoredukčním potenciálem MnO₂. Vystavení 5,6mg MnO₂ ml⁻¹ (poměr prionů vůči MnO₂=1 : 110) snížil množství prionů více než čtyřikrát.

Podle pracovní hypotézy autorů objevu má minerál oxidovat priony podobně, jako když oxiduje železo a přeměňuje ho v rez a nebo jako když na řezu tmavnou a oxidují hrušky či jablka. Nyní vědci hodlají míchat minerál s kontaminovanou půdou a sledovat, zda i v přirozeném prostředí má tíž nápravný efekt, jako prokázal v laboratoři. Pokud ano, potom má nerost birnesit velkou šanci se uplatnit v praxi.

Evropský úřad pro bezpečnost potravin (European Food Safety Authority – EFSA) vydal v druhé polovině loňského roku vědecké stanovisko o „bezpečnosti potravin, zdraví, welfare a dopadech na životní prostředí, týkající se zvířat získaných klonováním metodou přenosu jader somatických buněk, jejich potomků a produktů získaných od těchto zvířat“. Evropa tím reagovala na vývoj situace za Atlantikem. Počátkem tohoto roku vydal stanovisko na stejné téma i americký Ústav pro potraviny a léčiva (Food and Drug Administration – FDA).

FDA konstatovala, že živočišné produkty získané z klonů hospodářských zvířat jsou pro konzumenty bezpečné. Tímto oficiálním verdiktem ukončila FDA sedmileté hodnocení bezpečnosti masa a mléka skotu, prasat a koz. Na počátku hodnocení požádala FDA chovatele klonů v USA, aby se do vynesení konečného verdiktu dobrovolně zdrželi obchodování s masem a mlékem těchto zvířat a dokonce i s masem a mlékem získaným od jejich potomků. Po vynesení verdiktu FDA o zdravotní nezávadnosti požádalo americké ministerstvo zemědělství chovatele klonů, aby v moratoriu pokračovali. Větší biotechnologické firmy, které se zabývají klonováním hospodářských zvířat, se verdiktu ani v nejmenším nevzpíraly. Věří, že doba zvířecích klonů dříve či později přijde. Moratorium chtějí využít pro osvětu mezi americkou veřejností, která čerpá představy o klonech především z hollywoodských druhořadých sci-fi a netají se odporem a strachem z klonů hospodářských zvířat. Jednotlivé chovatele, kteří do klonů investovali, však dostávají moratorium v řadě případů do svízelné situace, protože klony jsou pro ně v současnosti „mrtvý kapitál“, který nelze využívat a dále zhodnocovat. EFSA byla požádána k vypracování vědeckého „posudku na klony“ Evropskou komisí v roce 2007, když začalo být jasné, že americká FDA nebude mít vůči živočišným produktům z klonů vážnější výhrady. V předběžném stanovisku se EFSA s verdiktem FDA ztotožnila. Nemohla ani jinak, protože data pro hodnocení bezpečnosti živočišných produktů z hlediska potravinářského pocházejí především z USA a obě instituce – FDA i EFSA – vycházely z týchž materiálů. Konečné stanovisko EFSA se pro klony hospodářských zvířat nevysověle jednoznačně. V našich sdělovacích prostředcích byl prezentován jen obsah jednostránkového abstraktu z rozsáhlého materiálu EFSA, který má v originále bezmála padesát stránek. Z těchto zpráv většina lidí usoudila, že EFSA otočila na obrtlíku a živočišné produkty z klonů hospodářských zvířat nepovažuje za bezpečné. Je to silně zjednodušený a z valné části mylný názor.

Evropská komise zadala EFSA podstatně komplexnější úkol, než jaký řešila americká FDA. Americký úřad se zabýval pouze bezpečností živočišných produktů z klonů a jejich potomků pro lidské konzumenty. Jiné hodnocení FDA ani nepřislouší. EFSA se vedle toho zabývala i zdravím klonů a jejich potomků, hodnotila welfare a dopady na životní prostředí. Ve stručnosti lze konstatovat, že v otázkách bezpečnosti potravin se FDA a EFSA shodly. Stanoviska EFSA v dalších oblastech nelze porovnávat, protože na americké straně chybějí.

Klonování tak, jak je definovala studie EFSA, se provádí metodou přenosu jader somatických (tělních) buněk. Jde tedy o metody, které vycházejí z dnes už bezmála klasické studie, díky níž přišla v roce 1996 na svět ovce Dolly. Z těla dárcovského zvířete jsou odebrány specia-

lizované tělní buňky (např. buňky pokožky, bílé krvinky, buňky z folikulu vaječniku samic atd.). Jádro této buňky je vneseno do dozralého vajíčka, z něhož byla předtím jeho vlastní dědičná informace buněčného jádra odstraněna. Vajíčko je buňka připravená k oplození spermií a k následnému vývoji v embryu. Při vnesení jádra tělní buňky jsou ve vajíčku nastartovány podobné procesy jako při oplození spermií, a to zajistí zahájení vývoje. Embrya jsou přenesena náhradním matkám. Pokud vše dobře dopadne, donosí náhradní matky klon až do porodu a přivedou na svět zdravé zvíře.

Klonování se stalo součástí celého komplexu biotechnologií, jež se různou měrou používají v chovu a šlechtění hospodářských zvířat. Mezi tzv. metody asistované reprodukce patří i umělá inseminace, přenos embryí, kryokonzervace pohlavních buněk i embryí, sexování spermatu, oplození in vitro, selekce embryí podle genetických markerů. U žádného z těchto postupů nebyla hodnocena rizika pro člověka a zvířata. Klonování je v tomto ohledu první vlaštkou.

Z ostatních technik asistované reprodukce se klonování vymyká tím, že při něm vzniká nový jedinec ryze nepohlavní cestou. Zatímco všemi ostatními technikami asistované reprodukce vznikají jedinci, kteří v sobě nově kombinují dědičné vlohy rodičů, při klonování vzniká jedinec, který nese stejné dědičné vlohy jako dárcce specializované tělní buňky. Klon je genetická „kopie“ své „předlohy“. To dovoluje šlechtitelské postupy, jež jsou jinými prostředky dosažitelné jen s obrovskými obtížemi nebo nejsou vůbec reálné. Z hlediska chovu a šlechtění hospodářských zvířat jde především o získávání většího počtu jedinců s totožným genotypem a tomu odpovídajícím fenotypem.

Z hospodářských zvířat byly klonováním získány ovce, kozy, skot, prasata, králíci a koně. Účinnost zůstává poměrně nízká a je vysoce variabilní. Co do počtu nelze v případě klonů hospodářských zvířat hovořit o omračujících číslech. EFSA udává, že v zemích Evropské unie napočítala asi stovku klonů skotu a několik klonů prasat. Odhaduje se, že v USA žije v současné době asi 570 klonů skotu a 10 klonů prasat. Další klony žijí např. v Argentině, Austrálii, Číně, Japonsku a na Novém Zélandu. Celosvětová populace se odhaduje na 4000 klonů skotu a 500 klonů prasat. Hlavním účelem je získání klonů cenných plemenných zvířat. Užiteklost nemusí být vždy prioritou. Byly například získány klony prasete, které bylo vycvičeno pro cirkusovou drezuru nebo byly vytvořeny klony krávy, která se stala matkou několika vynikajících býků pro potřeby amerického rodea.

Reprogramování a epigenetika – jádro problému

Dospělý zvířecí organismus je tvořen zhruba 230 typy specializovaných tělních buněk. Jejich celkový počet se ve zvířecím těle pohybuje řádově mezi 1014 a 1015. Všechny mají totožnou dědičnou informaci, avšak liší se aktivitou jednotlivých genů. Spektrum aktivních a inaktivních genů určuje vlastnosti a funkce konkrétní buňky. Pro zdárný vývoj embrya a plodu je nutné, aby geny měnily zcela přesně svou aktivitu. Proto musí být dědičná informace specializované buňky v procesu klonování „reprogramována“. Podstatou reprogramování jsou tzv. epigenetické změny, jež nepostihují vlastní pořadí písmen genetického kódu v dědičné informaci, ale odehrávají se „na povrchu“ vláknem dvojité šroubovice DNA. Při epigenetických změnách se mění vlastnosti bílkovin navázaných na DNA. Biochemickým modifikacím podléhají i součásti vlastní dvojité šroubovice (např. metylace DNA). Epigenetické změny ovlivňují aktivitu genů.

Hlavním úskalím klonování je nedokonalé reprogramování dědičné informace specializované tělní buňky. Aktivita genů klonu neodpovídá požadavkům vývoje embrya a plodu a někdy ani nárokům dospělého organismu. Epigenetické poruchy nejsou specifickým problémem klonování. Dochází k nim i při dalších postupech asistované reprodukce, např. při oplození in vitro, vývoji časných embryí in vitro nebo při kryokonzervaci. Rozsah epigenetických poruch při klonování je však bezkonkurenčně největší. Epigenetické poruchy se mohou navíc přenášet na potomstvo. K tomu dochází i za zcela přirozených podmínek. Když je březí matka vystavena stresu (např. nedostatku živin), dochází v DNA plodu k epigenetickým změnám, jež mají za účel kompenzaci stresové zátěže. V následujících generacích

mohou epigenetické změny při absenci stresu opět zmizet. Potomci klonů počatí pohlavním rozmnožováním většinu epigenetických poruch klonu nedědí.

EFSA hodnotila nejen zdraví klonů, ale i dopad klonování na zdraví dalších využitých zvířat. Jsou to například zvířata, od nichž jsou získávány specializované tělní buňky, nebo dárkyně vajíček. Odběr buněk ani vajíček nepředstavuje pro zvířata významnější zdravotní riziko. Vajíčka bývají často získávána i ze zvířat poražených na jatkách, což otázku zdravotních následků odběrů vajíček odsouvá do pozadí.

Dárcovská zvířata musí být samozřejmě zdravá, aby se nestala zdrojem nákazy pro klony nebo náhradní matky, kterým budou přenesena embrya. S tímto požadavkem se však musí vypořádat i další techniky asistované reprodukce, např. oplození in vitro nebo přenos embryí.

Horší je situace u příjemkyň embryí klonů. Při vývoji klonu v těle matky dochází často k výrazným defektům plodu i placenty. Zmetání v druhém a třetím trimestru gravidity je poměrně časté. Stejně časté jsou i komplikované porody. Mnohdy je mládě přivedeno na svět císařským řezem. To má nepříznivý vliv na zdraví matky i na její budoucí plodnost.

Ještě komplikovanější je otázka zdraví klonů. Vyskytují se u nich poruchy, které nejsou specifické jen pro klony a střetneme se s nimi i u přirozeně počatých mláďat nebo mláďat norených po jiných metodách asistované reprodukce. U klonů jsou však tyto zdravotní poruchy mnohem četnější. Závažné následky mají poruchy imunitního systému. Častý je i tzv. syndrom velkých mláďat, při kterém plod v těle matky přerůstá i na dvojnásobek až trojnásobek běžné porodní hmotnosti. Syndrom je provázen silně sníženou životaschopností. Opět nejde o poruchu specifickou pro klonování. Syndrom velkých mláďat byl pozorován i po oplození in vitro nebo po kultivaci embryí in vitro. Mortalita klonů je vysoká i v prvních týdnech a měsících po porodu. Častá jsou v tomto období selhání plic, jater, ledvin. S postupujícím věkem jsou klony stále „normálnější“. Je to dáno tím, že zvířata s defekty se vyššího věku nedožijí. Potomci klonů zplození pohlavně (oplozením vajíčka spermií) bývají ze zdravotního hlediska neodlišitelní od běžné populace stejně starých zvířat.

Z těchto údajů vyplývá, že welfare (pohoda) zvířat, jež se účastní klonování, je postižen různou měrou. Dárci somatických buněk a vajíček nemají pohodu nijak narušenu. Náhradní matky, kterým byla přenesena embrya klonů, mají welfare narušen závažným způsobem a welfare klonů samotných považuje EFSA především v počátečních stádiích života za silně narušený. Welfare potomků klonů zplozených pohlavním rozmnožováním narušen není.

Pokud jde o bezpečnost živočišných produktů klonů hospodářských zvířat z hlediska konzumace člověkem, bude zřejmě nejlepší, když budeme stanovisko EFSA přímo citovat.

„Na základě současných znalostí a vzhledem k tomu, že klony nemají změněnou dědičnou informaci, není důvod předpokládat, že existují z hlediska bezpečnosti potravin rozdíly mezi živočišnými produkty ze zdravých klonů skotu a prasat a z jejich potomstva a živočišnými produkty od zdravých konvenčně chovaných zvířat. Tyto závěry jsou založeny na nejnovějších důkazech, které ukazují, že

1. je nepravděpodobné, že se vyskytly významné rozdíly mezi zdravými klony a zdravými, konvenčně chovanými zvířaty ve fyziologických parametrech
2. je nepravděpodobné, že by vznikly významné rozdíly ve složení a výživné hodnotě masa (hovzího a vepřového) a mléka (kravského) od zdravých klonů a jejich potomků a od zdravých, konvenčně chovaných zvířat
3. toxické a alergické účinky potravin z živočišných produktů klonů a jejich potomků jsou nepravděpodobné.

Vzhledem k omezeným informacím o imunologické zdatnosti klonů není jasné, zda je u klonů podobná infekční situace s ohledem na patogenní organismy, které jsou přenosné na člověka.“ Z tohoto textu jasně vyplývá, že potraviny z živočišných produktů získaných od klonů a jejich potomstva nepředstavují pro konzumenta zvýšené zdravotní riziko.

Stopové prvky pomáhají odhalit klamání prodejců – deklarují původ masa

Stejně tak jsou hodnoceny klony hospodářských zvířat z hlediska jejich vlivu na genetickou diverzitu, biodiverzitu a jejich vlivu na životní prostředí. Použití klonů sice může v rámci plemen hospodářských zvířat zvýšit inbreeding, ale to je riziko, s kterým se potýkají i tradiční šlechtitelské postupy. Klonováním lze naopak zachránit genotypy zvířat, která uhynula nebo ztratila schopnost rozmnožovat se pohlavně. To přispívá k záchraně některých tradičních plemen a uchování genových rezerv. Na životní prostředí má chov klonů stejný vliv jako konvenční chov hospodářských zvířat.

Závěrem lze konstatovat, že odborné stanovisko EFSA neodhalilo nová rizika spojená s chovem klonů a jejich využíváním pro plemenitbu nebo pro produkci potravin živočišného původu. Stanovisko EFSA se nerozchází se závěry, ke kterým došla americká FDA. O tom, zda se klony hospodářských zvířat prosadí, bude významnou měrou rozhodovat ekonomika. Opatrnost je namístě. Ve Spojených státech už zbankrotovali farmáři, kteří přecenili své možnosti a investovali do klonů více prostředků, než bylo pro zdárný chod jejich podniku zdravé.

Výzkumníci analyzovali 78 vzorků kuřecích prsou z Brazílie, Francie, Německa, Maďarska a Švýcarska, stejně tak 74 vzorků sušeného hovězího z Austrálie, Kanady, Spojených států, Rakouska a Švýcarska. Testovali různé chemické a fyzikální metody k analýze geografického původu vzorku a nakonec zjistili, že dvě metody by byly pro účel zjištění původu masa vhodné. Podle zprávy z Institute of Animal Science na ETH Zurich původ masa může být vysledován z procentického obsahu izotopů kyslíku 180 a 160, které živočišné vstřebávají z pitné vody v napáječkách. Jako těžší izotop je 18180 snadněji splavován vypršováním. Nastává tedy situace, kdy podíl lehčího 160 stoupá se stoupající vzdáleností od oceánu. Drůbeží maso analyzované v této studii opravdu vykazovalo odlišné podíly izotopů. Ale metoda zase není tak přesná, aby všechny testované vzorky mohly být definitivně přiděleny jednotlivým národům. Brazílské drůbeží maso nemohlo být odlišeno od francouzského, ani maďarské od toho švýcarského. To byl ten okamžik, aby vědci nasadili další metodu, a tou bylo zkoumání stopových prvků v masě. Touto metodou mohlo být brazilské kuřecí odlišeno od francouzského, ale vědci nebyli schopni nalézt rozdíl mezi německým, maďarským a švýcarským masem.

Podobné výsledky byly zjištěny i v případě vzorků hovězího masa. Vědci byli schopni odlišit kanadské a rakouské maso od těch ostatních, a byli také schopni rozpoznat, pokud byla regionální švýcarská specialita – na vzduchu sušené „Bündnerfleisch“ – vyrobena z brazilského hovězího. Ale ani jedna metoda nedokázala rozlišit vzorky masa z kantonů Valais a Grisons.

Tato studie ukazuje, že ne všechny vzorky mohou být přiřazeny k místu jejich původu. Je to v důsledku faktu, že maso z určitých zemí si je velmi podobné, ať už proto, že voda, kterou jsou zvířata napájena, má podobné složení nebo proto, že půda v různých zemích obsahuje podobné chemické prvky. Jistě se najdou další doplňkové metody, umožňující naprosto přesně určit, kde konkrétní maso vyrostlo. To bude znamenat velkou zbraň proti podvodníkům.

Zdroje bakteriálních otrav Campylobacterem

Studie Anglie a Chicaga odhalila, že 97 procent případů kamylobakterií, testovaných v Lancashiru, bylo způsobeno bakteriemi, které se běžně objevují u kuřat a dobytka. Campylobacter jejuni způsobuje více případů gastroenteritidy v rozvojových zemích, než jakýkoliv jiný bakteriální patogen, a to i když vezmeme dohromady bakterie E. coli, Salmonella, Clostridium a Listeria. Divoká i domácí zvířata fungují jako přirozený rezervoár této nemoci. Rozborem DNA bakterií shromážděných od 1231 pacientů a jejich porovnáním s DNA bakterií Campylobacter jejuni odebraných od divokých i domácích zvířat a také z prostředí vědci sledovali předky C. jejuni, získané ze vzorků nakažených lidí až k jedné ze sedmi zdrojových populací. U 57 procent případů mohla být bakterie vysledována ke kuřatům a ve 35 procentech případů ke skotu. Divoce žijící zvěř a zdroje nalezající se v prostředí (tedy ve vodě a v půdě) byly příčinou pouze u třech procent nemocí. Opakovaná pozorování toho, že drůbež a dobytek jsou častým zdrojem infekce pro lidi, zatímco divoká zvěř a prostředí niko-

liv, silně podporuje názor, že příprava a konzumace infikovaného masa hospodářských zvířat a drůbeže je dominantní cestou přenosu. To znamená, že chovatelé musí počítat s větší kontrolou patogenů přenášených potravou a že se obavy a zájem veřejnosti budou orientovat tímto směrem.

Zvýšení rizika otravy

Kyselina N-glykolylnauraminové zkráceně označované jako Neu5Gc pochází z masa.

Člověk je jediným savcem, který molekuly Neu5Gc postrádá. Dokonce i šimpanzi si je vyrábějí. Lidská dědičná informace došla v průběhu evoluce k úhoně právě v místě, kde sídlí gen důležitý pro výrobu Neu5Gc. Neznamená to, že bychom molekuly kyseliny N-glykolylnauraminové postrádali. S masem a dalšími potravinami živočišného původu jí přijímáme dost a dost. Varky spolu s australskými kolegy prokázal, že nás osvojení cizích molekul Neu5Gc vystavuje zvýšenému riziku nákazy nebezpečnými bakteriemi. Bakterii Escherichia coli žije v lidském střevě bezpočet. V drtivé většině se chovají jako spořádaní nájemníci. Některé se ale mohou zvrhnout v původce závažného onemocnění. K těmto „zrádcům“ patří i kmen označovaný jako O157:H7, který vylučuje prudké toxiny. Otrava končí u některých obětí až selhání ledvin.

Pro účinek toxinů je nezbytné, aby se navázaly na povrch buněk. Teprve pak dokážou buňku poškodit nebo dokonce zničit. Jeden z toxinů produkováných bakteriemi Escherichia coli kmene O157:H7 se překvapivě váže na zvířecí molekuly Neu5Gc. Před vědci tak vyvstal nečekaný obraz mechanismu otravy. Člověk není od přírody vybaven molekulami, které by jej činily vnímavým k bakteriálnímu jedu. Konzumací masa a mléčných výrobků si je ale opatříme. Člověk nemá od přírody molekuly, které by jej činily vnímavým k bakteriálnímu jedu. Konzumací masa a mléčných výrobků si je ale opatříme.

Ironií osudu bývá nejčastějším zdrojem nebezpečných kmenů bakterie Escherichia coli kontaminované maso nebo mléčné výrobky. Lidé, kteří snědí potravu s nebezpečnou bakterií, si zabudují do svých buněk zvířecí molekuly Neu5Gc a tím se stanou zvýšeně vnímaví k toxinu bakterie, již se nakazili.

Poznatek by měl otevřít dveře k novým metodám prevence a léčby závažných otrav bakteriálními toxiny. Zároveň začíná být jasné, proč se člověk vnímavostí k chorobám tak zásadně liší do šimpanzů. Dědičná informace člověka a šimpanze je sice velmi podobná, ale lidí na rozdíl od šimpanzů nemají vlastní molekuly Neu5Gc a získávají je až s potravou. Díky tomu jsme např. imunní vůči jednomu z původců malárie, který potřebuje pro průnik do organismu hostitele právě molekulu Neu5Gc. Šimpanzi jsou k této malárii vysoce citliví.

Za určitých okolností vnímá lidský organismus molekuly Neu5Gc jako cizorodé a vytváří si proti nim protilátky. Tak jsou spouštěny zánětlivé procesy, jež mohou přerůst ve vznik nádorů nebo kardiovaskulárních chorob typických pro člověka, ale zřídka postihujících šimpanze.

Alergie na mléko

Alergii na mléčné bílkoviny lze podle vědců léčit postupným pitím stále většího množství mléka. Zároveň ale varují – doma to sami nezkoušejte! Nebýt to zpráva z Johns Hopkins Children's Center, putuje rovnou do spamového koše označeného „šarlatání“. Až příliš připomíná léčitelské snahy, které končí pro pacienta zle nebo dokonce fatálně. Ostatně, k čemu jinému by mělo dojít, když alergikovi začneme podávat stále větší dávky toho, na co je alergický? Logicky by přece mělo dojít k většímu provokování imunitního systému a ke zhoršování stavu... Poznatky z Dětského centra Johna Hopkinse a pracovníků Duke University ale svědčí o něčem jiném. Nejde zatím o velký počet pacientů, celkem jich bylo v pokusu jen devatenáct, nicméně přesto jsou jeho závěry přesvědčivé. Na rozdíl od mnohých jiných pozorování týkajících se alergií na mléko, jsou tyto výsledky věrohodné také proto, že se jedná o první dvojitě slepý pokus s použitím placeba. O co v pokusu šlo? Posuzoval se stav dvou skupin dětí, přičemž jedna z nich dostávala sušené mléko a ta druhá jen bílý prášek stejné chuti a vůně. Ani pacienti, ani jejich ošetřující personál netušili, kdo co dostává. Podle výsledků zveřejněných v Journal of Allergy & Clinical Immunology to vypadá, že zvy-

šování dávek mléka vede k celkové adaptaci – toleranci alergenu, který původně vyvolával alergické reakce.

Dosavadní léčba alergie na potraviny spočívá v jejím celkovém odstranění z jídelníčku. Zásadou je vymýtít všechny možnosti, které by umožňovaly spustit alergickou reakci. Soudí se, že časté setkávání se s alergenem může navodit problémy, jež mohou ohrožovat alergika i na životě. Přes péči lékařů a snahu maminek jsou alergie na potraviny na stále větším vzestupu. Jen v USA jimi trpí tři milióny dětí, přičemž za deset let jejich počet vzrostl o 18%. Alergie na mléko přitom ze všech alergií suverénně vede. Podle Roberta Wooda, jednoho z autorů studie, o které je tento článek, kvalita života alergiků je srovnatelná s dětskými pacienty trpícími cukrovkou a jakákoliv léčba je tedy pomocí od utrpění a je hodna našeho zájmu.

Američtí vědci si vzali na mušku těžké dětské alergiky. Šlo o děti ve věku 6 – 17 let, jimž se alergické reakce opakovaně vracely. Z 19 mladých pacientů naordinovali dvanácti zvyšující se dávky mléčných proteinů. Sedm jich dostávalo placebo. Na začátku pokusu byla průměrná mez tolerance (než došlo k propuknutí alergické reakce) okolo 40 mg (zhruba čtvrt kávové lžičky) sušeného mléka.

Na konci čtyřměsíční studie podali všem lidským „pokusným králíkům“ alergen, aby zjistili, zda mezi skupinami vznikly nějaké rozdíly. Děti, jimž byly dávky alergizujících mléčných bílkovin po několik měsíců postupně zvyšovány, začaly tolerovat jejich mnohonásobně vyšší množství. V průměru až 5 140 mg denně bez toho, aby u nich nastaly problémy se svěděním v dutině ústní, nebo žaludečními nevolnostmi, průjemem,...

U těch pacientů, jež měli jenom placebo, ke změně nedošlo a tak, jako všichni na začátku pokusu, nebyli ani na jeho konci schopni tolerovat více než 40 mg mléčných bílkovin denně. Přičemž pacienti v aktivní skupině, jež mléčné bílkoviny dostávaly, byla nejnižší mez jejich tolerance až 2 540 mg na den. Nejvyšší dokonce 8 140 mg!

Zřejmě nejzajímavějším poznatkem je fakt, že ti, kteří dostávali pravidelně mléko na léčbu své mléčné alergie, měli na konci pokusu v krvi mnohem více protilátek proti mléčným bílkovinám, přesto však svoji alergii zvládali lépe. Závěr vědců je ten, že tolerance se u dětí buduje postupně a že tyto děti mají v nastoupené léčbě pokračovat. Zároveň dodávají, že není známo, co by se dělo při přerušení nastoupeného kurzu. Je klidně možné, že by se tolerance k mléku vytratila.

Stejný výzkumný tým se nyní pouští do sledování možnosti léčby alergie na bílkoviny vaječného žloutku. Pokud se budou výsledky opakovat, bude možno poznatky zobecnit a to by znamenalo ve stávajícím přístupu léčby nutričních alergií velké změny.

Věc Makropulos pro rostliny

Molekulární mágové z Ústavu Maxe Plancka v Tübingenu odhalili substanci, která rozhoduje o stárnutí. O tom, jak dlouho bude rostlina svěží, rozhodují specifické kousky kyseliny ribonukleové (mikroRNA). RNA, neboli kyselinu ribonukleovou, jsme dříve chápali jako nějakého pasivního příblíbka, který neumí nic jiného, než jen přenášet instrukce z jádra buňky, a tak jsme jí dali jméno poslíček mRNA. Popravdě řečeno, přenášení instrukcí z jádra do cytoplasmy jí jde opravdu dobře a podle mRNA se instrukce z genů uvádějí v ribozomech do života. Kromě pasivní role pošťáka toho RNA ale umí daleko více. Kousky RNA totiž fungují i jako enzymy, což jsou vlastnosti, o kterých jsme si mysleli, že je mají jen bílkoviny. Proto se nyní domníváme, že v rané fázi vývoje života to byly právě molekuly RNA, které sloužily jako hlavní biologické katalyzátory. Když to shrneme odbornou fyziologickou mluvou, tak krátké úseky RNA fungují jako ribozym (prosím neplést s ribozomem). Ribozom je organela zajišťující podle instrukce tvorbu proteinu, kdežto zde zmíněný ribozym je krátký řetězec RNA s katalytickou neboli enzymatickou funkcí.

Titěrné kousky RNA – genetik se na věc dívá jinak než fyziolog a pod pojmem krátký úsek RNA si představí buďto siRNA, nebo mikroRNA. Moc velký rozdíl v tom není. V obou případech jde téměř o nicotnosti připomínající spíše zbytky po rozpadlém „pořádném řetězci“. Mluvíme o úsecích ribonukleové kyseliny o délce 21 až 23 písmen genetického kódu (bázi). V případě siRNA, česky „malá interferující RNA“, anglicky „small interfering RNA“, jde o che-

micky syntetizované kousky RNA, které jsou odvozeny od nějakého proteinu, který hodláme v buňce umlčet. V laboratoři se pak podle něj uměle připraví kousek řetězce, jenž perfektně zapadne do sekvence přirozené mRNA, podle které se ten protein v ribozomech sestavuje. To znamená, že můžeme být zlomyslní, a když si buňka v ribozomu vytváří protein podle mRNA, můžeme jí to zatrhnout. Jednoduše tak, že do ní vpravíme cílené „protikusy“. Našimi syntetickými kousky (siRNA) můžeme její poslíčkovskou mRNA matici kdykoli změnit v nepoužitelný zmetek, který se rozpadne a buňka ho i „sešrotuje“. Výsledným efektem je umlčení genu.

Takto umlčený gen je zcela neporušen. Jaderná DNA funguje dál tak, jak má, a tvoří příslušnou mRNA. Navenek se ale buňka (buňky) tváří, jako by daný gen vůbec neměly a začnou se podle toho chovat. Účinek těchto siRNA je tedy obdobný mutaci nebo genovému knockoutu, což je termín pro poškození a totální znefunknění genu. Zatímco genový knockout je věc nevratná, proces vyřazení genu z činnosti pomocí siRNA, který je na principu RNA interference, je záležitost dočasná a vratná. RNA interference je další z termínů, který si razi cestu do našeho slovníku a v odborných časopisech se už používá jen její zkrácený termín a bez dalšího vysvětlování se píše o RNAi

MikroRNA nebo také miRNA jsou další termíny, kterými genetici rádi matou normální lidi. V tomto případě mají na mysli rovněž krátké úseky RNA. Tentokrát ale jde o kousky, které se vyskytují v buňkách spontánně. Buňka si je tvoří sama. Jde tedy o produkt přirozeného procesu a geny pro tvorbu těchto kousků RNA, nazývaných mikroRNA, jsou také umístěny v DNA (podobně jako geny, podle nichž se tvoří třeba bílkoviny). Navzdory svým nepatrným rozměrům má mikroRNA v buňce významnou roli – rozhoduje o tom, na jaký plyn ten který gen pojede.

Zajímavé je, že na cílový gen většinou sekvence mikroRNA nesedí zcela přesně (jako je tomu v případě siRNA), nicméně přesto příslušnou mRNA vyváže a její vliv (respektive vliv příslušného genu v DNA) dokáže korigovat. Na rozdíl od klasických genů se podle těchto úseků RNA netvoří v ribozomech žádný protein, a proto se jim říká „nekódující RNA“. Organismus si tyto krátké úseky RNA (mikroRNA) tvoří právě proto, že geny umí jet jen na zapnuto a vypnuto. Jezdit jen na plný plyn anebo nic je ale pro život málo, a tak si funkce genů jemně doladujeme pomocí mikroRNA.

MikroRNA, kterou němečtí vědci nyní odhalili, jsou úseky, které v buňce tlumí regulátory, které známe pod názvem TCP transkripční faktory. Jde o faktory, které ovlivňují produkci kyseliny jasmonové. Ta je rostlinný hormon. Čím větší množství mikroRNA v buňkách je, tím menší množství kyseliny jasmonové rostlina produkuje.

Nejzajímavější na tom je, že tento hormon je pro proces stárnutí rostlin důležitý a bez něj se z nich stávají rostlinní metuzalémové. Dnes již není moc složité, upravit molekulárními metodami množství microRNAs v rostlinách. To znamená, že můžeme začít tvořit rostliny, které budou žít déle a jejichž vegetační doba bude dlouhá. Také ale půjde připravit rostliny, jež rostou rychleji. (PLoS Biology, Sept. 22, 2008).

Práce Němců z Tübingenu dává návod, jak regulovat u rostlin dlouhověkost pomocí mikroRNA. Jde o vazbu mikroRNA na komplementární úseky genetického materiálu (mRNA), kde obsadí místa nesoucí informaci a zabrání vytvoření příslušného produktu. U rostlin tyto mikroRNA většinou tlumí další regulátory (kterým se říká transkripční faktory). Tyto transkripční faktory mohou zapínat a vypínat geny tím, že se navážou na úseky DNA. Rozhodují tak o tom, zda se proteinu bude tvořit hodně nebo málo. A protože se jedná o proteiny, které řídí metabolické procesy, projevují se tyto změny navenek viditelnými změnami na rostlině.

Transkripční faktory z rodiny TCP mají vliv na růst. Jsou regulovány mikroRNA mi319. „Třista-devatenáctka“ reguluje TCP a jejich prostřednictvím růst listů. O této její funkci se již vědělo i dřív. Přesnějšími metodami ale nyní vědci zjistili, že tyto transkripční faktory také regulují geny, které rozhodují o produkci rostlinného hormonu – kyseliny jasmonové a stárnutí. Funguje to jednoduše. Čím vyšší množství mikroRNA mi319 je v rostlině, tím méně transkripčních faktorů je produkováno. Málo faktorů znamená malou syntézu hormonu (kyseliny jasmonové). Rostliny, které mají málo tohoto hormonu, rostou pomaleji, ale také pomaleji stárnou. Rostliny s malým množstvím miR319 mají kratší období růstu a brzy hynou.

Transkripční faktory, které jsou regulovány mikroRNA miR319, negativně ovlivňují růst a navozují předčasné stárnutí rostliny. Pomocí těchto mechanismů lze získat rostliny s vlastnostmi, které dosud neměly. Rostliny tak bude možno přizpůsobovat podmínkám, ve kterých je budeme chtít pěstovat. Tak například pokud proces oteplování bude postupovat rychleji, než by bylo pro rostliny zdravé, půjde tímto nástrojem rostlinám přenastavit vegetační dobu. Bez dlouhého šlechtění tak budeme mít plodiny vhodné do nejrůznějších podmínek. Samozřejmě, že jde o GM rostliny a tak tu je ještě jedna otázka – jak se k produktům z takových rostlin postaví veřejnost.

Selekční tlak vyvíjený na populace domácích zvířat stále narůstá, a to zejména v posledních letech, s rozvojem různých biotechnických metod. Například umělá inseminace umožnila, aby měl vynikající samec statistice potomků. U savců zase přenos embryí a jejich dělení umožnily geneticky vyjimečným matkám, aby se dočkaly stovek potomků. Pokud je prováděna ostrá selekce na úzkou skupinu znaků či vlastností, a tato selekce intenzivně probíhá po dostatečně dlouhou dobu, tak dojde k tomu, že se v populaci ustálí jen některé varianty genů a ty ostatní z ní vymizí. Šlechtitelský proces tedy vede ke snižování genové diverzity. Tento proces je tím rychlejší, čím kratší je generační interval a čím ostřejší selekci zvolíme. Takovým případem krátkého generačního intervalu a vysoké intenzity selekce je drůbež. Proto je prvním druhem domácích zvířat, který je ohrožen vlastní genetickou uniformitou. Analýzou linií komerčně chované drůbeže, využívané při produkci masa a vajec na různých místech světa. Vědci zjistili, že komerčně chovaná drůbež ztrácí více než polovinu své genové rozmanitosti, jež se přirozeně vyskytuje u daného druhu, což ji činí náchylnější k chorobám, méně odolnou stresu a mnohem méně přizpůsobivou měnícím se podmínkám chovu. Na pořad dne se dostává otázka dlouhodobé udržitelnosti chovu drůbeže s takto zúženou genetickou výbavou. Největším problémem je, že to, co schází, je velmi těžké nalézt. Nedávné znepokojení kolem ptačí chřipky zdůrazňuje důležitost zajistit, aby se žádná, byť ojedinělá, geneticky kódovaná vlastnost, která je například spojená s odolností nemocem, úplně neztratila z genofondu komerčních hejn. Důležité je také chránit rozmanitost drůbeže u drobnochovatelů a divoce žijících ptáků. Když se podíváme do minulosti šlechtění drůbeže, tak chovatelé vybírali pro reprodukci rodičovské páry na základě určitých žádoucích vlastností. Velikost a rychlost růstu byla důležitá u kuřat na výkrm, zatímco produkce vajec a jejich kvalita zase byla klíčovými ukazateli u nosnic. Navzdory tomu, že na světě existují stovky plemen drůbeže, pochází brojeři určené k produkci jatečných kuřat geneticky vzato jen ze tří linií a nosnice dokonce jen z jedné jediné specializované linie. Vědci ze státních institucí, univerzit i průmyslových podniků při této studii využili nedávno sekvenovaný genom drůbeže. Analýzou DNA získané od ptáků chovaných v komerčních chovech se jim podařilo určit množství alel, které se vyskytovaly ve všech vzorcích. Při porovnání vzorků zvířat z komerčních chovů s těmi od volně žijících zvířat a zvířat ze zájmových chovů zjistili, že komerční linie ztratily v některých případech až 90 procent různorodosti alel. Vědci navrhují křížení některých komerčních linií drůbeže s původními druhy nebo standardními plemeny drůbeže jako takový pokus o návrat některých genů, což by mohlo být tím trumfem, který by mohl pomoci drůbežářskému průmyslu čelit budoucím problémům zejména proto, že znaky, jako je rezistence vůči nemocem, mohou být nalezeny mezi vzácnými alelami dalších ptáků. Navrhují důležité části DNA dárcovských zvířat z plemen předků a začlenit je do komerčních linií bez přetahování „té špatné“ DNA do „průmyslových“ populací. Tento přístup vybírá plemenná zvířata například na základě dalších specifických vlastností, jakými je třeba hustota kostí, zdravotní pohoda zvířat, účinná konverze krmiva a odolnost vůči chorobám.

Celý problém ztráty genové diverzity se ale netýká jen drůbeže, týká se i všech ostatních zvířat. Stačí si uvědomit jak velký podíl celosvětové produkce kravského mléka je výsledkem chovu jednoho plemene, v jehož rámci je rozmnožováno několik nejvýkonnějších linií. A již dnes jsou na světě šlechtitelské firmy, které se hrdě hlásí k využívání genomové selekce, s jejíž pomocí bude rychleji vytvářeno výkonnější potomstvo. To bude znamenat ještě rych-

lejší nakumulování „žádoucích“ genů, ale s tím také ruku v ruce jdoucí snížení genové diversity. A pokud bude každý chovatel mít zájem chovat jen ty „nejvýkonnější“ dojnice, tak to s sebou může přinést i to, že se dojený skot dostane do stejných problémů, v jakých se již dnes nachází drůbež. U skotu dnes připadá řešení ve využití starých inseminačních dávek býků, které by jinak byly pro nežádem zlikvidovány.

Kolektivu australských a německých vědců se podařilo zjistit, že včely mají pozoruhodné počtářské schopnosti – vnímají rozdíl mezi různými čísly. Včely se umí orientovat podle slunce nebo polarizovaného světla oblohy. O jazyku včel – slavných včelích tancích, kterými si včely sdělují směr a vzdálenost zdroje pylu a nektaru slyšel jistě každý. Shaowu Zhang z Vision Centre and Australian National University Hans Gross a Juergen Tautze z Wurzburg University (Německo) nyní uskutečnili pokus, při němž vyšlo najevo, že včely se naučí rozlišovat vzory se dvěma a třemi body bez toho aniž by je počítaly. Lze je snadno naučit uvědomit si rozdíl mezi třemi a čtyřmi body. U „čtyřky“ ale již včelí počtářské schopnosti jakoby končí a jejich schopnost pracovat s hodnotami čtyř a pěti, nebo šesti body již selhává. Netušené schopnosti včel odhalil jednoduché bludiště. Takzvaný Y-labyrint v němž se rozvětňuje cesta ve dvě, měly včely vyznačen vzor, na které vědci nakreslili několik značek. Na jejich správném určení (šlo o počet bodů) záviselo, zda včela bude odměněna sladkostí. Včely se tedy musely rozhodnout, kterým směrem se vydat. Správné rozhodnutí vyžadovalo umět porovnat počet bodů. Jakmile jednou včely zjistily, kolik bodů znázorněných u vstupu do tunelu znamená cestu k laskomině, spolehlivě si to zapamatovaly a ukrytou odměnu v druhé části labyrintu nacházely zcela bezpečně. Například se správně rozhodnout již dokázaly ve vteřině. Pečlivě naplánovanými kontrolami vědci vyloučili, že by se mohlo jednat o omyl a že by se včely správně rozhodovaly vnímáním barvy, pachu, nebo díky dalším vlastnostem nesouvisejícím s jejich počtářstvím.

Závěr tedy je, že včely umí „počítat“ se čtyřmi orientačními body a že toho při svých cestách z úlu za potravou využívají. Početní úkol umí řešit bez ohledu na tvar a nebo barvu symbolů (bodů). Kombinace modrých, žlutých orientačních bodů, stejně jako změna jejich tvaru z kulatých bodů na symboly ve tvaru hvězdiček či citrónů tento „chytrý“ hmyz nezmátlo.

Vtíštění (skenování vzoru s příslušným počtem bodů) trvá včelám jen okamžik a jakmile si tuto informaci spojí s potravním významem, uchovávají si ji a i v budoucnu se podle příslušného vzoru dokážou správně rozhodovat.

Když to shrneme, tak můžeme říci, že včely rozpoznávají rozdíl mezi vzorem sestávajícím ze dvou, tří a čtyř bodů. Zatímco trojici symbolů ještě poznají zcela bezpečně, čtyřka už jim někdy činí problémy. Obrázce se čtyřmi symboly totiž určují s menší spolehlivostí. Podle vedoucího projektu Zhanga, včely při svých počtech využívají dva pamětní okruhy. Jeden systém nazval hlavní paměť. S její pomocí si včela vybavuje počet bodů a spojuje si to s odměnou. Druhý systém představuje paměťová pravidla (směrnice jak danou informaci využít). Tento poznatek vyplývá z dalších pokusů, které vědci se včelami provedli. Při nich včelám v pokusném tunelu měnili vzor a ony přesto byly schopny pamlsek podle nového početního vzoru najít.

Získané poznatky demonstrují pozoruhodnou schopnost hmyzu se učit. Vědci také zjistili, že včely se na svých cestách za potravou vydávají až 11 kilometrů. Rozlišování různého počtu bodů je součástí jejich navigačních schopností a dovoluje jim spolehlivě najít cestu zpět a znovu se na stejné místo vrátit.

Již dříve bylo popsáno hodně papíru o obdivuhodných schopnostech holubů, papoušků, delfinů, psů, opic a o schopnostech obratlovců počítat. U hmyzu ale obdobnou schopnost nikdo nepředpokládal. Mezi námi obratlovci a hmyzem, jak se nyní ukázalo, zase až tak velký rozdíl v základních schopnostech není. Provokativní otázkou je, zda hmyz také dokáže provádět základní početní úkony. K zodpovězení této otázky už mají vědci připraveny pokusy. Další poznatky v tomto směru na sebe jistě nenechají dlouho čekat.

Už během první ropné krize v sedmdesátých letech panoval velký zájem o přeměnu syngasu na etanol. Problémem tehdy bylo, že katalyzátorová technologie tehdejší doby neumožňovala selektivitu vedlejších produktů. Dal se sice vyrábět etanol, ale přitom vznikal metan, aldehydy a mnoho dalších nechtěných produktů. “To by měl vyřešit nový katalyzátor. Kombinace zplynování s „high-tech“ pórovitými katalyzátory z nanočástic slibuje vytvoření etanolu z rozličné biomasy, včetně možnosti dalšího zpracování obilných zbytků po klasické výrobě etanolu, trávy, dřevní celulózy, zvířecích odpadů a kuchyňských zbytků. Zplynování je proces, který mění uhlíkaté základní látky za vysoké teploty a tlaku v kyslíkové řízené atmosféře na syntetický plyn, pro který mají zkratku syngas. Syngas je tvořen směsí oxidu uhelnatého a vodíku (z více než 85 objemových procent) s menším množstvím oxidu uhličitého a metanu. Je to v podstatě stejná technologie, která byla používána například k extrakci plynu z uhlí, kterým mnohá města napájela plynové lampy dávno před nástupem elektrických žárovek. Výhodou zplynování v porovnání s fermentačními technologiemi, je, že může být použita v různých aplikacích, včetně procesu tepelné výroby elektrické energie a syntézy chemikálií a paliv ze zemědělských plodin. Katalyzátor je materiálem, který usnadňuje a urychluje chemickou reakci bez chemických změn samotného katalyzátoru. Studium chemických reakcí při konverzi syngasu Lin zjistil, že molekuly oxidu uhelnatého, které tvoří základ výroby etanolu, mohou být „aktivovány“ za přítomnosti katalyzátoru založeného na unikátních strukturálních vlastnostech nanomateriálů. Pokrok slibuje použití slitin některých kovů. Ke zvětšení povrchu použili vědci nanočástice katalyzátoru rozptýlené uvnitř struktury mezoporézních nanokuliček, drobnoukých, hoube podobných kuliček s tisícovkami kanálků vedoucích v nich. Celkový povrch těchto rozptýlených nanočástic katalyzátoru je zhruba stokrát větší, než kdybyste vzali povrch stejného množství katalyzátoru běžné konstrukce, používajícího větších částic. Výzkumníci z Center for Sustainable Environmental Technologies (CSET) na Iowa State University strávili vývojem tohoto zplyňovače několik let, než získali spolehlivého chodu a tvorby vysokokvalitního syngasu vhodného pro další použití. Mělo by jít o atraktivní možnost využití nanotechnologie s kapacitou dosahující podle Federal Renewable Fuel Standard 36 miliard galonů biopaliva.

Infekční priony s novými vlastnostmi

Infekční proteiny zvané priony nás nejvíce strašily v době, kdy se světem prohnala vlna nemoci šílených krav. Skot se tehdy nakazil od ovcí. Nyní víme, že jde o chorobu přenosnou na člověka. Američtí vědci nyní oznámili, že jednoduchým postupem v laboratoři umí připravit priony zcela nových vlastností, které překonávají mezidruhovou bariéru.

Prionové choroby jsou zvláštní. Na rozdíl od jiných virových, bakteriových a plísňových nemocí nemají jejich infekční částice DNA ani RNA. Jde pouze o protein. Infekční protein má přitom zcela stejné aminokyselinové složení jako ten zdravý. Jediné, co z takové částice dělá zabijáka, je její špatné poskládání. Učeně řečeno – změněná terciální struktura molekuly, lidově – zašmodrchaní. Při laboratorních pokusech vědci přišli na způsob, jak vyrobit priony zcela nových vlastností, schopných překonávat mezidruhové bariéry. Nově připravené prionové kmeny nejen, že vypadají jinak, jsou schopny přeskočit z jednoho druhu na jiný, ale také vyvolávají u zvířat dosud neznámé symptomy. Podle všeho se musíme připravit na to, že škála projevů těchto nemocí může být mnohem širší, než jak jsme ji dosud znali. Nemělo by nás překvapit, až se začneme střetávat s novými kmeny, které budou schopny překonávat dosud neprolomené bariéry. Takový je názor Claudia Sota, vedoucího kolektivu v University of Texas Medical Branch. Abychom pochopili, co je na tom nového, zopakujeme si základní princip šíření prionových chorob. Jde o špatně poskládaný protein, který se dostane do těla a zde se podle jeho špatného tvaru začnou šmodrchat původně zdravé molekuly prionového proteinu. Proces běží jako domino a shluky zašmodrchaných prionů začnou vytvářet provazce, kterých se buňky nedokáží zbavit a hynou. A jelikož jde o neurony, mozek brzy začne připomínat emental. Nakažený jedinec je infekční a priony se z něj šíří močí, mlékem, slinami, výkaly a také masem a křví.

Bez ohledu na případy nešťastníků, kteří dostali transfuzi a nebo na pacienty, do nichž doktoři sáhli špatně sterilizovanými nástroji, pokusy na zvířatech ukázaly, že nákaza se mezi orga-

nismy přenáší kontaktem s infikovaným jedincem. Zajímavé je, že mezi některými druhy se nemoc přenáší a mezi jinými nikoli. Teď uděláme myšlenkovou odbočku k další nedávno zveřejněné práci Sotova týmu. Ta se týkala vytváření infekčních prionů ve zkumavce. Jde kupodivu o jednoduchý proces, ke kterému není prakticky nic potřeba. Metoda se nazývá PMCA (protein misfolding cyclic amplification). Tato technika napodobuje základní kroky replikace prionů, ke kterým dochází v živém organismu. Tak jako v organismu, kde se u infikovaného jedince dostávají do kontaktu zdravé proteiny s těmi nemocnými, stejně to dělá i metoda PMCA. Rozdíl je jen v tom, že proces probíhá ve zkumavce, kam se dávají normální (zdravé) prionové proteiny a k nim se přidává malé množství infekčních prionů. Také zde infekční prion svým kontaktem ty zdravé molekuly začne šmodrchat. V těle to jde pomalu a inkubační doba choroby je dlouhá. Na proteiny ve zkumavce ale lze pusit ultrazvuk. Vibrace protřepou obsah zkumavky tak dokonale, že priony přitisknuté ke zdravým molekulám, které již stačily nakazit a začaly s nimi vytvářet vláknité chuchvalce, rozvolní. Tim se stane, že se v roztoku znovu vyskytnou velké množství volných infekčních prionů, číhajících na novou příležitost dotknout se zbývajících zdravých molekul a udělat z nich stejné zvrhlíky. Opakováním těchto cyklů lze za několik desítek hodin dosáhnout stejného efektu, který v živém organismu trvá léta. Na této metodě není nic převratného, nic složitého a je známa delší dobu. Nyní se teprve dostáváme k Sotovu poslednímu objevu, kvůli kterému byl tento článek napsán. Touto staronovou metodou (PMCA) lze snadno vytvořit nové kmeny prionů. Stačí, když se v „reakční směsi“ smíchají proteiny jednoho živočišného druhu s jiným živočišným druhem. Nic dalšího dodávat netřeba. V literatuře se psalo o kontroverzních teoriích některých vědců, kteří jsou přesvědčeni, že k přenosu infekce je nutná přítomnost virů. Tyto pokusy kromě zjištění, že si můžeme stvořit další neznámé kmeny prionů, přinesly také přesvědčivý důkaz, že k přenosu infekce stačí pouhé vstříknutí prionové částice do normálního prionového proteinu. A že k překonání mezidruhové bariéry žádný další infekční agens potřeba není. To je jistě zajímavé zjištění, ale z hlediska šíření případných dalších pohrom to povzbudivé rozhodně není. Všechna nová fakta budou mít dopad na naše představy, jak se před takovými chorobami chránit. Vznik smrtelné lidské prionové choroby, která je variantou Creutzfeldt-Jakobovy choroby a která má původ v mezidruhovém přenosu (infekce od skotu), je noční můrou lékařů už desítky let a hned tak nezmizí. Jde o to, že infekční tvar „hovzího“ prionu způsobujícího BSE se překopíruje do lidského prionového proteinu a učiní z něj lidský infekční protein vyvolávající rychle postupující nemoc, která se zpočátku začne projevovat nervovými poruchami, později se přidá demence a nevyhnutná smrt – jde o takzvanou variantní CJD. Jde o infekci, která se již rozšířila i na další druhy – primáty i exotické kočky. Transmisivní encefalopatie, jak se prionovým chorobám také říká, postihují také jelena, jelence, losy, ovce, kozy, norky, křečky... Podle toho, co Soto v tomto týdnu sdělil médiím, tak jeho laboratoř si nyní hodlá tak trochu hrát s ohněm. Záměrně chtějí vytvořit nejrůznější „prionové křížence“ – nové kmeny překonávající bariéry mezi různými živočišnými druhy. Podle něj to je cesta, která by například měla dát konečnou odpověď na to, zda myslivcům a těm, co si dávají v restauraci zvěřinu, hrozí riziko z CWD (chronic wasting disease) – nemoci, která devastuje stavy vysoké zvěře v USA a Kanadě a zdá se, že i v Evropě si vybere svou daň. To by zaměření jeho pokusů mělo ospravedlnit. Křížení lidských, myších a dalších prionů by zase mělo dát lepší přehled o symptomech nemoci a o síle mezidruhové bariéry. Již dnes je z těchto pokusů jasné, že infekčních proteinů existuje celá řada, a že o jejich možném mezidruhovém přenosu toho zatím moc nevíme.

První syntetický prion s kotvou

Uměle vytvořeným proteinem, opatřeným kotvou, zahájili vědci stopování příčin vzniku nemoci šílených krav. Několik let byla na poli prionových chorob vcelku nuda. Nyní se během dvou měsíců roztrhl s články o BSE pytel. O kravské šílenosti se teď píše v těch nejprestižnějších časopisech (PLoS ONE, CELL, ...). Jde přitom o práce, které mnozí označují za milníky v chápání prionových chorob, po kterých by mělo následovat období hojnosti – série dalších publikací s poznatky dovedenými až do praxe. K těm nejdůležitějším zjištěním patří poznatek Američanů z Texasu. Jde o zarážející jednoduchost, jakou lze ve zkumavce vytvořit nové kme-

ny prionů. Kmenů, které jsme dosud neznali a jež hravě překonávají mezidruhovou bariéru, o níž jsme si mysleli, že je nepřekročitelná. Američané z Ames (stát Iowa) zase doložili existenci atypické BSE, která je dědičná. To mimo jiné znamená, že matky tuto chorobu mohou přenášet na své potomky. A konečně tu máme i švýcarsko-německý tým. Ten zase záutočil na samotnou podstatu nemoci – vazbu prionového proteinu na buněčnou membránu. Dělá to pomocí takzvané kotvy a právě těmto evropským poznatkům je věnován tento článek. Příčinou nemoci, jakou je například lidská Creutzfeld–Jakobova choroba, jsou priony. Prion je protein, který se přimyká k buněčné membráně. Přichycuje se k ní sacharidovou kotvou doplněnou o lipidovou komponentu (glycosylphosphatidylinositol, GPI). Kotvení prionu k membráně se zdá být tím, co má významný vliv na přeměnu normálního zdravého prionového proteinu v jeho patogenní infekční formu. Ta je pak příčinou klusavky ovcí, BSE u skotu, CWD jelenů, ... Christian F. W. Becker z Technické university v Mnichově a Peter H. Seeberger z Federálního technického institutu v Curychu zveřejnili zprávu, že se jim jako prvním podařilo v laboratoři vytvořit prion kotvený GPI kotvou. V časopisu *Angewandte Chemie* jsou popsány detaily postupu, jímž lze takové kotvené proteiny syntetizovat. Počin je to zajímavý z toho důvodu, že se izolace kompletního prionu, navíc opatřeného kotvou, ještě nikomu nepodařila. Stejně tak se zatím nikomu nepodařilo sestavit toto poutací zařízení (kotvu) samostatně. Proto také i funkce tohoto poutacího vybavení proteinů zůstávala stále neodhalena. Možnost zkoumat tuto strukturu je považována za určitý zlom, který nám dovolí postoupit dál při odhalování tajů podstaty vzniku prionových chorob.

Kotvu, o které zde mluvíme a vyzdvihujeme důležitost její laboratorní syntézy, je totiž zařízení, které se u prionů přirozeně vyskytuje. Sestává se z pěti robustních částí. Jsou jimi cukerné stavební bloky. K nim jsou připojeny další cukry přes rozvětvené řetězce. Svoji úlohu zde však hrají také lipidy. O jejich účasti na stavbě kotvy se zatím nevědělo zholá nic.

Vědci si vzali do hlavy, že takovou konstrukci vytvoří uměle. Sestavili ji z pěti cukrů a osmnácti uhlíkatých lipidových řetězců. Základní prionový protein vyprodukovali za pomoci bakterií. Dodatečně pak k němu připojili thioester (skupinu obsahující síru).

Nová představa, jak by to v těle mohlo fungovat je, že by se protein s kotvou vázal na další protein pomocí chemické vazby. Šlo by přitom o přirozenou reakci, kde cysteinová skupina reaguje s thioesterem. Právě takové kotvení by mělo prionovému proteinu umožňovat přilepit se pevně k membránovým strukturám.

Nyní tedy vědci dokáží v laboratoři vyprodukovat dostatečné množství proteinů modifikovaných pomocí GPI kotev. Budou tak mít dostatek materiálu pro detailnější studium a pro pokusy s umělým prionovým proteinem. Ty by měly brzo odhalit, co se děje, když se prionový protein přimkne k buněčné membráně a jak toto spojení souvisí s jeho nechtěnou přeměnou (zašmodrcháním). To znamená, že se vědci přiblížili k odhalení vlastní podstaty proměny normálního prionového proteinu v jeho infekční formu.

VI. ČÁST: PŘEHLEDNÝ PRŮVODCE PO INTERNETOVÝCH ZDROJÍCH INFORMACÍ O PODMÍNKÁCH A POSTUPECH PRO ZÍSKÁVÁNÍ DOTACÍ Z PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA ČR NA OBDOBÍ 2007-2013, CROSS COMPLIANCE A PORADENSTVÍ PRO ZEMĚDĚLCE

Stránky MZe ČR: <http://mze.cz>

Webový portál Ministerstva zemědělství ČR, konkrétně sekce „Podpora z EU a národní dotace“.

Po otevření této stránky se Vám v horní části objeví vodorovná lišta na jejímž pravém konci klepněte na záložku: “Podpora z EU, Národní dotace”.

Otevře se Vám stránka na jejíž levém okraji v liště zvolíte téma svého zájmu:

- **Národní dotace**
- **Program rozvoje venkova**
- **Operační program Rybářství**
- **SAPARD**
- **Horizontální plán rozvoje venkova**
- **Energetické plodiny**
- **Přímé platby**
- **Předpisy v oblasti**

V případě, že chcete získat informace o Programu rozvoje venkova, klepněte na záložku “**Program rozvoje venkova**”.

Po otevření této stránky se Vám v levé liště objeví nabídka, ve které si zvolíte příslušný titul a najdete požadovanou informaci:

● **Aktuality**

Tato záložka přináší nejnovější informace a je pravidelně aktualizována

● **Programové dokumenty**

● **Zde naleznete platná znění základních dokumentů:**

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013

Program rozvoje venkova ČR schválený EK

● **Opatření Programu rozvoje venkova**

Stránka členěná podle jednotlivých os PRV obsahuje aktuální výzvy a všechny dokumenty potřebné k zpracování žádosti o podporu z PRV

● **Kontakty pro žadatele**

● **Monitorovací výbor**

Složení Monitorovacího výboru PRV, zápisy z jeho jednání,

● **Schválené projekty**

Přehled schválených projektů v jednotlivých výzvách

● **Nejčastější dotazy**

Přehled často kladených dotazů a odpovědí na ně

● **Legislativa**

Úplné dokumenty EU související s PRV

● Pravidla pro publicitu

Logo Programu rozvoje venkova

Pokyny pro příjemce dotace k zajišťování informačních a publikačních opatření při realizaci projektů podpořených z PRV

Pro získání informací z oblasti přímých plateb, klepněte na záložku **“Přímé platby”**. Po klepnutí na tento titul se Vám otevře nabídka informací o cross-compliance a odkaz na stránku SZIF pro tematiku plateb na plochu (viz níže).

Stránky Státního zemědělského intervenčního fondu: <http://www.szif.cz>

Po kliknutí na záložku „Program rozvoje venkova“, získáte přístup ke stránce, k pravidelně aktualizovaným podrobným informacím o podmínkách čerpání dotací z Programu rozvoje venkova rozčleněné podle jednotlivých os.

Po kliknutí na příslušnou osu v pravé horní části stránky získáte přístup k potřebným formulářům a dokumentům a informace o:

- aktuálních výzvách k přijímání žádostí o podporu z tohoto programu;
- pravidlech, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace (Část A – obecné podmínky společné pro všechna opatření, Část B – specifické podmínky pro každé opatření);
- formulářů pro podání žádosti a instruktážních listů k jejich vyplnění;
- prostý Formulář Žádosti o dotaci z PRV, který si po vytištění vyplníte ručně;
- softwarový nástroj k vyplnění Žádosti o dotaci z PRV (musíte mít nainstalován Adobe 8.1 a vyšší);
- přehledy schválených žádostí;
- metodické pokyny;
- další informace související s čerpáním dotací (často kladené otázky apod.).

Po kliknutí na příslušnou osu, se Vám otevře v horní části pravého sloupce její struktura v členění na jednotlivá opatření/podopatření. Ve střední části najdete archiv zpravodajství k této ose a spodní část je vyhrazena pro soubory ke stažení.

Chcete-li získat podrobnější informace k jednotlivým opatřením/podopatřením, klikněte v zobrazeném přehledu na jeho název, ten se označí červeně a v levé části “Zpravodajství” se Vám zobrazí aktuální zprávy, týkající se vámi zvoleného opatření/podopatření. Ve spodní části “Soubory ke stažení” si budete moci stáhnout příslušné dokumenty a formuláře potřebné k podání žádosti.

Poradenství pro osu II - Zlepšování životního prostředí a krajiny

Informace z oblasti cross compliance najdete na portálu Ústavu zemědělské ekonomiky a informací <http://www.agroporadenstvi.cz>.

V záložce **Poradenství v ČR** jsou v podzáložce **Legislativa 19 směrnic** jsou publikovány všechny relevantní dokumenty:

- Vybraná ustanovení právních předpisů ES týkajících se zákonných požadavků na hospodaření dle §1. 3 a 4 a přílohy 3 nařízení Rady 1782/03 z 29. 9. 2003
- NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 933/2008 ze dne 23. září 2008, kterým se mění příloha nařízení Rady (ES) č. 21/2004, pokud jde o identifikační značky zvířat a obsah dokladů o přesunu.

V sekci **Poradenský systém MZE ČR** naleznou zemědělci v podsektci **Registr poradců** seznam akreditovaných poradců. V tomto registru je k dispozici seznam registrovaných poradců, kteří poskytují podporované poradenské služby. Dotované poradenské služby jsou zaměřeny na oblast zemědělství a oblast lesnictví a jejím obsahem je příprava na:

- Cross compliance, tj. zákonné požadavky na hospodaření (SMRs), podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC) a udržení ploch stálých pastvin;
- Natura 2000;
- Agroenvironmentální opatření;
- Environmentální opatření v lesnictví;
- Bezpečnost práce založená na právních předpisech ES.

Velmi potřebnou příručku „Hodnocení jakosti hospodaření zemědělského podniku se zaměřením na dodržování cross compliance = požadavků kontroly podmíněnosti (texty příruček platný ke dni 25.11.2008)“, což je metodickou pomůcka, určená pro právnické a fyzické osoby podnikající v zemědělství, s vyznačením požadavků Kontroly podmíněnosti platných pro rok 2009, schválených Ministerstvem zemědělství dne 13.11.2008 Č.j.: 40854/2008:180 00 a další informace v této oblasti najde zemědělec v sekci **Expertní systémy a metodiky**.

Pro čerpání dotací z osy II, doporučujeme využít služby těchto poradců, jejichž seznam spolu s kontakty najdete na této stránce:

Na služby těchto poradců můžete získat dotaci z Programu rozvoje venkova, opatření 1.3.4 Využívání poradenských služeb. Pravidla pro poskytnutí dotace a další informace potřebné k zpracování žádosti najdete na stránkách MZe nebo SZIF – viz osa I.

Na stránce „AGRO Vzdělávání, poradenství“ najdete rovněž velmi potřebnou metodickou pomůcku - soubor dokumentů a příruček pro hodnocení jakosti zemědělského podniku se zaměřením na dodržování cross compliance. Tyto dokumenty jsou pravidelně aktualizovány a zde si můžete stáhnout vždy nejaktuálnější verzi:

ZÁVĚR

Světová ekonomika je v současné době ve vážné krizi. To se samozřejmě promítá i do zemědělství. Snížila se dostupnost úvěrů a v řadě oblastí se zhoršily i podmínky pro odbyt vyrobené produkce. Každá krize má však svůj konec, jen je velmi obtížné kvalifikovaně odhadnout dobu jejího trvání. Jedním z hlavních cílů Programu rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 je zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství. Tento program, který byl zahájen již v roce 2007 pomohl již řadě zemědělců modernizovat jejich podniky a realizovat své projekty zaměřené na novou výstavbu, rekonstrukce a modernizace staveb a technologií pro živočišnou i rostlinnou výrobu. Významně přispěl i k zahájení činnosti mladých, začínajících zemědělců, kteří v rámci něho požádali o podporu na realizaci svých podnikatelských záměrů. Velmi náš těší, že zájem našich mladých zemědělců v rámci Ústeckého kraje, byl mimořádně vysoký. Cílem vzdělávacího projektu, který pro Vás organizujeme v rámci Programu rozvoje venkova a který je plně financován z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) je posílit Vaše znalosti v oblasti Společné zemědělské politiky a zejména Vám poskytnout informace potřebné pro splnění všech povinností a požadavků vyplývajících z jednotlivých směrnic a nařízení z oblasti ochrany vod a ovzduší, ochrany zvířat, veřejného zdraví a zdraví zvířat a rostlin, optimalizace hospodaření zemědělských podniků a ekologického zemědělství, tak abyste mohli získat všechny dotace, které Vám EU zato může poskytnout. Současně bychom rádi přispěli ke zvýšení Vaší kapacity pro čerpání pomoci z Programu rozvoje venkova v dalším období, zvýšením Vaší informovanosti o jednotlivých opatřeních a podmínkách pro získání dotace na realizaci záměrů na modernizaci Vašich hospodářství, přidávání hodnoty Vašim produktům, či dotací na spolupráci s akreditovaným poradcem.

Věříme, že příručka, kterou jsme pro Vás zpracovali, přispěla k naplnění našich cílů a vhodně doplnila semináře, kterých jste se účastnili. Přejeme Vám mnoho úspěchů ve Vaší práci a těšíme se, že se s Vámi brzy setkáme při příležitosti dalších vzdělávacích akcí, ale i dalších příležitostech, kterými můžeme přispět k rozšíření Vašich znalostí o Společné zemědělské politice EU i možnostech jak získat finanční pomoc z evropských i národních zdrojů.

Ing. František Loudát, CSc., předseda KAK ÚK

Ing. Emil Machálek, CSc. – vedoucí autorského kolektivu

Informace o jednotlivých autorech (abecední pořadí)

Ing. Petr Jakobe, CSc.

Je významným expertem v oblasti zemědělství a rozvoje venkova v ČR v kontextu SZP EU. Pro své schopnosti organizační a řídicí schopnosti se stal ředitelem výzkumného ústavu a v této funkci se podílel na mnoha koncepčních studiích pro ministerstvo zemědělství. Později pracoval na ministerstvu zemědělství jako ředitel odboru pro vědu a výzkum a řídil přípravu výzkumných programů pro resort zemědělství. Byl hlavním koordinátorem výzkumných programů pro rozvoj biotechnologií. Řídil a spolupracoval v řadě vědeckých zahraničních projektů. Jako soukromý poradce se orientoval na tvorbu projektů ochrany životního prostředí, zejména na eliminaci dopadů zemědělské činnosti na znečišťování v spodních vod. Vzhledem k potřebám českého zemědělství orientoval přípravu zemědělců na agrární politiku Evropské unie a získával tak potřebné zkušenosti pro úspěšnou lektorskou činnost. Zapojením do programu Phare a jeho vzdělávacímu programu se stal lektorem pro strukturální politiku EU. V roce 2006 zároveň působil jako odborný lektor ve vzdělávacím projektu podpořeném Úřadem vlády ČR, který se zaměřil na nově pojímaný rozvoj venkova v období 2007 – 2013 v kontextu dosavadních reforem SZP EU.

Ing. Emil Machálek, CSc.

Je významným expertem v oblasti zemědělství a rozvoje venkova v ČR v kontextu SZP EU. Jeho klíčové oblasti profesionálního zájmu jsou zemědělství a rozvoj venkova, vzdělávání a konzultační činnost pro tyto oblasti, dále biotechnologie a fyziologie hospodářských zvířat, prognózování rozvoje zemědělství a rozvoje venkova, obchodování v oblasti zemědělství, obytová politika a obytová družstva, problematika vodohospodářství. Dosud se podílel na aktivitách vzdělávací a poradenské služby pro zemědělský resort a oblast rozvoje venkova, komplexní příprava podkladů (projektů) pro obce, vesnické podnikatele a zemědělce k žádostem o finanční pomoc ze zdrojů EÚ (Phare, SAPARD), transformace a privatizace (zemědělství, potravinářský průmysl, vodohospodářský sektor), řízení a koordinace výzkumu a vývoje v oblasti zemědělství, potravinářského průmyslu, vodohospodářství a biotechnologií. V roce 2006 zároveň působil jako odborný lektor ve vzdělávacím projektu podpořeném Úřadem vlády ČR, který se zaměřil na nově pojímaný rozvoj venkova v období 2007 – 2013 v kontextu dosavadních reforem SZP EU.

Ing. Josef Pazdera, CSc

Je významným expertem v oblasti genetiky, šlechtění a biotechnologií v zemědělství. Má dlouholetou praxi vědeckého pracovníka na ústavech spadajících do působnosti Akademie věd a resortu zemědělství. V rámci řešení výzkumných úkolů působil na The Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala (Švédsko) a na AFRC Institute of Animal Physiology and Genetics Research, Edinburgh (Velká Británie). Kromě zkušeností na poli základního a aplikovaného výzkumu působil jako poradce ministra zemědělství pro oblast biotechnologií a pracovník sekretariátu ministra zemědělství. Z dalších zkušeností na mezinárodním poli z oblasti péče o životní prostředí lze jmenovat členství v Danish Permanent Environmental Cooperation Commission. V současné době pracuje jako výkonný ředitel společnosti provozující portál zaměřený na popularizaci vědeckých poznatků. Přednáší na Mendelově zemědělské univerzitě Brno. Jeho poslední akcí z letošního roku bylo pořádání semináře "Strategic Research Agenda", Sustainable Farm Animal Breeding and Reproduction, vision for 20025. (akce EU, Project SSPE-CT-2006-04428).

VZDĚLÁVACÍ
PROGRAM
PRO ZEMĚDĚLCE
Z ÚSTECKÉHO
KRAJE

Subjekt odpovědný za informační obsah:
Krajská agrární komora Ústeckého kraje
Dělnická 33, Most-Velebudice, PSČ 434 01

Řídící orgán Programu rozvoje venkova:
Ministerstvo zemědělství
Těšnov 17, Praha 1, PSČ 117 05